Número 1 — 10 de gener de 1918

D'ACÍ D'ALLÀ

F. LABARTA.

VAIXELLES ▪ CRISTALLERIA

OBJECTES DE NOVETAT PER A REGALS

BATERIA DE CUINA

GAVIES I ARTICLES DE TEMPORADA

EXPOSICIÓ DE BATERÍA COMPLETA

LLORENS

RAMBLA DE LES FLORS, 30.- BARCELONA

LA FÍSICA

ELS MAGATZEMS DE NOVETATS MÉS ASSORTITS DE BARCELONA

Diariament rebem les més altes creacions de la moda en LLANERIA, SEDERIA :: i VELLUTS ::

Darrers models en VESTITS, ABRIGS, BRUSES i BATES per a senyora.

Completa col·lecció a preus econòmics de GENRES BLANCS JOGS DE LLIT I DE TAULA en totes calitats i tamanys.

ARTICLES BONS A PREUS MODICS

PORTA-FERRIÇA, 23 :: TELEFON N.º 2542 A

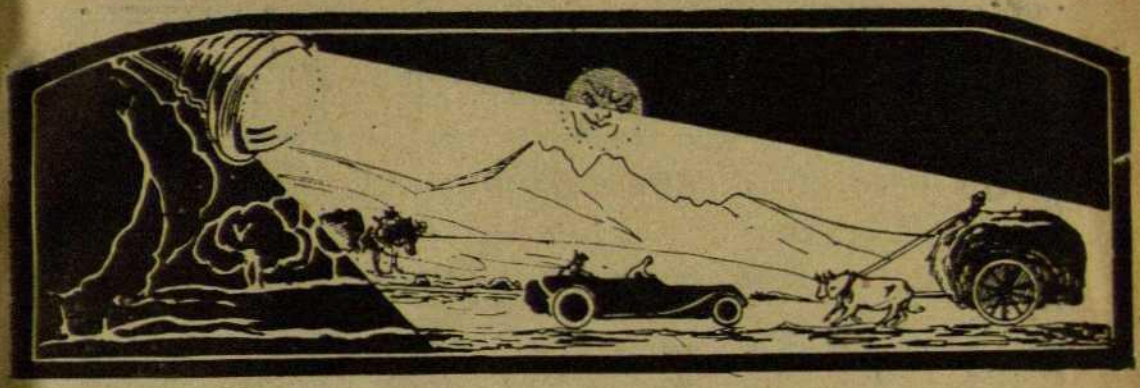

Claror a tot arreu

amb piles de l'indiscutible marca

MASTER

que donen llum blanca i potent

REFLECTORS TUBULARS DE MÀ :: LÀMPARES PLANES DE BOTXACA :: LLANTERNES :: FARS PER A CARRUATGES

VENDA EN BONS ESTABLIMENTS D'ELECTRICITAT I ÓPTICA

JOIERIA, ARGENTERIA I ESMALTS D'ART

CORTS CATALANES, 643 :: BARCELONA

GRAN ACONTEIXEMENT ARTISTIC

La reputada casa de Máquinas Parlants

— Y —

DISCS

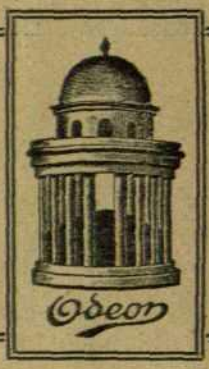

- ODEON -
FONOTIPIA

Acaba de posar a la venta una preciosa col-lecció de discs impresionats pel célebre bariton

Ricard STRACCIARI

Lo que está produint una verdadera revolució en l'art fonográfic essent imposible reproduir més perfectament la veu de aqueix eminent artista.

IL BARBIERE DI SIVIGLIA - ERNANI - DON CARLO
LA TRAVIATA - L'AFRICANA - PAGLIACCI - TOSCA

VOL. I - NÚM. 1 10 DE GENER DE 1918

D'ACÍ D'ALLÀ

MAGAZINE MENSUAL

SURT EL DIA 10 * * PREU: 1 PTA.

EDITORIAL CATALANA. — ESCUDILLERS, 8 BIS. — BARCELONA

SUMARI

Presentació. Els ministres catalans que hi ha hagut a Espanya, *A. Rovira Virgili*. Els amors de Robert Schumann, *F. Lliurat*. Una visita a la futura Exposició de Barcelona, *Ramon Reventós*. Per què vaig escanyar la meva consciència, *M. Twain*. La desolació a França, *Josep Carner*. La pluja, *Frederic Mistral* (Trad de Maria Antònia Salvà). Els núvols. De l'Odeon al Romea, *Carles Capdevila*. Guillem II abans de la guerra, *Albert del Rhin*. Cambres per infants: Joguines de roba, *Maria d'Ivori*. Els quaranta sous del baró, *Francesc Coppée*, (Trad J. Ruiz Manent). L'humor a l'estranger. L'hora del te, *Georgina*. Crònica catalana. Crònica estrangera.

D'ACÍ D'ALLÁ — amable lector, gentil lectora — es manifesten, en un bell aparent desorde, els rics fenòmens de la natura, els progressos de les nostres institucions i els costums, les inspiracions de les arts, les troballes de les modes, les invencions de nous enginys, les performances dels grans espectacles, els descobriments de les coses antigues, els averanys de les coses a venir... Reflexar la vida del món, tota la vida complexa, deliciosa, suggestiva, desconcertant, tantmateix harmoniosa, i reflexar-la en una mena de mirall de mà, veu-s'aquí la nostra tasca.

D'ACÍ D'ALLÁ vol ésser el company de tos viatges; el meravellós compensador de tos dies sedentaris; el confident del *boudoir*; l'amic familiar que, per a gaudi de tots, s'assegui a l'escó de la llar de foc; el premi a l'ànima cansada del treball o la monotonia; la distracció dels ocis, les convalecències i els dies de pluja; el talismà delitós que t'encurioseixi, et commogui, et faci somriure, et faci admirar, i fins i tot, inconscientment, et faci apendre.

Bon dia! I amistat eterna! Acull-me ara amb alegre sorpresa; demà serem inseparables. I, temps a venir, en una sola de mes pàgines hi trobaràs com una flaire condensada i exquisida de ton passat esvaït...

R. 398, 526

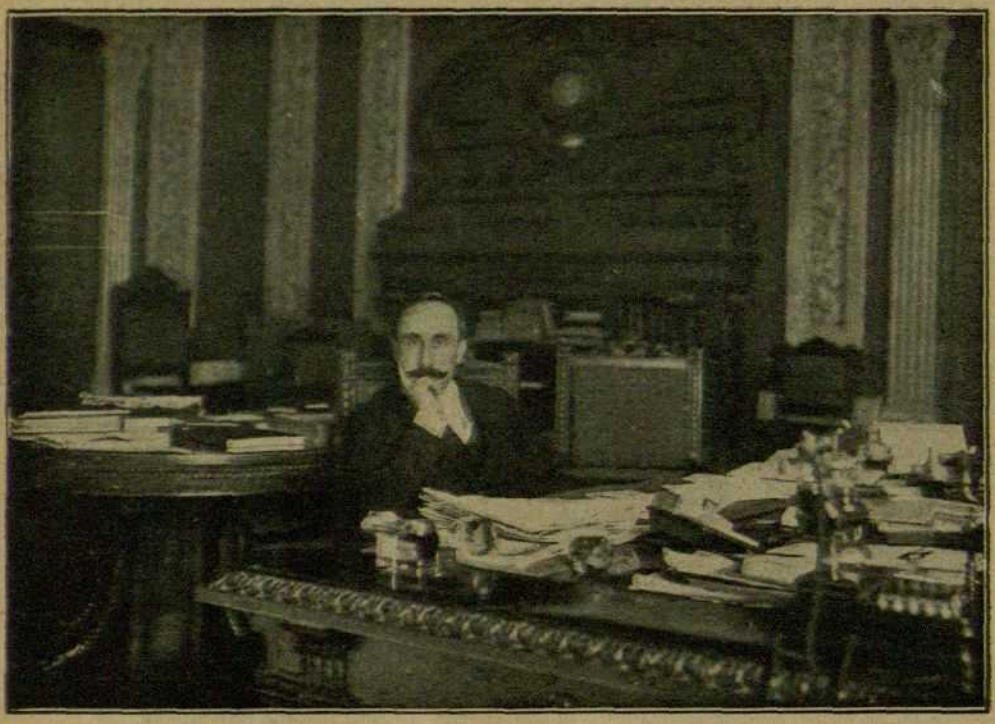

D. Joan Ventosa i Calvell, Ministre d'Hisenda

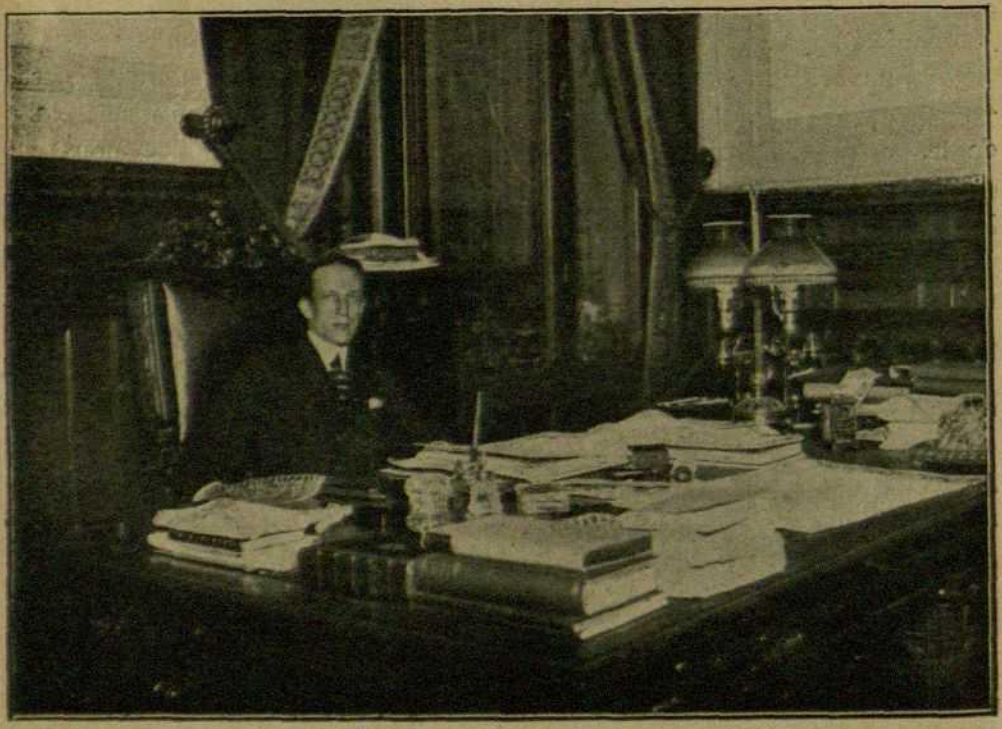

D. Felip Rodés Baldrich, Ministre d'Instrucció Pública

Els ministres catalans que hi ha hagut a Espanya

I

Un Govern amb dos ministres catalans

El dia 3 de novembre, després de la crisi que va durar tota una setmana—la *semana grande*, com l'han anomenada els madrilenys— va jurar el Govern presidit per don Manuel Garcia Prieto. I en aquest Govern hi ha dos ministres catalans: don Joan Ventosa i Calvell, ministre d'Hisenda, i don Felip Rodés, ministre de Instrucció Pública.

Diu que, sota aquest Govern, veurem moltes coses noves. De bon principi hem vist ja algunes novetats. I hem vist aqueixa cosa, no del tot nova, però sí rara, d'haver-hi ministres catalans. I dos, per falta d'un.

Un Govern amb dos ministres catalans és a Espanya una cosa rara. Ja ho és un Govern amb un sol ministre català. L'haver-n'hi dos, és una raresa que fa parlar la gent. I que ara ens fa parlar a nosaltres.

Val la pena de parlar-ne. Una cosa així, hom no la veu cada dia. La majoritat dels espanyols no l'han vista mai. El senyor Ventosa i el senyor Rodés, com que són joves, tampoc no havien vist mai un fet de tal natura. Avui el poden veure guaitant-se a sí mateixos, amb la cartera ministerial sota l'aixella.

Des dels temps de la República, en efecte, no havia succeit el cas d'haver-hi dins un Govern dos ministres catalans alhora.

Aqueix fet de l'escassedat extraordinària de ministres catalans als gabinets espanyols, és eloqüentíssim. Indica que Catalunya ha viscut apartada de les funcions de Govern. Poca vocació dels catalans? En part sí. Però la causa principal està en que fins avui tota la política espanyola s'ha fet sense els catalans i a estones contra els catalans. Per a la psicologia de l'Espanya unitarista—i no manca en aquest fet un fons de veritat biològica—els catalans, dins l'Estat, hem estat i som *uns altres*, una gent diferent. No s'ens ha considerat com a co-propietaris de la casa, sinó com a estadants o com a rellogats. Per això, mentre els gallecs, i els andalusos, i els aragonesos, i els *gatitos de Madrid*, i àdhuc els valencians, han estat representats en quasi tots els ministeris, els catalans de la Catalunya estricta, de la Catalunya del vell Principat fet en quatre trossos per la divisió provincial de 1833, solament en molt comptades ocasions han figurat als Governs.

Mentre totes les altres contrades hispàniques han dut ministres als gabinets, ningú no s'ha fixat en el llur origen. Tots eren iguals, tots es confonien en la mateixa natura, en la mateixa coloració general. Però quan hi ha hagut ministres catalans, aquests han aparegut com d'una natura diversa, ostentant una altra coloració. I és que el català és irreductible a un tipus peninsular comú.

Passats pocs dies de la constitució del Govern nou, ja gairebé la gent no es recorda de la filiació política dels vuit ministres. Però que hi ha dos catalans, no ho oblida ningú. El ministeri Garcia-Prieto pot ésser definit d'aquesta guisa: «Es un ministeri compost per dos catalans i per sis que no ho són».

Pregunteu a la gent de quina contrada són cada un dels cinc ministres no catalans, i la gran majoritat no us sabrà respondre. Pregunteu-li d'on són En Rodés i En Ventosa, i us respondran ràpidament: «De Catalunya».

Un lleonès com En Garcia-Prieto, un andalús com N'Alcalà Zamora, un valencià com En Gimeno, són ministres del seu ram, sense altra distinció. En Joan Ventosa i En Felip Rodés, al contrari, són per damunt de tot, *ministres catalans*.

Heu-s'aquí unes disquisicions que per damunt semblen lleugeres i frèvoles, però que per dessota contenen tota la profunda essència del problema català davant d'Espanya: la diferenciació. Un dia el nostre Josep Carner la cantava bellament aquesta diferència viva, i ens mostrava com, d'ençà que els catalans la conreen en la literatura, l'art, la ciència i la política, ens ha ofert riques faldades de fruits.

II

ENTRE MIL MINISTRES, QUANTS CATALANS HI HA HAGUT?

Que el fet d'haver-hi catalans al Govern de Madrid és un fet rar, ens ho demostra l'examen de les llistes dels gabinets que s'han succeït.

L'objecte d'aquest treball és precisament el fer aquest examen, curiós sempre, i que, de més a més, és ara d'actualitat. El nostre examen resulta en alguns punts un poc dificultós i entretingut, i per això agrairem el concurs dels qui vulguin ajudar-nos.

Pendrem com a punt de partida, per al nostre examen, la mort de Ferran VII. La proclamació de la reina Isabel II, aleshores una nena, marca el triomf definitiu del règim constitucional, que va prevaler des d'aquell moment a través dels canvis d'orientació, de les crisis polítiques i dels períodes alternants de liberalisme i reacció.

Manuel Llauder

Quants Governs hi ha hagut a Espanya des de 1833, data de la mort de Ferran VII?

Passen un xic d'un centenar.

Es una xifra que fa escruixir. Podem calcular un promedi d'un Govern cada nou mesos.

I el nombre de ministres d'aquests Governs?

Encara fa escruixir més.

Passa d'un miler.

Doncs, entre mil ministres dels Governs d'Espanya, quants catalans hi ha hagut?

N'hi ha hagut 25 que sapiguem fins ara.

I aquí comptem els dos ministres catalans del Govern actual.

Això fa, poca diferència, una quadragèsima part del nombre total. En altres termes: de cada quaranta i tants ministres, només un ha estat català.

Tant que ens retreu certa gent l'Aranzel, i aquí veiem com a Madrid ha funcionat, a les portes dels ministeris, una duana amb «tarifes» prohibicionistes per a Catalunya i proteccionistes per als altres països que composen l'Estat.

III

ELS MINISTRES CATALANS

Els 25 catalans que, de 1833 ençà, han estat ministres dels Governs espanyols, són els següents, que volem citar per orde alfabètic:

En Víctor Balaguer i Cirera. — En Joaquim Bassols. — N'Albert Bosch i Fustegueras.—En Bonaventura Carbó. —Comte de Cleonard.—En Víctor Concas. — En Jacint F. Doménech. — En Manuel Duran i Bas.—N'Estanislau Figueres i Moragas.—En Laureà Figuerola.—En Manuel Llauder.—En Ramon Nouvilas.—En Lluis Maria Pastor.—En Francesc Permanyer. — En Francesc Pi i Margall.—En Joan Prim i Prats. — En A. Ros de Olano. — En Felip Rodés i Baldrich.— En Jaume Soler i Plà.— En Francesc Suñé i Capdevila. — En P. Surrà i Rull.—En Joan Tutau.— En Valdrich. — Marquès de Vallgornera. — En Joan Ventosa i Calvell.

No gosem assegurar que la llista sigui absolutament completa i exacta. Però nosaltres, després de cercar-ho molt, no n'hem sabut trobar cap més. Creiem que si alguna addició calgués fer, seria, quantitativament, poc considerable.

Devem, això sí, esmentar el cas del general Marina, que, si no ho tenim mal entès, és nascut a Barcelona, com qui diu accidentalment. Mes pel simple fet del lloc de naixença no ens decidim a incluir-lo a la llista precedent. Afegirem que a la presidència del Consell només hi han arribat tres catalans, dos d'ells en temps de la República. Aquests tres catalans són: En Prim, En Figueras i En Pi i Margall. I això que hi ha hagut, des de 1833 ençà, uns 110 presidents del Consell.

IV

LA DISTRIBUCIÓ PER CARTERES DELS MINISTRES CATALANS

Per tots els ministeris han passat pocs o molts catalans.

Els ministeris per on n'han passat

més són els de la Guerra i Hisenda.

Hi ha hagut cinc ministres de la Guerra catalans, sense comptar el general Marina, i cinc d'Hisenda.

Els ministeris per on n'han passat menys són els de Marina i Estat, que han tingut un sol ministre català.

Veiem ara, detalladament, com es distribueixen per carteres els 25 ministres catalans:

Estat: Soler i Plà. Total, 1.

Gràcia i Justícia: Domènech, Figuerola i Duran i Bas. Total, 3.

Governació: Pi i Margall, Domènech i Marqués de Vallgornera. Total, 3.

Hisenda: Surrà i Rull, Domènech, Pastor, Figuerola, Tutau i Ventosa. Total, 6.

Guerra: Llauder, Bassols, Carbó, Nouvilas i Comte de Cleonard. Total, 5.

Marina: Concas. Total, 1.

Foment: Ros de Olano, Valdrich i Balaguer. Dividit aquest antic departament, una part dels seus afers ha passat al ministeri de Instrucció Pública, regit avui per En Rodés.

Francesc Permanyer i Tuyet

Comptem, doncs, 4 ministres catalans d'aquest ram.

Ultramar (suprimit d'ençà de la pèrdua de les colònies): Permanyer, Balaguer, Suñer i Capdevila i Soler i Plà.

V

ALGUNES NOTÍCIES DE CADA UN DELS MINISTRES CATALANS

Manuel Llauder.—Tingué el títol de marquès de la Vall de Ribes. Però no era fill de la Vall de Ribes, precisament. Va nàixer a Mataró l'any 1789. Als primers temps de la minoritat d'Isabel II, en part dels anys 1834 i 1835, el general Llauder va ésser ministre de la Guerra, dins el ministeri presidit per Martínez de la Rosa.

Poc després, nomenat capità general de Catalunya (càrrec que ja havia exercit abans d'ésser ministre), va trobar-se el dia de Sant Jaume de l'any 35 amb la crema dels convents. Davant la revolta, va deixar el càrrec, marxant a Mataró. Hores després, el segon cap militar, el general Bassa, era arrossegat pels carrers de Barcelona.

Exercí també el càrrec de virrei de Navarra, i el d'inspector general d'Infanteria, la qual arma va reorganitzar.

L'any 1845 va ésser nomenat senador.

Escrigué algunes obres de tècnica militar i unes memòries autobiogràfiques que no careixen d'interès per a l'història d'Espanya en la primera meitat de la passada centúria.

Va morir a Madrid.

Pere Surrà i Rull.—Fou ministre d'Hisenda l'any 1841, en el primer ministeri constituit sota la regència del general Espartero, presidit per don Valentí Gonzàlez.

Va exercir aquest càrrec durant un any i dies.

Jacint F. Domènech.—Havia estat progressista i ministre de la Governació en 1843. Després es va fer moderat i va entrar al Govern presidit per don Lluis Sartorius, any 1853, com a ministre d'Hisenda.

Aquest ministeri fou motejat de Govern dels *polacos*, mot que es va aplicar a tots els seus partidaris. De les arbitrarietats de què se l'acusà, s'en digué *polacades*, nom que ha restat al vocabulari polític espanyol. S'empleaven aqueixos mots per comparança amb el règim anàrquic, arbitrari i rapaç de la Polònia en el temps de la decadència.

Era fill de Barcelona, on va morir l'any 1891.

És autor d'alguns estudis i obres sobre qüestions econòmiques.

Francesc Permanyer i Tuyet.—Va ésser jurisconsult il·lustre, professor notable de dret a les Universitats de Barcelona i Madrid. De jove, també va ésser poeta, i poeta catalanesc. Son nom figura a la primera antologia del renai-

Jaume Soler i Plá

Laureà Figuerola

Ramon Nouvilas

xement poètic català, *Los Trobadors Nous*.

Posat en política, va ésser vice-president del Congrés i ministre d'Ultramar, en el ministeri moderat del marquès de Miraflores, en el qual va entrar amb ocasió d'una crisi parcial, el dia 6 d'agost de 1863.

Fou el primer ministre d'Ultramar en propietat. Aquesta cartera havia estat creada el 20 de maig d'aquell any, encarregant-s'en de cop, interinament, el general Concha, marquès de l'Havana.

Un detall curiós: el president d'aquest gabinet, marquès de Miraflores, havia llegit a les Corts un programa ministerial, ridícol i grotesc, que acabava dient que l'aspiració del cap del Govern era que els seus fills poguessin posar a la làpida de la seva tomba aquesta inscripció: *Aquí yace un hombre honrado*.

El temps que va estar en Permanyer al Govern fou d'uns quatre mesos.

En Permanyer era barceloní. Havia nascut a Barcelona l'any 1817. Va morir l'any 1864.

L'Ateneu Barcelonès el va posar l'any 1881 a la galeria de socis il·lustres, dedicant-li amb tal motiu una vetllada necrològica.

Bonaventura Carbó.—General català que va ésser ministre de la Guerra uns dos mesos.

Joan Prim i Prats

Joan Prim i Prats.—La història del general Prim, comte de Reus i marquès dels Castillejos, és ja prou coneguda.

Va arribar a ministre en triomfar la Revolució de Setembre, en la qual va pendre una part principal.

En el Govern provisional post-revolucionari que es va constituir, presidit pel general Serrano, duc de la Torre, En Prim va ocupar la cartera de Guerra (8 d'octubre de 1868). Mesos després, quan el duc de la Torre, elegit regent, va deixar la presidència del Consell de ministres, don Joan Prim la va ocupar (19 de juny de 1869).

És famosa la seva frase o *faixa* o *caixa*, pronunciada amb motiu d'una revolta de Barcelona, quan ell encara no era general. En Prim, home ambiciós, brau i tenaç, va posar-se al cap ésser general i ho va ésser. Es va proposar després arribar al poder, i hi va arribar. La reina Isabel li barrava el pas i ell va pendre el determini de destronar-la. Li van sortir malament tres o quatre conspiracions, en les quals va exposar la llibertat i la vida. Refugiat a Londres, va preparar des d'allí la Revolució de Setembre, i al capdevall va sortir amb la seva.

Durant el període setembrí fou En Prim qui va dirigir la política. No ho va fer massa bé. Tenia brillants qualitats, però també greus defectes.

Ell va patrocinar la candidatura d'un Hohenzollern al trone d'Espanya, i és

sabut que d'aquí van venir les raons internacionals que serviren de pretext a la guerra franco-prussiana.

Entre els republicans era malvist i odiat per la seva oposició a donar al problema de l'Estat la solució republicana. En llibres, *pamphlets*, fulles i cançons fou violentament combatut i satiritzat. Aleshores els republicans cantaven:

De les tripes d'En Prim
en farem un timbal
per a tocar retreta
els valents republicans.

No obstant, era admirat per gran part del poble.

Fou ell qui va imposar la candidatura d'Amadeu de Savoia al trone d'Espanya. Mes quan aquest príncep va fer la seva entrada a Madrid, va trobar el general Prim de cos present, víctima de l'atentat del carrer del Turc (desembre de 1870).

Antoni Ros de Olano

En Prim era fill de Reus, on va nàixer l'any 1814.

Laureà Figuerola i Ballester.—Triomfant la Revolució de setembre, fou ministre d'Hisenda en els Governs presidits pel generals Serrano (octubre de 1868) i pel general Prim (1869).

La seva gestió financiera va ésser discutidíssima, en aquells dies d'encesa batalla teorètica entre proteccionistes i lliurecambistes.

I es va donar el cas que els dos impugnadors parlamentaris més formidables i tenaços de l'obra d'En Figuerola al ministeri, van ésser dos catalans: En Pi i Margall i En Tutau.

En una d'aqueixes lluites parlamentàries, En Figuerola va perdre la serenitat, i va deixar-se dur pel gènit. Això li va costar la cartera. Heu's-aquí com fou l'incident:

Un fabricant català, en Puig i Llagostera, va enviar una comunicació en la qual suposava que En Prim, cap de Govern i partidari del sistema proteccionista, estava enganyat per En Figuerola, lliurecambista. Aquest es va arborar d'ira, i en ple Parlament va dir d'En Puig i Llagostera:

—¡*Es un miserable y un villano*!

Aquests mots violents van produir gran agitació a la Cambra. El general Prim s'alçà i va voler treure importància a l'incident, fent-ho en tal forma, que En Figuerola es va creure desautoritzat. Pocs dies després, va deixar el ministeri d'Hisenda, on va estar durant 10 mesos.

En Figuerola era fill de Calaf, on nasqué l'any 1816. Fou advocat, i catedràtic d'Economia a les Universitats de Madrid i Barcelona.

Durant dos mesos i mig, va ésser també ministre de Gràcia i Justícia.

(*Acabarà*) A. ROVIRA I VIRGILI

Joan Tutau i Vergés

Francesc Pí i Margall

Estanislau Figueras

Casa de Zwickau on nasqué Schumann

Els amors de Robert Schumann

AL costat de les follíes de Franz Liszt, de les agitacions d'Hèctor Berlioz i de l'*aventura*, fins i tot, de Frederic Chopin, l'existència de Robert Schumann apareix, en veritat, infinitament pura. I és ben curiós observar que, amb tot i haver lluitat, tota sa vida, contra l'esperit dels *filisteus* (és el seu mot), contra el sentir dels *burgesos* (és el mot d'ara), Schumann fou, en realitat, un veritable burgès. Sa vida lliscà, en efecte, de faisó ben calmosa. Llevat de la mica de desorde (més espiritual que d'altra mena!) que torbà apenes sos primers anys d'estudiant, res rompé, doncs, la harmonia fundamental del restant de sa existència. Existència, val a dir-ho, promptament dissortada!

Set dones impressionaren al genial autor del *Carnaval*, del *Manfred* i de la *Vida amorosa d'una dona*. Però no cal pas judicar el fet amb excés de malícia ni fins amb *malícia*. Havem de considerar — escriu Camille Mauclair en son *Schumann* — «les diverses inclinacions amigables o fins amoroses envers Nanny i Liddy (figuretes tal volta imaginàries), envers Clara de Kurrer, Ernestina de Fricken, na Voigt, Miss Laidlaw, com les inclinacions successives d'Edgar Poe o com l'aparent versatilitat de Novalis. Es tracta de fluctuacions delicades, de necessitats d'expansió tendra, que deixaren intacte l'amor dominant envers Clara; amor perfectament sà, allargat normalment per mitjà d'un ben sincer sentiment familial». Justissim.

Heu's-aquí com parla Schumann, en una carta endreçada l'any 1827, a son amic Flechsig, de Liddy i de Nanny:

«Liddy té un esperit mesquí; és poc eixerida i la crec incapac de compendre un gran pensament. Et dic això, no com la guineu que diu que els raïms son verds... perquè no els pot haver...

. . . . . .

No he disimulat ni a tu ni a ningú que Liddy m'agrada. He cregut estimar-la; però no coneixia sinó la seva forma exterior, que amaga els somnis de les ànimes, com els de les roses.

. . . . . .

Nanny era, no obstant, una noia bellíssima. Vaig gaire bé estimar-la amb passió. Però els meus sentiments s'han transformat i ara no m'inspira sinó una amistat santa; un afecte plè de respecte i comparable al que desperta una Madona.»

Tots els biògrafs creuen, sens dubte amb raó, que aquests primers amors de Schumann no foren altra cosa, en definitiva, que l'expressió dels somnis d'un adolescent que, a més d'haver llegit, d'haver escrit molt (i molt bé!), tenia la imaginació desperta.

L'any 1828 Schumann visità Bayreuth (on seguí les petjades de Joan Pau Richter), Munich (on anà a veure a Enric Heine), i també Augsburg, on feu visita al doctor Kurrer. Aquest l'acollí de faisó ben coral. Schumann s'enamorà aleshores de Clara Kurrer, filla del susdit doctor. Però aquest enamorament s'esvaní prompte, és de creure, ja que el propi Schumann escriu, el dia 5 de juny, al seu amic Rosen, des de Leipzig:

«L'imatge de Clara no és pas encara completament borrada del meu cor; però dins de la gran urbs agitada, aquestes ferides es cicatritzen prompte.»

Els amors de Schumann i d'Ernestina de Fricken foren ja ben seriosos. Parlant de dita jovincel-la, Schumann arribà fins a escriure, en una lletra endreçada el dia 2 de juliol de 1834, a la seva mare, els següents mots:

«El nostre cercle s'és augmentat amb dues delicioses personalitats femenines. La primera (de la qual ja t'he parlat) té 16 anys. Es diu Emilia List i és filla del cònsol americà. Es veritablement anglesa, amb ulls brillants, amb cabells obscurs i amb un caminar enèrgic. Té força intel-ligència i és molt mondana. L'altra, Ernestina, és la filla del ric baró de Fricken i de la comtesa Zettwitz. Té un cor generós i infantívol; tendra i amb el cap plé de somnis, adora a tots els que es dediquen a l'art—jo comprès. És excel-lent pianista. Realitza, en un mot, tots els meus somnis, car és així que he sempre desitjat que fós la meva muller. T'ho dic a l'orella, bona mare: si l'esdevenidor em preguntés: Quina escolliries? Contestaria sense dubtar: Aquesta.»

Schumann i Ernestina de Fricken foren fins promesos. Però, raonables, es confessaren un dia, ben amigablement, que s'eren sens dubte errat respecte la natura dels sentiments que recíprocament s'inspiraven. Reprengueren, doncs, llur llibertat, tot restant, però, excel-lents amics. Schumann dedicà a Ernestina de Fricken son recull de Cançons op. 31. (Tres cançons per a una veu i piano).

Enriqueta Voigt inspirà a Schumann una amistat respectuosa. Era una dona, sembla, extremadament simpàtica. Havia estudiat amb el conegut pianista Lluis Berger i el seu saló era el lloc preferit dels millors artistes. Era una dona de cor, dotada, a més, d'una molt fina espiritualitat. Schumann sentí molt la mort de la seva amiga (morí el 1839) i li dedicà en sa revista *Neue Zeitschrift für Musik*, un treball sentidíssim intitulat: *Records a una amiga*.

Miss Agna Robena Laidlaw era una dona molt bella i distingida. Parlant del seu talent de pianista, conta's que Paganini digué: «No oblidaré mai l'efecte extraordinari que va produir (es tracta d'un concert que havia donat Miss

Cambra on nasqué Schumann

Laidlaw) i confesso que no he mai sentit tocar el piano d'una faisó tant perfecta.»

Heu's-aquí com ha contat, miss Laidlaw, sa primera visita a casa de Robert Schumann, on anà amb la seva mare i amb en Fürstenau:

«En entrar en la cambra on es trobava Schumann, va impressionar-me la sobrietat dels mobles i l'absència d'ostentació. Es trobava mal vestit, assegut davant la seva taula i fumant un cigar. De moment, sembla un xic molestat al veure's sorprès de tal manera; però un cop presentat el nostre company, començarem la més amigable conversació. S'allargà força. De tots els mobles de la cambra, em recordo ben clarament d'un gran piano. Però no soc pas gaire observadora dels detalls i tota la meva atenció fou captivada per l'home distingit i afable al qual visitàvem. Era la bondat mateixa. Em parlà dels meus èxits artístics de Varsòvia i em digué, en anar-no-s'en, que ens tornaria aviat la visita. Ens la tornà, en efecte (ho recordo molt bé), aquella mateixa tarda.»

Robert Schumann

1810 - 1856

Schumann admirà força el talent de miss Laidlaw i esdevingué bon amic de dita artista i de la seva mare. Les acompanyà un dia a Rosenthal. L'indret formós i els bons moments que hi passà amb la bella amiga feren nàixer en son esperit les prou conegudes *Fantasies* (*Phantasiestücke für Pfte*, op. 12), que dedicà, precisament, a miss Laidlaw. «Hi trobareu—li escrigué—tot Rosenthal i els seus romàntics afores».

Hem ja parlat de les tendreses de Robert Schumann, d'alguna de les seves aventures... purament sentimentals (no en *practicà* pas d'altres!), d'algun dels seus somnis d'adolescent, de les seves *amigues*; anem ara a ocupar-nos del gran amor que omplenà, que endolcí tota sa vida. Prou s'endevina que ens referim a Clara Wieck.

Clara Wieck era ben jove quan Schumann la conegué: «Tu eres aleshores—ha escrit Schumann—una noieta amb dos ulls negres, de caràcter viu i enjogassat, que no coneixia rès de millor al món que les cireres». Filla de Frederic Wieck, professor en son temps ben respectat i mestre, a més, de Schumann, feu gran honor a les ensenyances del seu pare. Esdevingué una de les més notables pianistes del seu temps i un veritable apòstol de les composicions—de moment no gaire enteses—de l'autor del *Carnaval*. Clara Wieck i Robert Schumann es sentiren prompte units per la més viva simpatia. Peró la nena, l'amigueta, es tornà dona. Schumann, per la seva part, fou ben sensible al tresor de tendresa que ben tost descobrí; sentí l'encís de la devoció que per ell sentien. I s'enamorà de la seva amiga, lluità prompte per la seva amiga. Rès al món pot donar-nos idea dels llurs amors, de la llur tendresa, com les llurs cartes. Rès tampoc pot mostrar-nos tant bells joiells dels esperits llurs. Algunes de les lletres de Schumann són tant belles, en veritat, com la seva pròpia música. Les de Clara són sobre tot tendres. Totes,

en fi, són absolutament delicioses i fan vera olor de cosa bona, de cosa viva. Traduim-ne algunes.

. . . . . .

«Penso sovint en vos—escriu Schumann en una carta endreçada a Clara l'any 1832—emprò no com un germà en la seva germana ni com un amic en la seva amiga, sinó com un pelegrí en l'imatge santa que és lluny d'ell. Durant la vostra absència, he anat fins l'Aràbia a fi de poder contar-vos, quan tornessiu, tots els contes que podran agradar-vos; sis noves historietes, cent i una xarades, vuit endevinalles i, a més, algunes extraordinàries i molt belles aventures de lladres i la d'un fantasma blanc.

—Ai, quina por!»

13 juliol 1833

. . . . . .

«Com no existeix entre nosaltres cap cadena imantada—li escriu en un'altra lletra — acabo d'adoptar una decisió simpàtica: demà a les onze de la nit, tocaré l'adagi de les Variacions de Chopin i pensaré afectuosament i únicament en vos. Us ho demano: feu-ho també, a fi de que els nostres esperits puguin trobar-se.

. . . . . .

Espero una ràpida resposta. Si no feu ço que us demano, demà, a mitja nit, un cor sagnarà, dolorosament ferit. Serà el meu!»

En Frederic Wieck s'oposà ben tost als amors de sa filla i de Robert Schumann. Wieck creia, amb tot, en Robert Schumann, l'admirava, l'estimava. Per què, doncs, la seva actitut? Són moltes les hipòtesis que s'han anat fent al seu entorn, a fi d'explicar-la. Emperò com que el present treball ha d'ésser forçosament lleuger, no intentarem pas ni citar-les, ni explicar-les... ni menys assajar-ne de noves. Dues coses, en tot cas, són ja ben certes: Primerament, que en Wieck obrà, *contra* Schumann, amb gran energia. Segonament, que l'actitut d'aquest fou sempre noble, franca... però tant enèrgica, tanmateix, com la del propi Wieck. Les cartes que anem a traduir són com reflexes, que podriem dir-ne, de les lluites que recordem.

Clara Schumann

1819-1896 *Retrat de Shon (1857)*

13 agost 1837

«Sou sempre enèrgica i fidel? —escriu Schumann a la seva promesa. — Per ferma que sigui la meva confiança en vós, cal no oblidar que el més invencible coratge pot flaquejar no sabent rès de ço que hom estima més al món. I és el que sou per mi. M'he dit mil vegades: «Això serà, si nosaltres volem i si nosaltres obrem». M'haveu d'escriurer un senzill «Sí». Digueu-me si voleu entregar al vostre pare, el dia 13 de setembre, dia de l'aniversari de la vostra naixensa, una carta meva. El crec millor dispost, i no em menysprearà pas, tal volta, si li parleu.»

Clara Wieck contestà amb els següents mots:

15 agost 1837

«No em demaneu rès més que un senzill «sí»? Com un cor tant plè com el meu d'un amor inexplicable podria negar un mot tant insignificant (tant important, amb tot!). Del fons del cor el pronúncio. I al dir-lo, tot el meu ésser vos l'ofereix per sempre més.

Podria escriure-us els sofriments del meu cor, les llàgrimes vessades? Oh! no. Si l'etzar permetés que podéssim parlar-nos, aleshores... El vostre projecte m'apar ben perillós, però un cor amant no pot conèixer la temensa. Responc encara: «Sí». Déu no voldrà que el dia que haig de fer 18 anys sigui per mi un jorn dolorós. Fóra massa crudel. També sento que *això serà*. Rès al món podrà fer-nos recular. Jo provaré en tot cas al meu pare que un cor jove pot també ésser plè de fermesa.»

Heu's aquí ara la lletra que l'autor de *Kreisleriana* endreçà a Fred. Wieck:

«Ço que us haig de dir és ben senzill. No obstant, els mots em mancaran, tal volta, més d'un cop. Una mà tremolosa no deixa pas mai escriure amb serenitat. Si la forma i l'expressió de ço que vaig a dir-vos són, doncs, defectuoses, no hi doneu importància.

Robert i Clara Schumann

És avui l'aniversari del naixement de Clara (aquell dia en el qual ço que jo estimo més al món obrí els ulls a la llum per primera vegada). Poc em creia que la data susdita adquiriís un tant alt sentit en el meu destí. Confesso que, fins ara, no havia encara vist el meu esdevenidor tant assegurat com el veig. Posseint els mitjans necessaris per a satisfer les necessitats de la vida, amb el cap plè de bells projectes, amb el cor jove, sentint entusiasme per tot ço que és enlairat, amb les mans avesades al treball, tenint conciència d'ésser situat en un puixant ambient d'activitat, amb la ferma esperança de poder realitzar ço que hom espera de les meves forces, estimat, respectat per molts, pensava que tot això era suficient! Amb tot, quina dolorosa resposta haig d'esperar? I què és encara tot això, comparat amb la desesperant separació que m'és imposta respecte ço que jo estimo més al món?

Viure lluny de la dona que m'inspira totes aquestes ambicions i continua estimant-me profundament i amb fidelitat! Feliç pare que coneixeu a fons aquesta filla sens semblant, demaneu als seus ulls si no dic la veritat!

Des de fa 18 mesos, inflexible com el Destí, me haveu posat a prova. Com tindria el dret de odiar-vos! Us havia crudelment ofès, però com me haveu castigat! No allargueu aquesta novella prova. Potser—si no exigiu coses impossibles—els desitjos d'ambdós podran harmonitzar-se? Pot ser tornaré a obtenir la vostra confiança? Ja sabeu com soc perseverant enfront d'una finalitat enlairada. Si creieu haver suficientment posat a prova la meva fidelitat i la meva fermesa, beneiu l'unió de dos cors als quals no els falta sinó la vostra consagració per ésser completament feliços. No és pas una exaltació de moment, un rampell de passió passatgera

i superficial ço que atrau vers Clara tot el sentir de la meva ànima, és, ho podeu creure, l'íntima convicció que es presenta rarament en la vida una unió contenint tant favorables condicions positives. La noble joveneta, que escampa arreu la felicitat, és ja una garantia de la nostra. Si haveu arribat a creure això, prometeu-me no intervenir en l'esdevenidor de Clara; jo, en canvi, us declaro des d'ara, que no li parlaré d'amagat vostre. Doneu-nos únicament, si feu llarcs viatjes, permís per a escriure'ns.

La meva felicitat depend de tot ço que us demano, del fons del cor; batega calmosament en aquest instant, com si presentís que la vostra resposta portarà pau i benhaurança. Plè de confiança poso el meu avenir en vostres mans. La meva situació, el meu talent, el meu caràcter mereixen una resposta clara i mesurada. Parleu-me bondadosament.

Robert i Clara Schumann, baix-relleu de Rietschel

Instants solemnials els que haig de viure tot esperant la vostra decisió, solemnials com el silenci que separa el llampec del trò, i durant el qual hom es pregunta, tremolós, si serà anorresat o bé es sentirà deslliurat tot beneint el cel. Amb la més profunda expressió que podés sentir un cor amorós i plè d'angoixa, us prego d'ésser-nos favorable. Torneu a ésser l'amic d'un dels vostres més antics amics, i el millor pare de la millor de les filles.»

La carta és humil, respectuosa. Com fou, però, rebuda, i quins foren, sobre tot, els seus resultats? A judicar pels mots que Schumann escrigué el dia 14 de setembre, al seu amic Ernest A. Becker (mots que no traduim per no allargar ja més aquest treball), la resposta de Wieck fou vaga... La carta següent, que Schumann escrigué a Clara, pocs dies després, dóna, per altra part, força llum sobre les relacions dels dos enamorats respecte a Frederic Wieck.

Leipzig, 18 setembre 1837

«L'entrevista amb el vostre pare fou desagradable. Oh! aquella fredor, aquelles frases confoses, aquelles contradiccions! Heu's aquí una nova manera de véncer el seu adversari; hom li clava el coltell fins al fons del cor!

I ara, estimada Clara, què fer? No sé ja més per on comensar.

Abans que tot, vigileu, no us deixeu pas enganyar. Certament, el meu cor creu en vos—això solament em sosté—emprò és necessari que sigueu molt forta, més encara del que suposeu. Haveu de témer el vostre pare; emplearà la força si no venç per mitjà de la picardia. Malfieu-ven de tot!

No veure'ns més! Ja ho podrem fer, m'ha dit, peró solament en terreny neutral, oferint-nos a tothom com un espectacle! I podrem escriure'ns quan viatgereu. Heu's aquí tot ço que ens permet... Cerco inútilment una explicació honorable a la conducta d'un home que he considerat sempre com un noble caràcter.

Em podeu creure, us llansarà en els braços de qualsevol que es presenti amb prou diners i amb pergamí de no-

blesa. No somia sinó concerts i viatges i per això us martiritza, per això paralitza les nostres forces que ens dirigeixen vers un noble ideal; per això riu també de les nostres llàgrimes! No veig per a nosaltres altra solució que el silenci puix cada nova temptativa provocaria una nova crisi. Escolliu la ruta més perillosa: us hi seguiré com un infant...

El vostre pare no pot presentar cap argument seriós. El dret, la lògica, són al costat nostre... i *la llei també*! Vulgui el cel que no ens obligui a servir-nos-en. Endreceu-me aviat alguns mots calmants i bons... I abans de separar-me de vós, avui, jura'm una vegada més, amiga estimada, per la teva salut, que tindràs la força necessària per a soportar les dificultats que ens imposen. Faig, en aquest instant, idèntic juramment. Compto en tu, confia en mi, que Déu ens ajudi i que sigui sempre el teu.

ROBERT.»

Fora agradívol seguir pas a pas tots els episodis de la dolorosa lluita dels dos enamorats. Ens fora grat, a més, de anar traduint, l'una darrera l'altra, forces de les cartes llurs. Ja hem dit i repetirem que són formoses. L'espai ens manca... No podem, doncs, sinó afegir que el dramet que ens ocupa tingué una fi normal. Ço que Schumann insinua ja en sa lletra: la llei és també al costat nostre, fou ben provat. Robert Schumann i Clara Wieck es casaren, en efecte, a Schönefeld, prop de Leipzig, el dia 12 del mes de setembre de l'any 1840.

«A les 10—escriu Clara Wieck en son Dietari—celebrarem el casament. S'efectuà a Schönefeld, prop de Leipzig. Sentírem, per començar, un Choral. Després, el predicador Wildenhahn (amic d'infantesa de Robert) pronuncià un curt i senzill discurs que hom sentia endreçat per un cor a un altre cor. Tot el meu ésser se sent plè d'agraiment envers Aquell que, en mig de tant de dificultats, ens ha guiat l'un vers l'altre. La meva pregària ardent li ha demanat de conservar-me el meu Robert durant llargs, llargs anys! Ah! Solament el pensar que podria perdre'l, ara que ve vers mi, em fa tornar boja. Que el cel em preservi de tal dissort. No ho soportaria pas!

Després de la cerimònia, Emilia i Elisa List han vingut a sorpendre'ns, Reuter, Wenzel, Hermans, Becker, la meva mare, els List i els Carls passaren la tarde amb nosaltres, a casa dels darrers. Es dansà un xic. No hi hagué cap estravagància, però totes les cares expresaven alegria. Fou una bella jornada. El sol, que restava amagat feia alguns dies, aparegué el matí a fi de acompanyar-nos a la cerimònia. Ens oferí els seus raigs, talment com si hagués volgut beneir la nostra unió. Res vingué a molestar-nos durant aquesta jornada, que inscric en aquest llibre com essent la més bella i la més important de la meva vida!»

Monument Schumann a Zwickau

F. LLIURAT

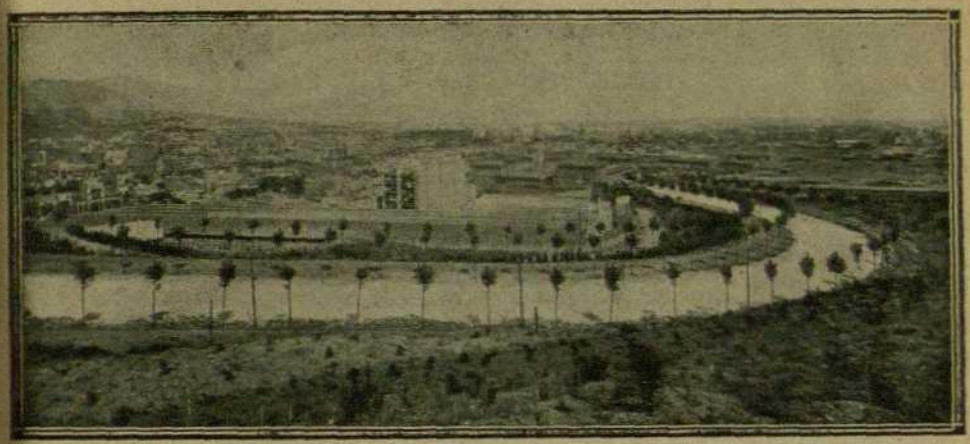

Una visita a la futura Exposició de Barcelona

per Ramón Reventós

Presidida pel castell i cenyida per la carretera de can Tunis, paral·lela a la Granvia i riera de Magòria, és la muntanya de Montjuic complexe en els seus aspectes i variada en les seves qualitats, no pas influida excessivament per la condició militar del primer i més aviat per l'impuls industrialitzador de les altres.

Prescindint de camins i viratges més o menys practicables que pels costats del cementiri i riera Magòria conduceixen a les parts altes de la muntanya, pel costat de Barcelona i per a l'accés a Montjuic existeixen, en primer terme, la carretera que sortint del port condueix al castell, el camí que partint del carrer del setge de 1714 pervanyent a la barriada de la «França xica» es dirigeix a les Escoles del Bosc; l'antic camí de València, que partia del portal de Sant Antoni, i l'antiga i encaixonada dreçera de «La Torra forta», que, partint del capdavall del carrer Nou, afluеix a l'extrem superior de la carretera del Castell.

L'emplaçament de l'Exposició de Barcelona a Montjuic no alterarà el seu caràcter essencial. La modificació de la fisonomia peculiar de la popularíssima muntanya, del tipisme tradicional que havia conservat, amb tot i la gran renovació que en tots els aspectes havia experimentat Barcelona, és plenament justificada per la augmentada valoració dels infinits aspectes que haurien restat inconeguts sense els treballs d'acondicionament que porta a cap l'Exposició.

Montjuic és la muntanya barcelonina per excel·lència. Testimoni constant del desenrotllament que ha sofert Barcelona, fins a arribar a la preeminència entre les urbs mediterrànies, ha estat la col·laboradora insubstituïble del seu creixement. Del seu flanc n'ha sortit la ciutat.

No ve Montjuic, com es creia, de les paraules «Mons Joris». Historiadors i cronistes que tingueren aquesta opinió prescindiren en els seus treballs de tota seriosa investigació, i es llensaren rendits a les suggestions d'una ardent imaginació.

Montjuic vol dir Mont Judàic. Durant l'edat mitjana, Barcelona, com Girona, Vich i Manresa, comptaren amb un nucli important de població israelita i amb un lloc destinat a cementiri d'aquesta raça, la qual feia, com és ben sabut, una vida completament apart, qualsevol que fos el lloc on residís.

Els primers pobladors de la muntanya s'abrigaren en les concavitats i esplugues que tant hi abunden, tenint, però, el nucli més important de població en la vessant occidental. Són de alguna importància els restes romans trobats en diferents llocs de la muntanya. Procedeix d'allí una curiosa sepultura de teules planes i curves, adaptades a la forma del cadàver, que es conserva en el Centre Excursionista de Catalunya: també el colosal Vertumne Falus,

Passeig central

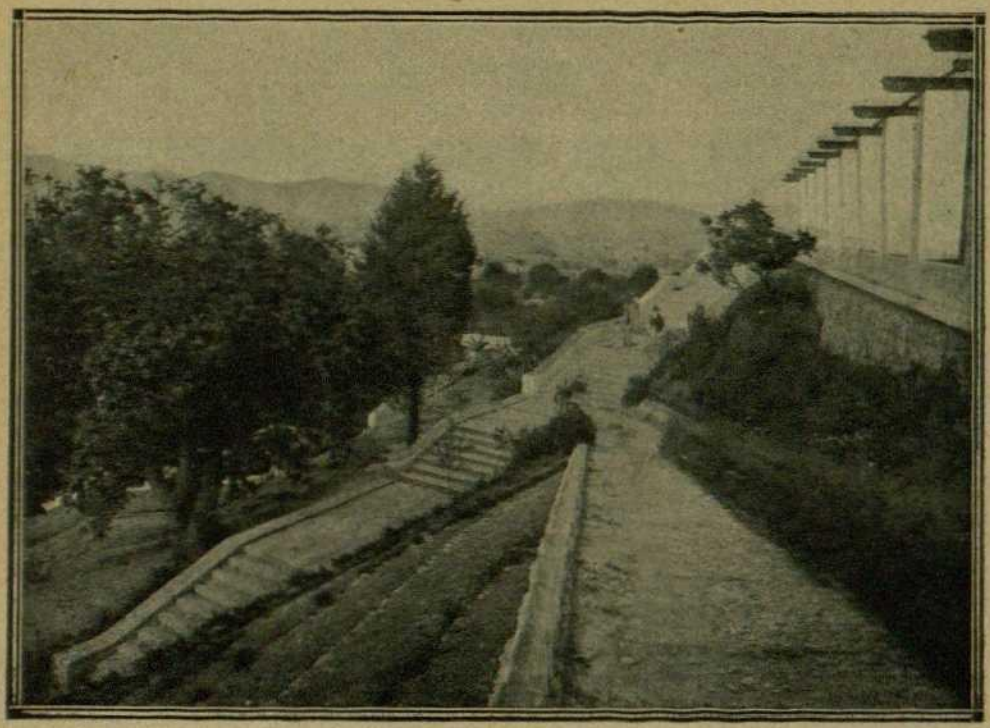

Parc Laribal. — Escalinata d'accés a la pérgola

que, pertanyent a la Reial Acadèmia de Bones Lletres, es guarda cuidadosament en el Museu Arqueològic de Santa Agata, i també alguns interessants trossos de ceràmica relacionats amb una preciosa làpida del sigle I abans de J. C., descoberta al practicar-se uns desmonts en la necròpoli nova, i que es conserva en el Museu del Parc. També uns fragments d'arquitectura que deuen ser els que la llegenda de la làpida fa referència.

Després de la dispersió del poble jueu, en els segles I *i* II, *vingueren a establir-se a Barcelona algunes famílies hebrees, que formaren nou nuclí de població amb costums i usos particulars. Es dedicaren preferentment al comerç i a la usura. A Montjuic instal·laren el cementiri, i tant important degué ésser que donà el nom a la muntanya.*

Tingué fi la necròpoli israelita en 1397, en ocasió del memorable carnatge de presos i saqueix de les seves llars. En el seu furor, les turbes ni tan sols respectaren el somni dels difunts, profanant i derruint el cementiri, aprofitant-se dels materials per a la construcció dels nous edificis.

Castell i Guaita de Montjuic. — *Des de temps immemorial ve actuant un guaita en el cim de la muntanya. Segons un document de 1401, aquest funcionari tenia el deure de «denunciar de dia ab senyal de vela e de nits ab senyal de foc, tots lenys e fustes de rems que vaés».*

A poca distància de la torre i després de dures experiències fou necessari construir una caseta refugi que en dies de tempestat preservés al guaita de les descarregues elèctriques.

Al començar l'edad moderna, eren tan freqüents les incursions de pirates turcs i berberiscs, que prestà el guaita mantissims serveis que es completaren amb els de una torre forta aixecada prop del Llobregat, al mateix lloc que ocupa avui el Far.

Quan l'emperador Carles I visità Barcelona per primera vegada, es quedà meravellat del funcionament de l'enginyós aparell de senyals que manejava el guaita. Així, al menys, ho manifestà als concellers que l'acompanyaven en sa visita a Montjuic.

La torre del guaita fou el germen de la fortificació de la muntanya. Fins a 1640 que esclatà la guerra contra les infàmies del comte Duc d'Olivars, ningú havia pensat en utilitzar aquestes altituds com a posició militar. Contra l'esperit del Marquès de los Vélez, enviat per Felip IV, construiren els barcelonins en 30 dies, amb pedra i fang exclusivament, un castell provisional o forti apropiat per altres obres de defensa.

Apoiats en aquestes posicions, els barcelonins lograren esquivar tres formidables atacs i perjudicar amb terrible derrota el numerós exèrcit enemic. Feta la pau, la ciutat perdé la propietat del cim de la muntanya. L'Estat s'en incautà amb l'ànim de ampliar-lo, segons els avenços de la enginyeria militar d'aquells temps. No estaven acabades les

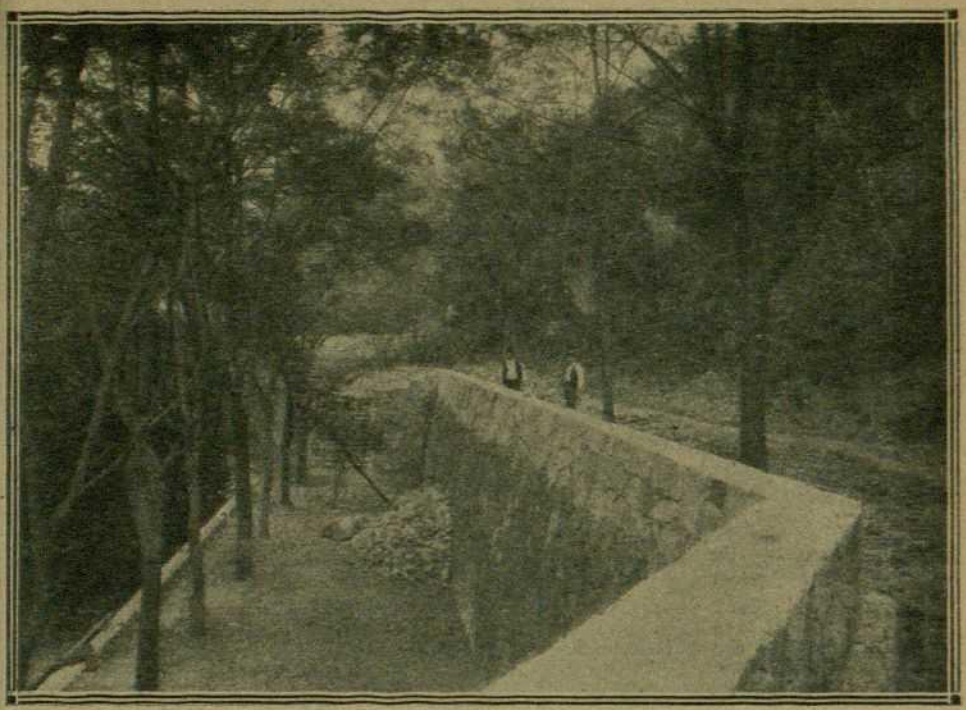

Parc Laribal.—Jardí de Claustre

obres de renovació quan sorgí el conflicte entre Espanya-França que acabà amb el bombardeix i ocupació de Barcelona pel Duc de Vendôme (agost 1697). Després de la pau es donà tan gran impuls a l'obra del castell de Montjuic, que per la guerra de successió estava completament llest.

Als primers anys del segle XVI *(1705) l'austriac príncep Jordi de Hesse Darmstad prengué a pura força el castell a costa de 800 homes; a l'any següent les tropes borbòniques el copen altra volta, més als setze dies es veuen obligats a abandonar-lo, no sense volar-ne una bona part.*

Els catalans, sense cooperació dels austriacs, resturen sols, sostenint, aferrats al castell, la desesperada defensa de llur causa, i únicament fins després de la tràgica caiguda de Barcelona (11 setembre 1714), i considerant inútil prolongar per més temps la resistència, decideixen, per fi, capitular.

Els vencedors es preocuparen immediatament de la reforma i restauració del castell, i d'alesheres ençà només ha sortit foc de la boca dels seus canons dues vegades. El desembre del 1884, Espartero, per castigar una bullanga extingida per ella mateixa, en un moment de fúria, ordenà el bombeix de la ciutat, que durà dotze hores, constant de 780 bombes i 96 granades, fent desperfectes en 573 edificis particulars i a l'any següent, amb motiu de la Jamància, en combinació amb la Ciutadel·la, bateren amb persistència la muralla del Mar, i el Baluart de Sant Ramon, anomenat després el Baluart de la Mort.

Durant les discòrdies civils i socials ha estat sempre utilitzat com a presó de guerra, infonent gran pavor mercès a les seves condicions d'aïllament.

OBRA de civilitat és l'aproximar l'atenció dels ciutadans cap allò que la ciutat crea amb il·lusió i amb esperança; perquè és assegurar la victòria de aqueixa empresa per la col·laboració de l'esperit públic, que és el factor indefectible de tot ço que vulgui pujar amb aires d'alta i fructuosa popularitat.

Barcelona està principiant a realitzar el projecte de la seva Exposició vinent. En aquests treballs preliminars hi són posats ja esforços lloables i concepcions que comencen d'ésser per a la

ciutat una bellesa nova. La muntanya a la qual l'allunyament de l'amor de la ciutat donava una aparièncía tràgica, va essent ennoblida pel treball ciutadà; en els flancs descarnats per mires utilitàries va revelant-se gradualment l'eficàcia d'una obra feta amb seny i amb amor.

Les obres de l'Exposició són tot just començades; això pot donar al visitant una incertitud anguniosa. Però aquesta inquietud trobarà totseguit una compensació magnífica en l'espectacle que allà s'està produint: el tránzit de la muntanya avorrida, dels suburbis abjectes, del sector més denigrant de Barcelona, en el jardí més exquisit, en

és exalçada per la urbana modificació que ha sofert la muntanya; ella, esquerpa i de difícil accés, ara és la que més planerament pot assolir el domini complet de la urbs, superant encara la valor de les altres muntanyes que envolten Barcelona, per l'aventatge del seu major acostament, que dóna a la remor del tràfec urbà i dels oficis sonors, tota la precisió d'un immediat veïnatge i l'harmonia d'un acord perfecte.

És tan rigurós i típic el caràcter de la muntanya, que d'ell sol es pot esperar que donarà a l'Exposició aquella unitat de conjunt que fóra difícil d'obtenir si hagués de resultar de la sola collaboració dels arquitectes que estan

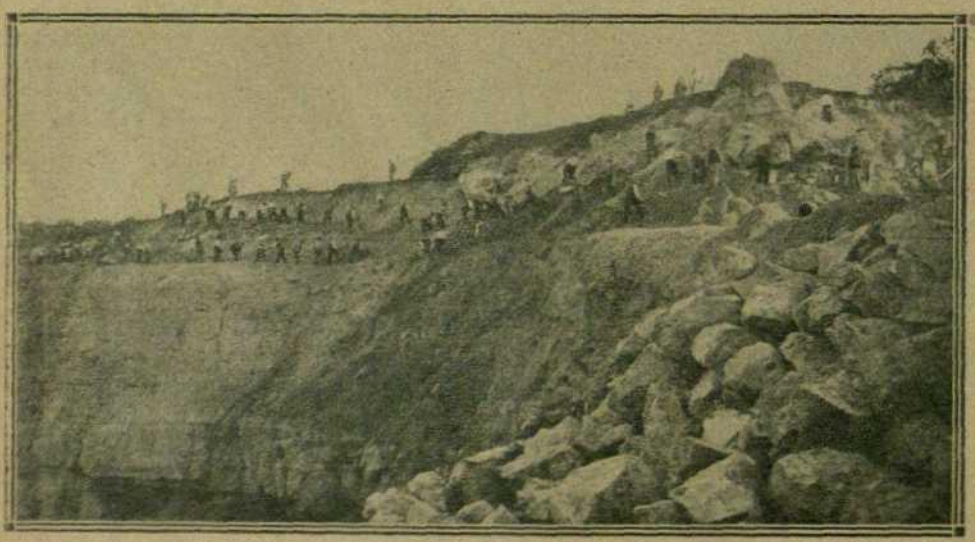

Treballs de desmont per a la construcció del Passeig Central

la més rica de les joies de la ciutat. Nogensmenys, les coses allà resoltes ho són tan encertadament, que el visitador s'ompla de confiança, i sent tot el plaer de cobrir tot allò que, per no ésser fet, li és desconegut, amb una esperançada sospita.

Una de les primeres coses que s'ocorren al visitant és el pensar en còm auxiliaran a la monumentalitat i composició relativa dels uns edificis respecte dels altres, els canvis de nivell i l'encertada utilització dels marges i desmonts. Omple de confiança el veure com l'esplendent visió de la ciutat

encarregats de projectar-la. Així, per la sola virtut de la muntanya, s'evitarà el mal estar que ha d'experimentar tot visitant d'exposició davant el desacord que resulta del propòsit de cada constructor de superar al del costat en extravagància o en magnitut. S'ha repartit entre els arquitectes de Barcelona la tasca formidable de projectar els edificis principals. El senyor Puig i Cadafalch ha fet l'avantprojecte de l'entrada monumental i de tot el referent a l'exposició nacional; els senyors Domènech i Vega tenen al seu càrrec tot el relatiu als principals edificis desti-

nats a les indústries elèctriques; i els senyors Sagnier i Font han de resoldre el que es refereix al costat de Miramar i a les envistes marítimes.

Aquesta desitjada unitat de conjunt compta ja amb un factor inestimable: la gran avinguda de l'exposició, d'un trassat tan just i avinent que només podia ésser trobat per aquell qui fos no sols un coneixedor profunde de la muntanya mes també, i per damunt de tot, un devot amant d'ella. Això ja és una solució positiva; l'esforç que té de fer-se per a recórrer el gran camí és tan lleu, que resulta un preu insensible del gran espectacle. Aquest passeig central és l'artèria principal del Parc i de l'Exposició: conduccions d'aigua i de electricitat clavegueres de desaiguament i altres serveis precisos per al bon regiment del Parc i de l'Exposició, solquen el seu subsol; té tres kilometres i mig de llarg per 30 metres d'amplc i, situat en un nivell de cent metres damunt del mar, la seva pendent màxima no passa mai del 5 per cent en les seves majors rampes.

Un altre element comença a donar prova de la seva suau eficàcia: la jardineria. Tan sols ha passat una primavera d'ençà de les primeres plantacions i ja s'ha fet visible la bella solució que elles donen al problema d'aillar el recinte de l'Exposició de les desbaratades construccions del seu voltant. El que es parli per primera vegada dels jardins de l'Exposició elogiant la seva funció com a factor opac no vol dir que sigui aquest el seu paper essencial, però sí que, en realitat resulta un dels seus primordials. L'art de M. Forestier — que és el jardiner primer —es manifesta en el tancat de l'Exposició en formes tan diverses i apropiades a la accidentalitat del terreny, a la orientació i al destí del lloc, que és mereixedor de tota admiració i de tot elogi.

Zona dels Muntanyans. Pedreres

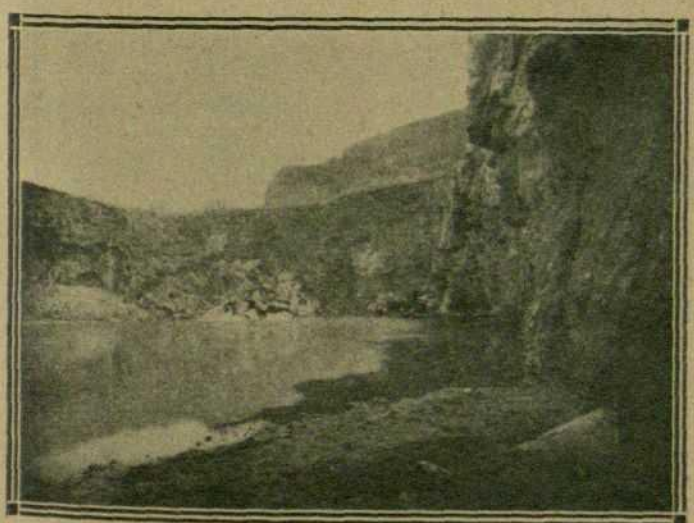

Pedrera convertida en llac

Però encara no totes les coses es mostren a tots els ulls, i això fa necessària una explicació supletòria: hi haurà jardins per mesos determinats de l'any: ara n'hi ha de plantats que pel maig que ve seran tots florits; i, paral·lelament a aquesta habilitat, l'art del jardiner ha sabut agrupar les plantacions més diverses; així és que el color de les llurs flors donarà lloc a la formació de les harmonies més delicades. El sol crèdit que, des del punt de mira de la jardineria, donarà a Barcelona l'Exposició, fora suficient per a justificar el que a l'entorn d'ella coincideixi la unànim simpatia dels ciutadans.

En arribar al primer viratge del passeig, el visitant — encara en ses orelles la remor del tramvia que acaba de abandonar — veu amb sorpresa estendre's al seu davant el meravellós espectacle del Pla del Llobregat, tot ell verdor, tot amb un sensual avellutament, limitat al lluny per les blaves costes de Garraf i amb el mar a la vora; creuat per la lluminosa artèria del Llobregat; presentant-se com un hospitalari port de serenor a l'altra banda del tràfec ciutadà; contrastant al costat de la fecunditat estrepitosa de la gran urbs, la silenciosa i tranquila fecunditat de la terra.

Quan la vista s'aixeca de tan plaent espectacle, troba pel seu conort els horitzons dilatats que sorgint del mar s'enfilen per les encinglerades muntanyes de Garraf, es perden en la llunyania del pla i segueixen per la carena de les serres del Tibidabo fins a llençar-se en lla, per l'alta majestat dels grans espadats escenogràfics, conjuntament a les veritables qualitats de tamany i so de les coses grans, amb un caràcter predominant d'aquesta darrera caracterísitica. Baixant per les pedreres el silenci és complet: l'aigua que s'ha depositat en el seu fons, reflexa sols el cant migjornal d'una granota o el crit crepuscular d'un ocell emergint d'una bardiça pròxima, torben el silenci de l'encontrada. L'espectador se sent enormement allunyat de la ciutat.

Boscos de pins aniran fins arran de l'aigua de les pedreres. L'acert d'esculli arbres que ofereixin acord amb la duresa d'àngul de les roques i amb el del Montseny.

Un brollador s'instal·larà en l'ampla plaça que es forma en aquest revolt de camí. Les remors de l'aigua deixondiran l'admirat espectador i li recordaran que la seva atenció es deu a totes les coses que l'activitat d'altres homes han posat al seu davant.

El tros de passeig que comença a la plaça del brollador — antiga plaça del Polvorí — és el més sorprenent. Tota la seva esquerra és formada pels cingles d'antigues pedreres que la z na polémica priva d'explotar. Aquestes pedreres, on el temps ha cobert la nuesa de la pedra viva amb patina discreta, tenen l'aspecte esquerp i el desolat crestall puríssim de l'aigua fa que sigui un plaer el projectar-se una imatge de la futura bellesa d'aqueixa estada.

Enllà de les pedreres, a l'esquerra del passeig, hi ha una zona anomenada els Muntanyans. Són uns turons formats per detritus seculars de les pedreres; ponts provisionals els uneixen uns amb altres, mentre en els seus flancs i en les explanades que s'hi han obert, comencen a alçar-s'hi les assenyades plantacions que s'hi han efectuat.

Per la dreta del camí s'obrirà la muntanya amb una tal suavitat de superfícies, que mai el pensament podria trobar-se més lluny de pressentir la violència del Morrot davant la mar; prats i vinyes donen al paisatge la correcció de les terres de l'Atica.

L'encís dels espectacles naturals no distreu de l'estructura urbana i moderna del passeig. Amb oportunitat i en atenció a l'actual renaixement de l'equitació, s'han disposat passos exclusivament dedicats als genets; disposant pavimentacions confortables de terra tova adequada a aquest deport.

Continuant pel passeig central s'arriba a l'entrada del Parc Laribal, enriquit per escaients reformes que exigia amb relació al trassat de les grans vies, i dotant-lo d'una extensió cap a la vall de la Font del Gat i el Palau del Gra d'Arròs.

Aquest és un dels sectors destinat a fer les delícies del passejador barceloní d'aquí uns sis anys. En la distribució d'aqueixa vall s'ha conseguit de conservar totes les qualitats que donen a un parc els sobtats canvis de nivell: mirant d'endolcir el trànsit, mercès a

suavíssimes escales, la fatiga que podria suposar trobar-hi el qui es disposés a visitar-ho.

L'aigua, cosa lleu i sonora, que demana sempre d'ésser encerclada per un adequat sinyell, ocupa en aqueixa vessant el centre de simetria on concorren les grans escales i rampes que l'uneixen amb el Parc Laribal. En aquest tros hi ha disposats confortables indrets des d'on, còmodament asseguts els vianants, se'ls fa visible l'espectacle de la ciutat. Coronant la vessant hi una galeria de pilastres (pérgola) de 100 metres d'extensió; aquesta galeria serà ombrejada per rosers de diverses espècies que donaran ombra i una agradable olor propera als qui, asseguts en els bancs de l'emparrat, s'entretinguin al repòs o a l'admirable visualitat del lloc.

Hi ha un reconet ubac i frondós en la part més baixa del Parc Laribal, que limitat per un cantó per les brusques altituds del Parc i per l'altre pel camí de l'esquerra (*E* en el plan), s'ha convingut en anomenar el «Jardí de claustre». El recolliment de l'indret i l'austeritat de l'obra que s'ha realitzat per urbanitzar-lo, justifiquen abastament la nominació.

El Parc Laribal era un jardí particular. Al transformar-lo en lloc públic ha calgut atendre a les exigències d'aquest canvi de destí; s'ha hagut de donar una major amplitut als camins estrets i encongits, així com fer còmodament accessible la part encrespada que mira a la ciutat.

Tocant al Parc hi ha una vil·la construída per esplai d'una corporació típicament barcelonina: la «Colla del Arròs». Aquesta construcció és restaurada amb molt d'acert: al seu davant —i unint-se amb la Font del Gat—s'hi construeix un jardí que és destinat exclusivament a les roses; hi haurà en aquest jardí una pérgola que, maldament en proporcions, forma i color, sigui diferent de l'altra, ajudarà a donar a tota la vall una agradable sensació d'unitat i d'harmonia.

I així s'arriba al darrer viratge del Passeig, llençant la visualitat damunt del mar, on l'horitzó no tanca, sinó que dóna la sensació d'un més enllà infinit.

Heu's-aquí com, en el flanc de la muntanya envilida, s'elabora per a la ciutat un dels seus tresors més purs. Deure és de tots els ciutadans de sentir-se agermanats a l'obra; ja sia per la ventura d'una cooperació activa, ja sia per la sola però eficaç col·laboració espiritual de seguir amb desig la seva creixença i el desplegament meravellós de les formes que avui totjust s'anuncien, però que porten en aquest sol anunci una bellesa positiva.

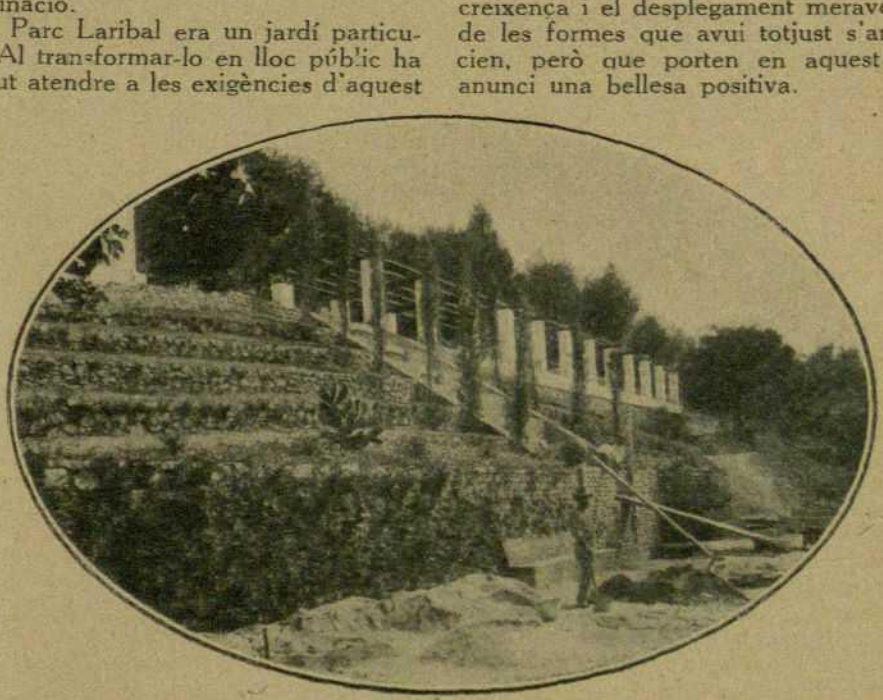

Parc Laribal.—Salt d igua

Perquè vaig escanyar la meva conciènc i

(Per Mark-Twain)

EM sentia xiroi, gairebé alegre. Vaig acostar el flam d'un misto al cigar, al bell punt que m'entraven el correu del matí. En el sobrescrit de la primera carta, amb la qual topà la meva vista, vaig reconèixer un caràcter de lletra que em produí una esgarrifança de joia. Era el de la tia Maria, tan cara per mí, a la qual estimava com més no pot hom estimar. Havia estat l'ídol de la meva infantesa, i la maturitat, tan fatal tot sovint a certs entusiasmes, no havia pogut foragitar-la del pedestal que jo li havia erigit. Per donar-vos una idea de com influia en mi, us confessaré que mentre les súpliques de tota altra persona eren inútils per fer-me estar de fumar, la tia Maria—ella sola— tenia el secret de remoure la meva consciència empedreïda bon punt tocava tan delicat tema. Però en aquest món tot té els seus límits. I dia vingué que les amonestacions de la tia Maria arribaren a no fer-me fred ni calor.

La tia Maria vingué a passar un hivern amb nosaltres i la seva visita va fer-me molt de pler. Com suposareu, va conjurar-me de manera molt seriosa a deixar el meu costum perniciós, però així que tocà semblant tema, vaig esdevenir d'una calma i una indiferència absolutes. Les darreres setmanes d'aquella memorable visita lliscaren com un somni dolcíssim i em proporcionaren una apacible satisfacció. Ben segur que si el meu amable butxí hagués estat per la seva banda un fumador encarniçat, o un ferm defensor de semblant habitut, no hauria assaborit en major grau les delícies del meu vici predilecte.

Vetaquí, doncs, que el caràcter de lletra de la meva tia, em feu atinar que tenia moltes ganes de reveure-la. Endevinant fàcilment què cosa podia contenir la carta, vaig obrir-la. Tal com esperava, la tia Maria em deia que arribaria aquell mateix matí.

I allavors vaig murmurar entre mí: «En aquests instants em sento perfectament venturós i ben disposat; si ara s'em presentés el meu enemic més implacable, repararia totes les culpes que tingués contra d'ell».

En aquestes, s'obrí la porta i entrà un nan tot espellifat i mal vestit. Tenia amb prou feines dos peus d'alçada i aparentava uns quaranta anys. Cada tret, cada engruna de la seva persona era d'una mesquinença grotesca i el conjunt de semblant menudència desvetllava l'impressió d'una deformitat uniforme. La seva figura de guineu i els seus ullets punxants li donaven un aire de vivacitat i malícia. I, no obstant, aquell lletjot petit bocí de persona s'assemblava d'una manera molt justa amb mi mateix, tant pel seu aire com pel seu vestir, tant pels seus gestos com per la seva actitut general.

El nan era, ben garbellat, una caricatura tan burlesca com reduïda de la meva persona. Una cosa se'm posà malament: se'l veia cobert d'una mena de borrissol verdós, d'un verd de floridura, com la que sol fer-se a vegades en el pa de molts dies. Semblant particularitat li donava un aspecte més fastigós que una mala cosa. Amb un aire insolent va posar-se a caminar, deixant-se caure familiarment en una butaca amb la major franquesa, sense demanar-me'n permís. Llançà el capell a la panera dels papers, recollí de terra la meva pipa, en fregà el bocadell per dues o tres vegades en son genoll, l'atestà d'escafarlata que tragué de la capsa situada al seu costat i va dir-me amb aire sec de comandament:

—Doneu-me un misto.

Vaig enrojolar-me fins a les arrels dels cabells, primer d'indignació, després perquè em semblà que aquella actitut venia a ésser una exageració del meu procedir usual, més aviat fresc que altra cosa quan em trobava entre amics íntims. (Val a dir que mai de la vida m'hauria permès semblant comportament davant d'estranys). Vaig sentir unes ganes terribles de revitllar-lo d'una puntada de peu al foc, però vaig obeir a la seva orde, car vaig sentir des d'aquell instant que exercia sobre mi una pesanta autoritat.

Acostà el misto a la pipa, hi donà distretament dues o tres xuclades i em digué amb una familiaritat revoltant:

—Ja et dic jo que fa un temps ben divertit pel mes que som.

Altra vegada vaig enrogir-me d'enuig i humiliació, car semblants paraules eren si fa no fa les que jo havia pronunciat tot sovint, i aquell fastigós esquitx parlava amb un to de veu i un accent calmós exactes als meus. Rès del món em podia ésser més desagradable que la imitació del meu accent. Per això vaig aixecar la veu, cridant:

—¡Miserable nap-buf! Si no em feu el favor de moderar el vostre coportament, aneu daltabaix de la finestra.

La maleïda engruna d'home es posà a somriure maliciosament, enjegant-me amb aire menyspreador una alenada de fum, i replicà, arrossegant les paraules:

—Anem, plagota; poc a poc, company. No s'hi val a tractar els superiors amb aquest aire.

La ràbia em privà de respondre-li; vaig restar mut uns instants. El pigmeu em contemplà amb els seus ulls de fura i continuà, mofeta:

—Aquest matí heu foragitat un mendicant de la porta de casa vostra

—¿Què sabeu vos?—vaig contestar-li, malhumorat.

—Ho sé, i no tinc cap necessitat de dir-vos com ho sé.

—Sigui. Però, admetent que hagi foragitat un pobre, quin mal hi veieu?

—Cap mal. Sinó que li heu dit una mentida.

—¡Fals!

—Dic que li heu mentit.

Vaig sentir-me corlligat però vaig fingir una forta indignació i li vaig respondre:

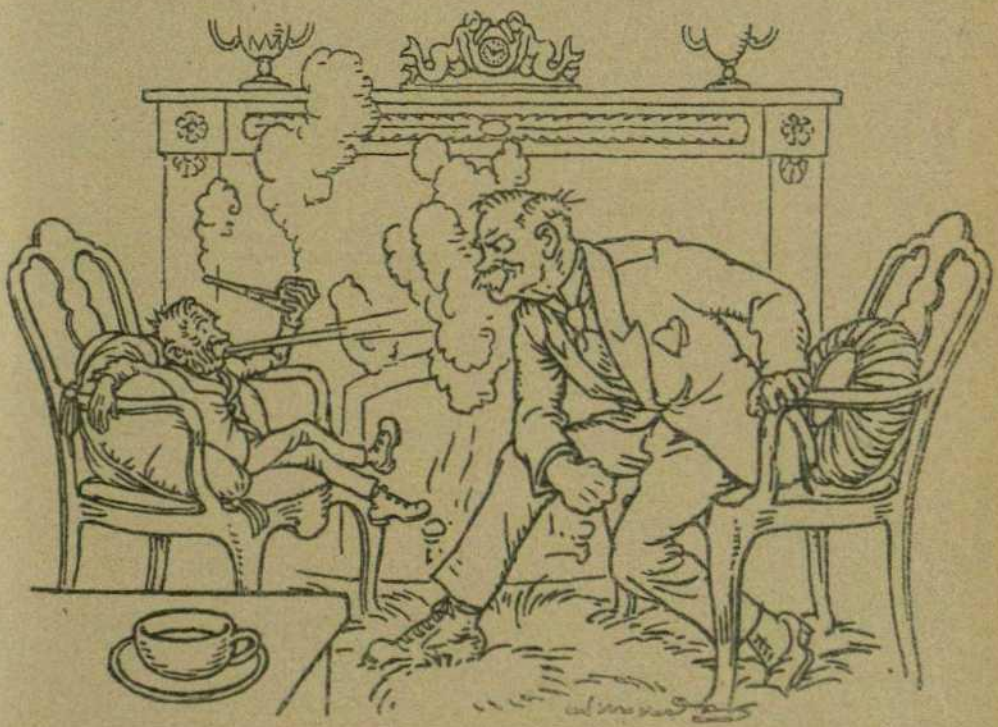

—Sou ben impertinent. He dit al mendicant que...

—Atureu-vos, que aneu a dir encara una nova mentida. Sé perfectament el que li heu contat: que la cuinera era fòra i no havia sobrat rès del dinar. Doble mentida, perquè la cuinera era prop de vos, darrera la porta, amb un cove plè de provissions.

L'exactitut d'aquesta afirmació me imposà silenci, i tot astorat vaig preguntar-me com podia ésser que el nan estés tan ben documentat.

El mendicant podia haver-li innovat la conversa, però ¿cóm podia haver esbrinat la presència de la cuinera, aleshores invisible?

El nan continuà:

—L'altre dia us mostrareu ben dur i ben egoísta refusant-vos a llegir el manuscrit que aquella dona jove sotmetia a la vostra apreciació. Havia vingut fins a vos de molt lluny, plena d'esperança, oi?

Vaig enrojolar fortament i vaig respondre:

—¡Veiam quan acabareu de furetejar en les coses d'altri! Que se n'ha vingut a plànyer amb vos aquella dona?

—No n'heu de fer rès. El cas és que vareu cometre aquella mala acció i ara en sou avergonyit. Si, senyor, ben avergonyit—recalcà amb una mena de joia endiablada.

I vaig respondre amb gravetat.

—A la persona de qui parleu vaig dir-li amb la major gentilesa possible que de cap manera em permetria opinar sobre cap manuscrit perquè en el meu concepte el juí d'un sol individu no té cap valor. L'únic tribunal que pot pronunciar-se en pro o en contra d'una obra literària és el públic. Per això val més sotmetre-li l'obra directament.

—En realitat digueren això, impostor vil, enganyaire cruel! I quan veiereu la dolça esperança abandonar la pobre dona; quan la pobre dona amagà furtivament sota el xal, tremolant de vergonya, el rull de papers que tantes penes li costaren; quan els seus ulls, amb una feridora expressió de tristesa, s'ompliren de llàgrimes; quan...

—Prou! Per l'amor de Déu, prou! Imposeu silenci a la vostra llengua despiadada. No hi ha necessitat de revifar aquests pensaments, que prou em torturen per sí sols.

Ah, remordiment, remordiment! Em semblà que m'esqueixaven el cor. Aquell mala pècora de menut enemic re.tava assegut davant meu i em llambregava de cua d'ull tot gronxant-se. I seguí parlant-me, multiplicant les seves acusacions amb un sarcasme i una ironia que em cremaven com l'oli de vidriol. El maleït nan em recordà el temps que, furiós, em precipitava damunt dels meus fills i els punia per mancaments dels quals no eren culpables; el temps durant el qual jo havia deixat covardament condemnar amics innocents sense acudir a llur defensa. Cara a cara va anar-me passant revista de tots els mals actes que havia comès, de la mala influència que havia exercit damunt d'infants i altres persones irresponsables; em recordà amb crueltat refinada les humiliacions i els afronts que havia infligit a nombre d'amics, morts després que havien llençat el darrer sospir pensant en semblants afronts i sofrint-ne amb tanta intensitat com d'un cop de daga emmatzinada.

—No cal més que recordar—seguí dient—el cas del vostre germà petit quan encara tots dos ereu criatures. Tenia en vos una confiança exagerada que totes les vostres perfidies no havien conseguit fondre; us seguia per tot arreu com un cà, decidit a soportar-ho tot i a sofrir-ho tot de vos, mentre pogués anar en vostra companyia. Un dia vareu jurar-li pel vostre honor que si es deixava tapar d'ulls no li farieu cap mal. I tot cargolant-vos de riure per la vostra entremaliadura, el vareu conduir a un rec cobert de glas i li empenyereu a dins. N'hi havia pla be per riure de semblant aixera! Mil anys que visquessiu, penso que no podrieu oblidar l'esguard ple de retrets que va deixar caure damunt vostre mentre es debatia tot tremolant de fred. No, certament que no l'oblidareu mai aquell esguard. Si us persegueix encara en aquest moment!

—Sou ben animal tan mateix! He vist aquell esguard un milió de vegades i el veuré un milió més! Així caiguesiu desfet en podridura i sentissiu fins a l'hora del judici final els meus sofriments d'ara en punició de desvetllar-me el record de l'incident.

El nan es mofà de mí amb dolenteria, i continuà la seva acusació:

—No fa més de dos mesos, un dimarts, us desvetllareu entre nit i pensareu, avergonyint-vos-en, en una de vostres malifetes envers un indià ignorant de les Muntanyas Rocoses (això succeia l'hivern de 18...).

—Prou, endiablat subjecte! Prou! Teniu tal vegada la pretensió de penetrar els meus pensaments més íntims?

—I per què no, al cap d'avall? No heu nodrit per ventura els pensaments als quals faig allusió en aquest instant?

—Veiam, veiam... Mireu-me de fit a fit. Quí sou vos que no us conec?

—Qui penseu vos que pugui ésser?

—El diable en persona, el mateix Satanàs.

—Errada.

—Doncs, quí podeu ésser?

—Us interessa molt saber-ho?

—En bona fe que sí.

—Doncs be: soc la «vostra conciència».

—Aquesta revelació en feu exultar de joia.

I tot enronrintme'n, vaig saltar al damunt d'aquell subjecte.

—Mala fi feu! Més d'un milió de vegades he desitjat poder-vos engrapar la gola! Per últim ara apaibagaré la meva sed de venjança.

Il·lusió pura! La meva conciència s'esquitllà com un llampec. El nan s'escorregué tan depressa que a l'instant que els meus dits anaven a arrapar-lo era ja enfilat al damunt de la biblioteca en actitud de fer-me pam i pipa. Vaig revitllar-li els molls de l'escalfa panxes, peró no el vaig tocar. Foll de malícia vaig anar voltant per la pessa i tirant successivament una pluja de llibres, de tinters, de brases de carbó. Tot fou inútil, car el malvat esquitx sortejà tots els projectils i, en adonar-se que m'asseia las, extenuat, va esclafir a riure triomfalment. I mentre jo procurava revenir-me, la meva conciència se'm dirigí de la següent forma:

—Mesquinet esclau! Sou ben poc reflexiu tan mateix. No heu canviat gens ni mica. Reconec en vos l'ase d'altre temps. Si haguessiu intentat cometre un homicidi amb el cor trist i la conciència adormida, hauria cedit momentàniament i no me hauria mogut de terra. Però, en comptes d'això, teniu tan folles ganes de matarme que la vostra conciència n'esdevé lleugera com una ploma. Veusaquí perquè m'he enfilat aquí fòra del vostre abast. Generalment, respecto els folls. A vos no, això sí que nó!

Hauria pagat qualsevol cosa per fer devallar aquell individu i matarlo. Dissortadament no en tenia la possibilitat. Vaig haver de contentarme amb aixecar la vista envers el meu mestre i senyor, maleint la mala fortuna que em refusava una conciència pesant i ho feia l'única vegada en la vida que la necessitava com el pa que mengem. De mica en mica la natural curiositat guanyà en mon esperit tot altre sentiment i em vingué a la boca

una sèrie de preguntes. Però al mateix instant entrà un dels meus fills, i deixant oberta la porta, exclamà:

—Què és això? Què ha passat? La biblioteca és tota capgirada.

En sentir-lo, vaig redreçar-me per dir-li consternat:

—Surt d'aquí ben depressa i tanca la porta, perquè sinó la meva consciència fugirà.

La porta es tancà amb un cop sec, i jo vaig precipitar-m'hi per assegurar-la. Després, aixecant els ulls, vaig poder constatar que el meu mestre i senyor seguia sent mon presoner.

—Em pensava perdre-us!—vaig exclamar.—Les criatures són tan esblavenades! Però, escolteu, company: sembla que el meu fill no ha arribat a obirar-vos. Què ho fa això?

—Ho fa que soc invisible per tothom fora per vós.

Mentalment, vaig apuntar-me semblant satisfactòria declaració. De manera que, si venia el cas, podia matar aquell mal subjecte sense que ningú en tingués cap sospita! Aquesta reflexió m'aulleugerí en tanta de manera el cor, que la meva consciència no pogué aguantar-se al lloc on era i es posà a giravoltar arran de sostre com un borinot.

—Veiam, consciència—vaig dir-li—siguem amics. Em trigà de fer-vos algunes preguntes.

—Comenceu.

—En primer lloc, com és que abans d'avui hagueu estat invisible per mi?

—Perquè mai havieu demanat per veure'm; perquè mai us havieu adreçat a mi amb l'esperit ben disposat i en temps satisfactori. Aquesta vegada em sembleu ben inspirat i heu demanat ajuda al vostre més cruel enemic, sense sospitar que fos jo.

—Aleshores, doncs, la meva observació us ha donat la forma d'un éser de carn i ossos?

—Rès d'això. Solament m'he fet visible pels vostres ulls. Jo soc *insubstancial* com qualsevol altre esperit.

Semblant declaració m'afectà d'una manera penosa. Si és insubstancial, vaig pensar, com ho faré per llevar-li la vida?

No obsant, vaig continuar amb persuació:

—O, consciència meva! Perquè romaneu tan lluny de mí? Baixeu a fumar una altra pipa.

El nan m'esguardà burleta i em respongué:

—Are hi corro! Per què em matessiu, oi? Moltes gràcies.

«Oi-dà!—vaig dir entre mí— és a dir que també pot hom tudar els esperits? Dono paraula que molt aviat hi haurà un esperit menys damunt la terra.»

Després, vaig cridar:

—O, amic meu!

—Permeteu. No soc amic vostre sinó enemic; no soc el vostre igual, sinó el vostre senyor. Anomeneu-me doncs, missenyor. Us trobo massa familiar.

—No m'agraden els títols inflats. Em conformo a dir-vos «senyor» i ja faig prou.

—Per tan poca cosa no renyirem. L'únic que us demano és que obeiu. Continueu la vostra xerrameca.

—Doncs be, missenyor (ja que ho vóleu, sigui) vaig a preguntar-vos quant de temps seguireu visible per a mi:

—¡Sempre!

Davant d'aquesta resposta vaig indignar-me.

—Això ja passa de la mida! Invisible per mí, heu espiat tots els dies de la meva vida. Crec que amb això n'hi havia prou. D'aquest punt enllà no soportaré que un subjecte de la vostra mena visqui per sempre més arrapat a mí com una ombra. I ara que ja coneixeu la meva manera de pensar, aprofiteu-vos-en.

—Company; cap consciència, d'ençà que món és món, ha sentit un plaer tan gran al que jo he sentit quan m'heu fet tornar visible. Això constituía per mi un gran aventatge. Ara us puc esguardar fit a fit, dir-vos injúries, guaitar-vos de cua d'ull, burlar-me de vos i ajustar la paraula al gest. D'ara endavant us dirigiré sempre la paraula imitant el vostre accent pesat i ploricós.

Vaig aviar-li el *tresorer* entre cap i coll, però no vaig tocar-lo.

El meu senyor replicà:

—Ja oblideu el nostre tractat de pau?

—Es cert. Me n'oblidava. Procuraré ésser polit, però procureu ser-ho també vos. Una consciència polida! Vet-aquí una gran broma. Totes les consciències de les quals he sentit parlar eren brutals, coixes, rondinàires: en

una paraula: bèsties salvatgines i ferotges. I sembre s'han hagitat per insignificàncies. Sota terra siguin totes! Jo barataria la meva per la verola i per totes les malalties de la caixa, a condició de trure-me-la del damunt... I ara, digueu, cóm és que una consciència no posa d'una vegada per totes el seu proprietari damunt les brases després d'un mancament, per deixar-lo tranquil? Cóm és que sent la necessitat de repenjar-se-li i de nit i de dia, setmana darrera setmana i de remugar-li eternament la mateixa cançó? En el meu concepte, això és un contrasentit. Crec que una consciència que es comporta de semblant faisó, és tan menyspreable com el fang del carrer.

—N'hi ha prou amb dir-vos que això és perquè em dona la gana.

—I això ho feu amb la bona intenció de millorar els homes?

La meva pregunta provocà un somriure sarcàstic i em valgué la següent resposta:

—No; ho fem senzillament per càlcul, per interès del nostre negoci. El nostre fi és en realitat millorar els homes, però abans que tot som agents desinteressats. Ens comanda una autoritat superior i no hi tenim rès a dir. Executem les ordes sense captenir-nos de les conseqüències. Amb tot, he de confesar-vos que en certes ocasions exagerem la nota. (Això succeeix gairebé sempre i ens proporciona una certa satisfacció). Estem encarregats de recordar algunes vegades a un home el mancament comès, però no us ting d'amagar que en això solem passar de la mesura. I quan posem mà damunt d'un home particularment sensible, el deguem en una veritable boira. He conegut consciències que venien de la Xina i de Rússia per enfellonir homes dels quals coneixien les tendències natural. He conegut un home que en certa ocasió esguerrà una criatura mulata. La notícia corregué com un regueró de pólvora i totes les consciències s'agruparen per veure el desgraciat subjecte passejar el desgraciat infant i fruir de l'espectacle. L'individu, amb l'esperit capgirat, es passejà per la seva cambra durant quaranta vuit hores i per últim s'abrusà el cervell. Al cap de tres setmanes la criatura mulata era del tot restablerta.

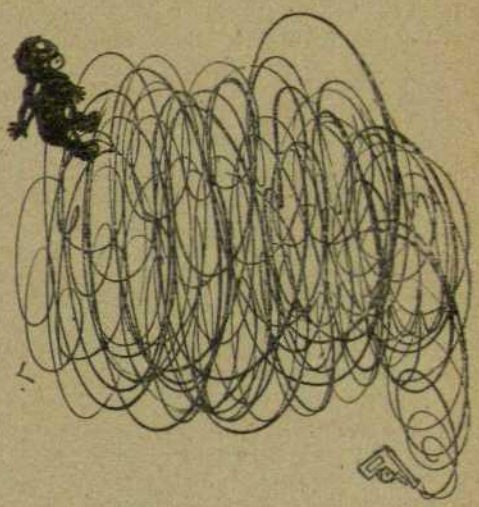

—Magnífic: ara començo de veure com és que sempre se m'heu mostrat capriciós. Per arribar a extreure tot el suc possible d'un mancament, porteu l'home a penedir-se'n de tres o quatre maneres distintes. Com de fet, m'heu retret la mentida dita a un miseriós i n'he sofert en gran manera. Ahir, en canvi, vaig parlar amb tota franquesa a un mendicant, dient-li que no li donaria rès perquè la llei priva d'encoratjar la mendicitat; i quina n'heu feta vos? M'heu suggerit el pensament que seria menys digne de blasme acomiadar el mendicant amb una mentida innocent i ressarcir-lo del refús del pa amb una amable acullida. Aquesta idea m'ha fet sofrir durant tota la jornada. D'altra banda, tres dies abans havia nodrit un mendicant i ben de cor perquè creia obrar bé. Vos, en canvi em digueu: «Perquè heu de donar menjar a un perdut, mal ciutadà?» Aquest reny m'omplí d'amargor. Una altra vegada vaig refusar treball a un mendicant. També me'n blasmareu. Una altra vaig estar a punt de matar un mendicant. Em tinguereu desvetllat tota la nit, torturant-me a còpia de remordiments. Aquesta vegada he cregut obrar bé acomiadant a un altre amb la meva benedicció. I m'heu fet retret de no haver-lo matat. En definitiva: hi ha manera de satisfer l'odiosa invenció anomenada una consciència?

—No en conec ni una, beneit del cabàs! Sigui quin sigui l'acte que hagueu comès, cuito totsegit a mormolar un

mot a cau d'orella vostre per convèncer-vos que és un crim terrible. La meva missió i a la vegada la meva felicitat consisteix en fer-vos penedir de la més petita acció. Si alguna vegada he deixat escapar-me la ocasió, podeu ben creure que no ha estat intencionadament.

—Tranquilitzeu-vos. Que jo sàpiga, no n'heu deixada escapar cap. Hagi obrat de la manera que hagi volgut, me n'he penedit a les vintiquatre hores. Dissabte passat, a la església, escoltava un sermó de caritat. El meu primer impuls va ésser donar 350 dòllars. Tot seguit vaig penedir-me'n i de cent en cent ho vaig reduir a 50. Però, tornant-me penedir, vaig devallar fins a 25 i després fins a 15. I vetaquí que a l'hora de passar la bacina, vaig creure prudent no tirar-hi més de 10 cèntims. En tornar a casa, fins els deu cèntims em sapigueren greu. En una paraula: ni a un sermó de caritat m'heu deixat assistir tranquilament.

—Estigueu persuadit que persistiré en la meva conducta. Sempre dependreu de mí.

—Prou que ho sé. Quantes vegades a la nit he desitjat arrapar-vos pel coll! Si almenys pogués fer-ho ara. ..

—¡Sí, sí! No m'emanaceu, que prou m'ho figuro. Em divertiu com no us podeu pensar.

—Tant gust en saber-ho. Mireu: si us ting d'ésser franc, us confessaré que us ting pel més fastigós, el més menyspreable dels reptils que s'arrosseguen per la terra. Gràcies a Déu sou invisible pels altres. Del contrari, la vergonya de deixar-me veure en companyia d'un simi com vos, m'arribaria a matar.

—Prou, prou. Però, de quí fora la culpa?

—Què se jo?

—De vos sol, em sembla a mí.

—Errada. Mai ningú m'ha consultat respecte al vostre exterior.

—Sigui com se vulgui, vos no deixeu d'ésser responsable del meu aspecte. Quan tenieu de vuit a nou anys, jo no passava de deu peus d'alçada i la gent em tenia per molt escaient.

—Es llàstima que no hagueu mort jove, perquè em sembla que heu crescut de través.

—Cada u creix com pot. En altre temps vos tenieu la conciència ben ample. Si avui és més estreta, penso que deurà ésser per algún motiu. Tan vos com jo mereixem censura. Ja fa molt temps (ben segur que ni en teniu memòria) jo em prenia la meva missió de molt bona fe i m'alegrava de veure l'angoixa en la qual us negaven alguns dels vostres mancaments favorits. Aleshores fou quan vaig arrapar-me a vos, divertint-me en fuetejar-vos. Primer us revoltaveu. Jo, naturalment, em deixava perdre terreny, disminuia de talla, em deformava. Però com més jo m'afeblia, més us entossudieu vos en els vostres mancaments especials. Per últim les parts de la meva persona marcades amb l'emprempta d'aqueixos vicis, esdevingueren insensibles com pell de tauró. Prenem per exemple, la nostra mania de fumar. Vaig tirar la corda una mica massa de temps i per poc es trenca. Ara, quan algú us demana que renuncieu al vostre vici, els bocins en-

durits de la meva pell semblen endurir-se encara per cobrir-se amb una mena d'escata. Aleshores jo, el vostre fidel amic, la vostra consciència afectuosa, m'adormo tan profundament que ni un tro em despertaria. Teniu encara altres vicis, potser vuitanta o noranta, que produeixen en mí el mateix efecte.

—Es per alabar-s'en... Així, vos dormiu alguna vegada?

—Sí. Dormo llargs anys seguits. Podria dormir sempre si ningú m'ajudés a despertar.

—Qui us ha ajudat, doncs, aquesta vegada?

—Les altres consciències. Cada vegada que una persona de la qual conec la consciència tracta d'intervenir en vos per reformar les vostres males habituts inveterades, decideixo aquesta consciència amiga a amargar el seu propietari retraient-li malifetes que li són personals. Això el priva de ficar-se en vos. Però tranquilitzeu-vos. Amb els vostres propis defectes us fuetejaré. Tingueu confiança en mí.

—En vos em fío. Si haguessiu tingut la bondat anys enrera de posar-me al corrent d'aquesta situació, cregueu que hauria parat més compte amb mí mateix, i no us hauria tingut costantment adormida sobre la lletania dels vicis humans. Pel contrari, us hauria reduit a la dimensió d'un confit homeopàtic. Veus-aquí el tamany de la consciència per la qual suspiro ardentment. Si us hagués pogut fer cabre en un granet homeopàtic i posar-vos la mà al damunt, cregueu que us hauria conservat com a record dintre un tu de vidre: aquesta és la sort que mereixeu vos i la vostra casta. I ara, ting una altra pregunta a fer-vos: són gaires les consciències que coneixeu en aquest barri?

—Moltes.

—M'agradaria veure'n algunes. Podrieu portar-me'n? Serien visibles per mí?

—De cap manera.

—Ja m'ho podia pensar. Però, almenys, podeu fer-me'n la descripció. Voleu parlar-me de la consciència del vell Thompson?

—La conec fa un grapat d'anys, d'ençà que tenia onze peus d'alçada i una silueta magnífica. Ara ha esdevingut vulgar, molt desgraciada i no s'interessa per rès. Quant a estatura, sols us diré que hi cabre en una cigarrera.

—Cal dir, doncs, que per aquests indrets hi ha pocs subjectes més baixos i més mediocres que Hugh Thompson... Coneixeu la consciència d'en Robinson?

—A fi de comptes en Robinson és un bon subjecte. I la d'en Tom Smith, la coneixeu?

—De petita. Als dos anys tenia 13 polçades i es mostrava peresosa (és el costúm de l'edat). Ara té 37 peus. Es una de les més belles fesomies d'Amèrica. Tan treballadora com activa, constitueix un dels membres més emprenedors del Club de les Consciències de la Nova Anglaterra. Nit i dia la podrieu veure al costat de la persona de Smith, treballant com un negre, amb les mànegues arremangades i la cara joiosa. Ara com ara ha sotjogat meravellosament la seva víctima. Smith

creu que la més insignificant de les seves accions és un crim execrable. La seva conciència el fibla i li tortura l'ànima.

Smith és l'home més estimable del barri, i no obstant, es rosega el cor a còpia de creure que sempre obra malament. Només una conciència pot divertir el martiritzant un cor brau com el de Smith... I de la conciència de la tia Maria què me'n dieu?

—L'he vista de lluny, però no la ting coneguda. Viu continuament a l'aire lliure perquè no hi ha porta prou ampla per ella.

—No em sorprèn... Veiam la conciència d'aquell editor que en altre temps em robà alguns dels meus dibuixos per publicar-los en una revista i m'obligà a despendre'm d'una quantitat regular per fer-me fer justícia?

—També la conec. Es molt cèlebre. El mes passat figurava en una exposició organitzada a benefici d'un nou membre del Club, que es moria de fam en altres terres. El preu d'entrada d'aqueixa exposició i el vitge en ferrocarril eren força cars; jo vaig conseguir el viatge franc, fent-me passar per le conciència d'un periodista, i entrar amb mig bitllet, usurpant la personalitat d'un clergue. No obstant la conciència de l'editor, que havia de constituir el «clou» d'aqueixa exposició, va obtenir un fracàs complert. Prou era allí, però, en quin estat! El Comitè s'havia proporcionat un microscopi capaç d'engrandir 30.000 vegades; a pesar d'això, amb gran disgust general, ningú la va arribar a veure i...

En aquell moment vaig sentir un pas sacsejant vora la porta; obro i la meva tia Maria es precipita a la cambra, bombardejant-me molt animada i amb bon humor a còpia de preguntes sobre tota la família. En un moment de transició em digué:

—La darrera vegada que us vaig veure m'havieu promès de subvenir a les necessitats de la família pobra de la cantonada, continuant així la bona obra que jo havia començat. I per atzar he sabut que no manteniu pas la vostra promesa. Trobeu que està bé això?

En veritat tinc de dir que no m'havia recordat més de semblant família; i en aquell instant em sentia el cor tot punyit.

Vaig aixecar els ulls envers la meva conciència; evidentment l'angoixa del meu cor la tenia afectada; inclinada endavant, semblava estar a punt de caure de la biblioteca. I continuá la tia:

—Trobo que heu negligit terriblement la meva protegida. Sou un cor dur que no compleix les promeses.

Vaig restar mut i tot enrojolat. A mesura que el sentiment de la meva culpa s'accentuava, la meva conciència s'anava agitant fortament. Després d'una lleugera pausa, la tia va rependre el seu parlar amb un to de retret:

—Segurament que sentireu molt poca emoció, perquè no us heu dignat tant sols visitar la meva protegida i no sabeu que la infortunada és morta ja fa tres mesos, completament abandonada.

En aquell moment la meva conciència no pogué soportar per més temps el pes dels meus dolors, es capbuçá endavant i caigué a terra amb un brugit sord. Presa d'un dolor viu i tremolant esporuguida, es debatia pel trespol probant en va de redreçar-se. Vaig fer un bot cap a la porta, vaig tancar amb pany i clau i estintolant-m'hi, vaig ajupir-me sobre'l meu tirà, que seguia agitant-se. Un minut més i els meus dits enervats empendrien llur obra homicida.

—I ara, què teniu!—va exclamar la tia, reculant i mirant-me esverada.

La meva respiració havia esdevingut curta, tallada, i jo apareixía estranyament excitat.

—Veiam; què teniu—insistí la tia—, em teniu aterrada. Què us passa que mireu així, al davant vostre? Per què s'agiten d'aquesta manera els vostres dits?

—Silenci, desgraciada — vaig suspirar—. No us fixeu en mí. Això no és res. Em passarà tot seguit. Es que he fumat massa, veus-aquí.

El meu tirà s'havia redreçat i amb una forta expressió de terror prova d'arribar a la porta tot ranquejant. Atuit per l'emoció, jo amb prou feines podia tornar el bleix.

La tia es retorçava les mans, tot dient-me:

—Ja m'ho pensava, ja; ja ho sabia que tot això acabaría d'aquesta manera. Jo us ho prego, domineu aquesta fatal habitud, ara que n'és temps encara; no feu més el sord als meus precs.

La meva conciència es mostrà sobtadament lassa.

—Vaja—continuà la tia—, prometeu-me que rompreu d'una vegada amb aquest odiós esclavatge del tabac.

La meva conciència començà de vacil·lar i a picar de mans.

—Jo us ho suplico, jo us en conjuro; esteu perdent la raó; els vostres ulls tenen una expressió de follia, gairebé de furor. Escolteu-me i sereu salvat. Mireu; fins de genolls us ho imploro.

Mentre la tia es prosternava davant meu, la meva conciència es balancejà de nou i caigué pausada sobre el paviment.

—Prometeu-m'ho o esteu perdut. Prometeu-s'ho, i sereu salvat i viureu una vida nova.

Llansant un pregon sospir, la meva conciència, sotjogada, tancà els ulls i caigué en un sòn profond.

Amb una exclamació de joia, vaig saltar d'un bot, davant de la meva tia i vaig engrapar per la gola el tirà de la meva existència. Després de tants anys d'espera i d'esperança, per últim era meva. Vaig fer-la a peces, a menuts bocins, i els vaig llansar sangonosos al foc. Finalment la meva conciència era morta i ho era per sempre; em sentia lliure.

Vaig girar-me envers la meva pobre tia, que semblava petrificada de terror i vaig exclamar:

—Sortiu-me del davant, vós, els vostres pobres, les vostres caritats, les vostres reformes i la vosta moral fastigosa. L'home que teniu al vostre davant és un home que ha deixat de lluitar i l'ànima del qual ha trobat per últim la pau desitjada; és un home que té el cor insensible a la pena, al dolor i al remordiment: un home sense conciència! I en la meva joia us estalvío a vos. Ja m'ho podeu agrair, perquè us podria escanyar sense que me'n fes rau-rau la conciència. Aneu-vos'en.

I la tia va fugir.

D'aquell dia ençà la meva vida respira benhaurança inconeguda. Res del món em podria decidir a proporcionarme un altra conciència. He foragitat de mí tots els vells prejudicis per viure una vida nova.

Durant les dugues setmanes que seguiren als esdeveniments que acabo de contar, vaig matar trenta vuit persones per tal de satisfer certes velles rencúnies. Vaig calar foc a una casa que em privava la vista. Vaig usurpar a una viuda i a uns òrfens la darrera vaca que els quedava. I per cert que, sense ser una vaca de raça pura, és força bona.

D'aleshores ençà he comès molts crims i molt variats, i aquesta ocupació m'ha divertit en gran manera. En altre temps els meus cabells sens dubte n'haurien esdevingut grisos i el meu cor, massa sensible, hauria sagnat de dolor.

Per acabar, i a títol de reclam, afegiré que les escoles de medicina que necessitin medicants per llurs experiències científiques, faran molt santament de visitar la col·lecció que en poseeixo al seller abans de fer llurs adquisicions a una altra banda; aqueixa col·lecció de medicants, recullida i preparada per mi mateix, la vendria a bon preu, ja fos a l'engròs, a la menuda o a tonelades, perquè ting ganes de renovar el meu estoc abans de la primavera.

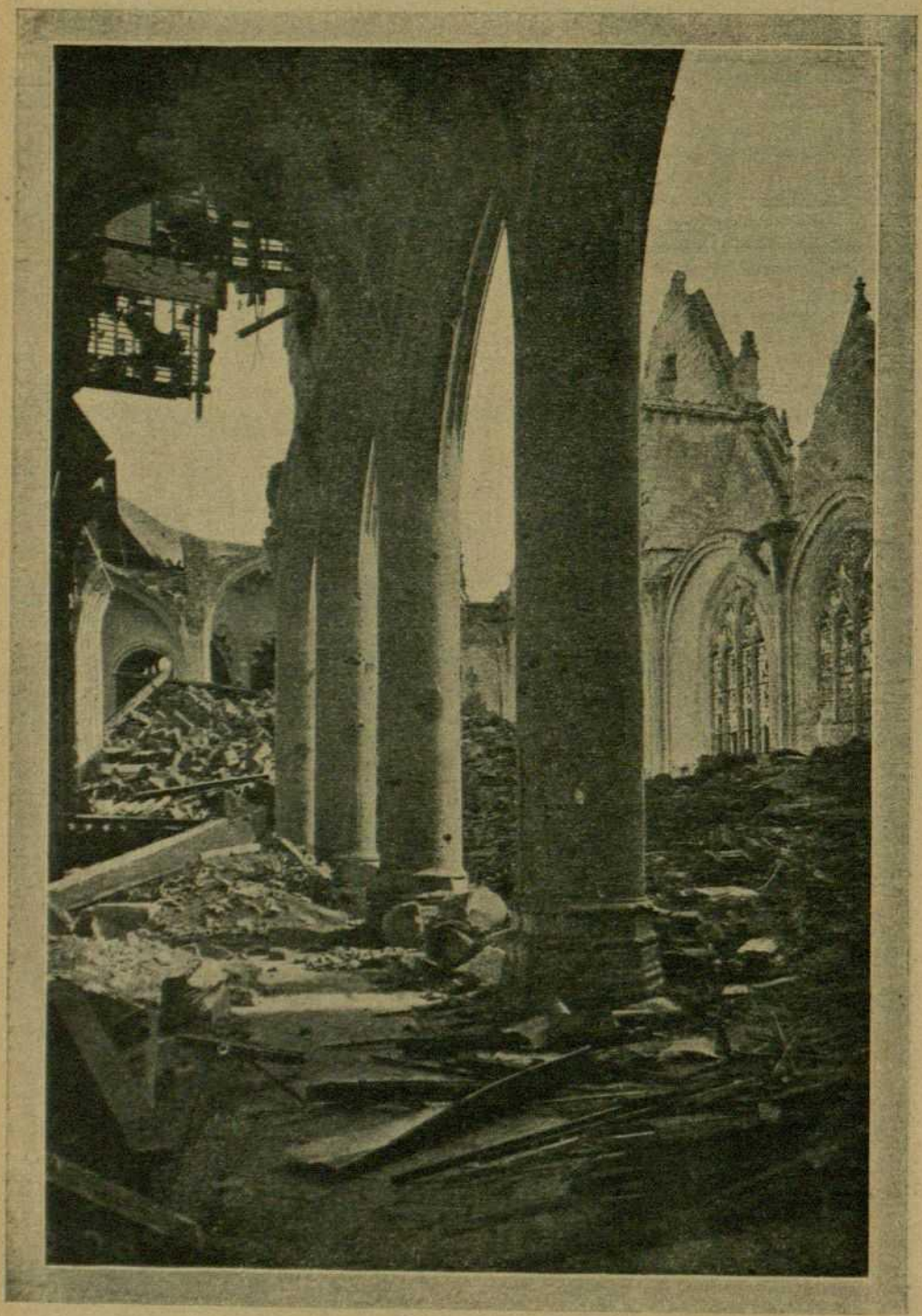

FRANÇA.—L'església de Roye (Somme) després del bombardeig alemany

La desolació a França

La llegenda de la humanitat abunda en desolacions. Races senceres han estat extingides: les romanalles de tota una civilització jeuen, adés i ara, dins la sorra o dins l'aigua; països que foren capdavanters de la humanitat són avui desert on només de tard en tard es descobreix una ruïna deforme, degradada, amb prou feines rememorativa d'una inspiració caiguda.

Però hi ha desolacions que són, no solament com una efímera pausa profunda, com un parèntesi solemnial, sinó com un preludi de més altes i subtils grandeses. Hi ha desolacions que produeixen la reconcentració de l'esperit. Hi ha desolacions que precisament representen l'extinció de vells gèrmens de mort, que un dia foren creguts necessaris o benèfics, i irradiaren brillantor, i es digueren modernitat o moda. Hi ha desolacions que són la vetlla de formidables represes de totes les energies col·lectives—fins i tot d'energies inconegudes o que es deien incipients, o que es deien utòpiques.—Mai això no és tan bo de recordar i de compendre, com girant l'esguard vers la França.

*

La rica, la bella França del Nord és parcialment desolada. El que havien estat camps fèrtils són clotes i turons de desferra, són hermassos, són fossars. Velles ciutats i viles veuen llur glòria arquitectònica malmesa; i llur antiga amenitat, llur gràcia pintoresca, llur comoditat, llur bonhomia, llur abundor, fetes bocins. Oh terres endressades i oloroses com un jardí, que limitaven a l'horitzó les rengleres de pollancs! Oh pedres seculars, pedres històriques, dels polits monuments urbans, faisonades pel gust i la gràcia dels avant-passats! Avui us reemplaça, en nombre d'indrets, la desolació. La desolació que parla amb muda i espiritual grandesa del sofriment i de l'heroísme.

Els uns com a adversaris, els altres com a amics, tots els pobles del món s'han donat cita a França del Nord per a presenciar-ne la desolació. Altres greus desolacions ha comportat l'actual epopeia de les nacions: tan dures, tan paoroses, que semblen penombres d'una llarga nit implacable, morboses imaginacions d'impossibles crueltats. Però la desolació de França és la desolació representativa del cor d'Europa. Alemanys i anglesos, austriacs i russos i italians, l'africà i l'asiàtic, han comprès que la desolació de França és el fet central de la guerra, no menys militarment, que en tots els ordes complexes de la vida civil d'Europa. Ho saben els polítics i els pobles, el exèrcits i els solitaris utopistes.

França, l'avençada septentrional del món llatí, alternativament enemiga dels germànics i els anglo-saxons, la tota plena de riqueses complexes, de somriures, de democràtica ideologia, d'aristocràtica cultura, ha estat sempre una ingènua, subtil, perillosa, fecunda, abassegadora i indispensable humanitzadora de la humanitat. Ha estat tan suggestiva, tan fascinadora, que ha pogut disoldre amb el més delicat assimilisme la personalitat dels pobles: no hi ha un nacionalisme italòfil a Savoia, l'encontrada que dóna son nom a la casa reial italiana, i hi ha un nacionalisme francòfil a Alsàcia, de raça evidentment germànica. Ha estat tan suggestiva, tan fascinadora, que de tots els pobles en lluita és el menys odiat entre sos adversaris; i la sensació de què la guerra europea és una guerra civil, l'ha fet ella experimentar més que cap altre poble als qui presenciaven corpresos la seva desolació.

Qui mal vouldroit au royaulme de France? deia el gran Villon en la seva bal-lada «Contra els enemics de França». Sembla que els pobles i les races que s'han succeït en l'invasió de la França hi hagin cercat talment, més que no pas una satisfacció d'una rencúnia, una assumpció de momentània primacia. Així com els invasors de Roma hi cercaven la magnificació suprema de manys. Però la tragèdia ha fet renéixer l'epopeia. El trànsit de races ha afinat cada vegada més l'esperit francès; el doll de malastres considerables i de retorns magnífics, ha fet de França un poble de voluntat extraordinariament elàstica, i renaixent de tota dolor.

Recentment llegim, en un llibre nòrdic sobre la França, un proverbi italià al volt de la capacitat francesa de re-

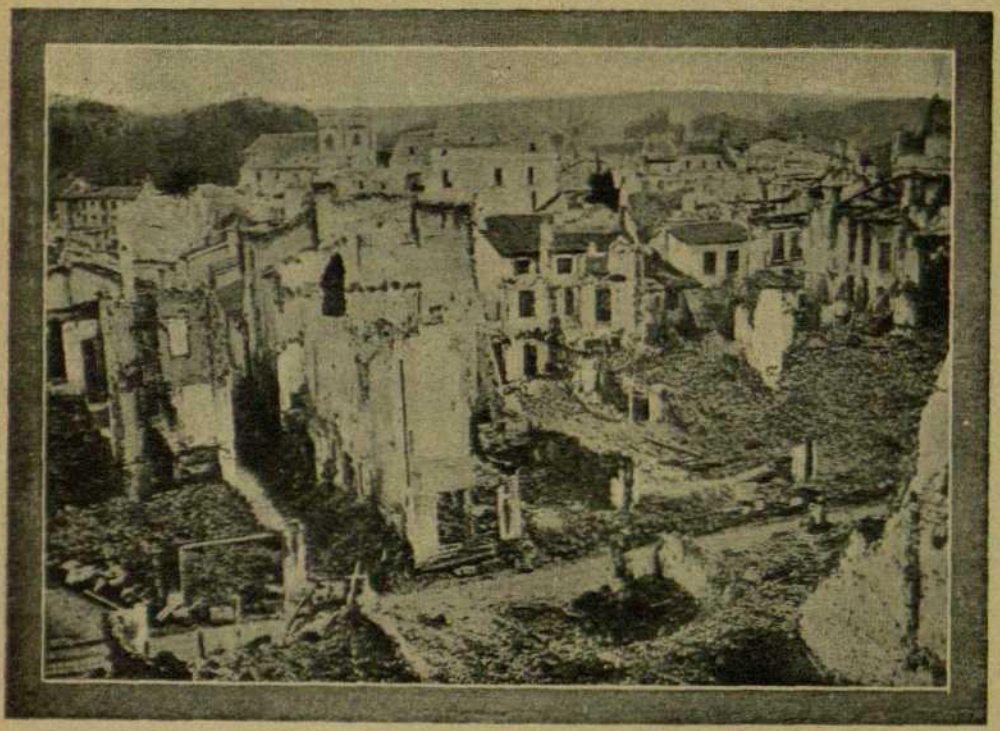

VERDUN.—Un aspecte de la ciutat

la púrpura, apar com si els invasors de la França hagin anat a cercar-hi la consagració d'una hegemonia europea. La obra de Carlemany no ha pas estat menys eficient i suggestiva que la de August.

*

La França ha estat captiva: captius han estat sos reis. San Lluis fou capturat pels turcs, Joan el Bo pels anglesos, Francesc I pels espanyols, Napoleó I pels anglesos, Napoleó III pels alefer-se, de reconstruir-se: al volt del que podriem dir-ne capacitat genitora de les runes franceses: *Gl'Italiani saggi innanzi il fatto*; *i Tedeschi nel fatto*; *i Francesi dopo il fatto*. I es deia en aquelles pàgines: «Els violents canvis de fortuna estan simbòlicament reflexats a les armes de la Ciutat de Paris. Sota una triple filera de lliris, l'antiga flor heràldica de França, l'aigua hi és representada, on flota un navili amb testa d'animal a la roda, tres flàmules vo-

leiant i veles inflades pel vent. La llegenda diu: *Fluctuat nec mergitur*; això és, el vaixell de França és batut per les ones, però no es capbussa».

La desolació a França, doncs, és sement d'esdevenidor. Pels que creiem que tot el sol de l'Europa és sagrat, pels que trobem en el nacionalisme i en sa conseqüència dels Estats lliures i units, la resolució suprema de la tràgica història de les emulacions sagnants, totes les desolacions, i especialment la de França, no ens dónen pas un descoratge, un defalliment de nostre parer consubstancial. Les forces misterioses de l'esperit reben una embranzida al caire dels abismes de la mort i l'aclaparament. Mentre l'ànima popular no s'esclavitzi en l'indiferència i el fatalisme, les desfetes són les vigilies dels miracles.

*

Poc abans de la guerra actual, foren publicats a França llibres de singular introspecció nacional. Parlen de llibres sense patrioteria, parlem de llibres quiets i profunds—i noblement i saviament i púdicament amorosos. Era admirable, per exemple, de veure *La Colline Inspirée*, vora d'*Antoinette*.

Si ens demanessiu ara quína és la terra que les canonades llauren, perquè els destins hi llencin, a plenes ambostes, qui sab quins gloriosos sements, no podriem donar una resposta més justa, més sòbria—i, certament, més *pacífica* —que la que ens proporciona el començ de l'esmentat llibre de Romain Rolland:

«Els Jeannin eren una d'aquestes velles famílies franceses que, segles ha, romanen plantades al mateix recó de província, i pures de tota al·leació estrangera. N'hi ha encara més del que

BETENCOURT.—Ruines de la església

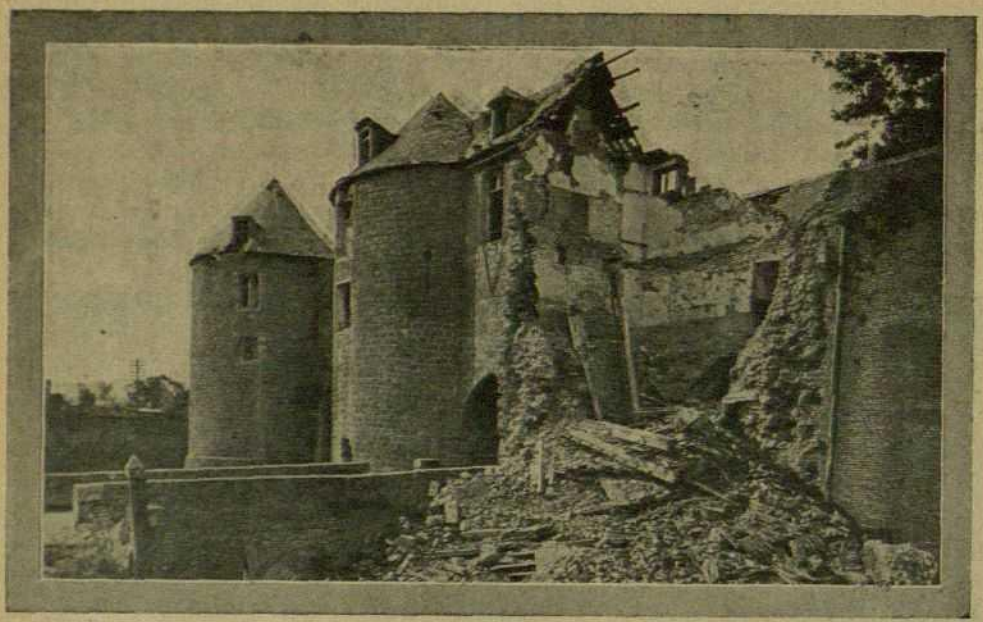

El castell de Peronne

El que resta de la església de Thèlus (Artois)

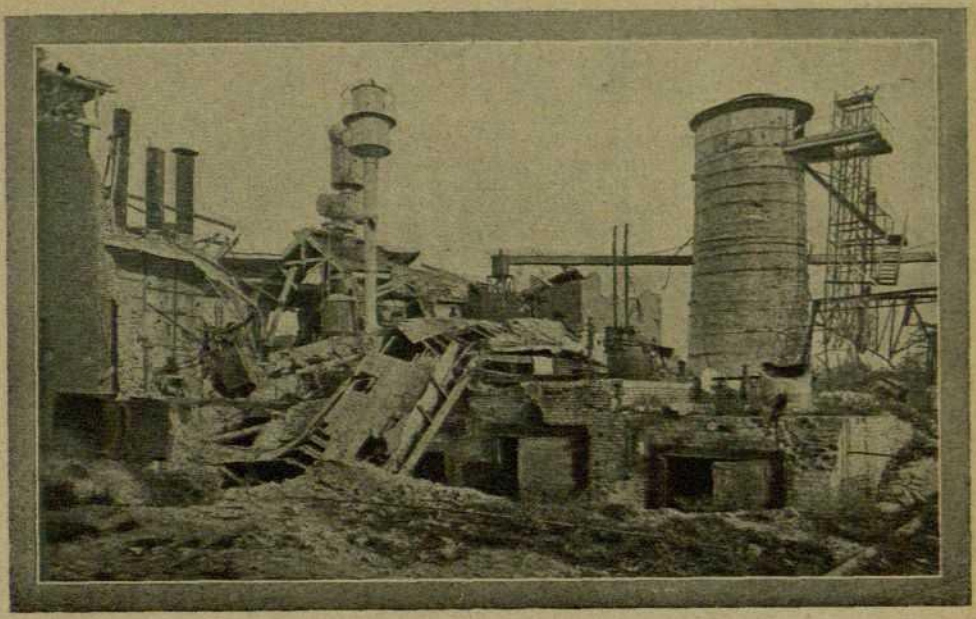

La sucreria de Transloy (Pas de Calais)

Camps de batalla de Verdun. El terreny que rodeja el Fort de Vaux

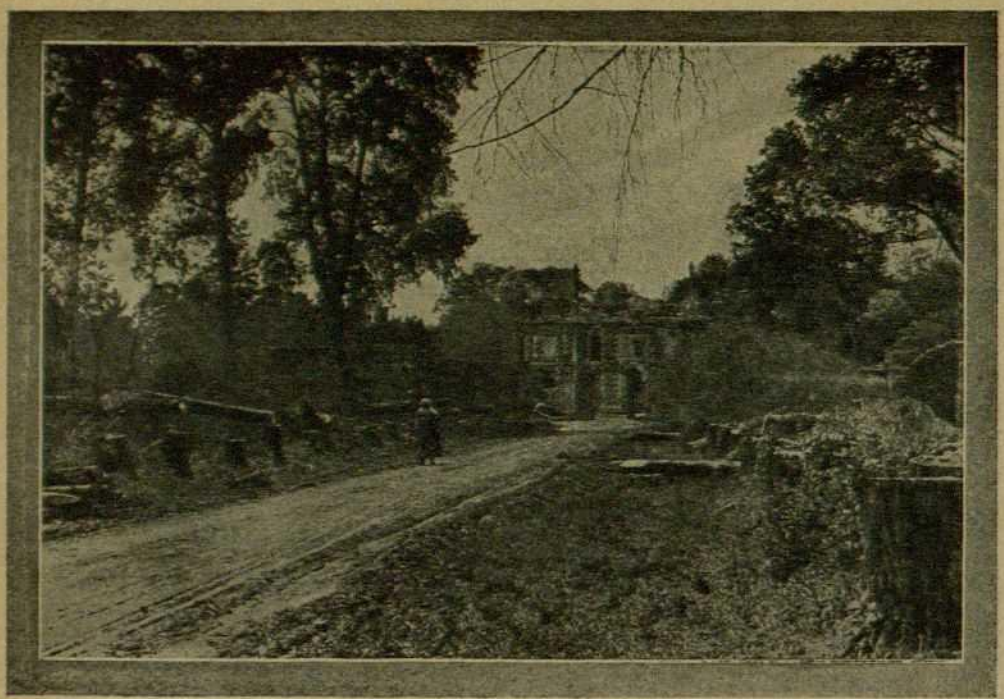

El castell de Robecourt i els arbres centenaris de la seva avinguda tallats pels alemanys quan la retirada

hom creu, a França, a disgust de totes les trasmudances esdevingudes dins la societat; cal un capgirament fortíssim per a arrencar-les del sol on s'agafen per tants de llaços profunds, que elles mateixes ignoren. La ment no entra per rès en llur adherència, ni l'interès per poca cosa: en quant al sentimentalisme erudit de les recordances històriques, no influeix si no és en alguns literats. Ço que lliga amb una estreta invencible, és la

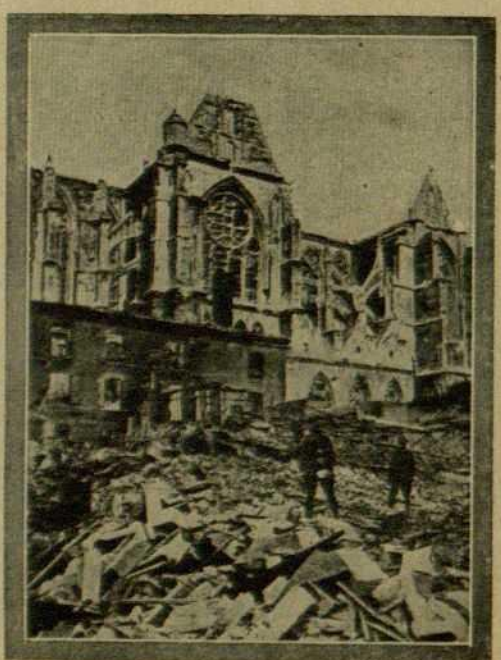

La catedral de Sant Quinty

obscura i potent sensació, comuna als més grollers i als més intel·ligents, de ésser, de segles ençà, un tros d'aquesta terra, de viure amb la seva vida, de respirar amb el seu alè, de sentir entre el seu cor contra el d'un hom, com dos éssers ajeguts al mateix llit, costat per costat, l'adonarse de sos tremolors imperceptibles, els mil matisos de les hores, de les estacions, dels dies clars o velats, la veu i el silenci de les coses. I

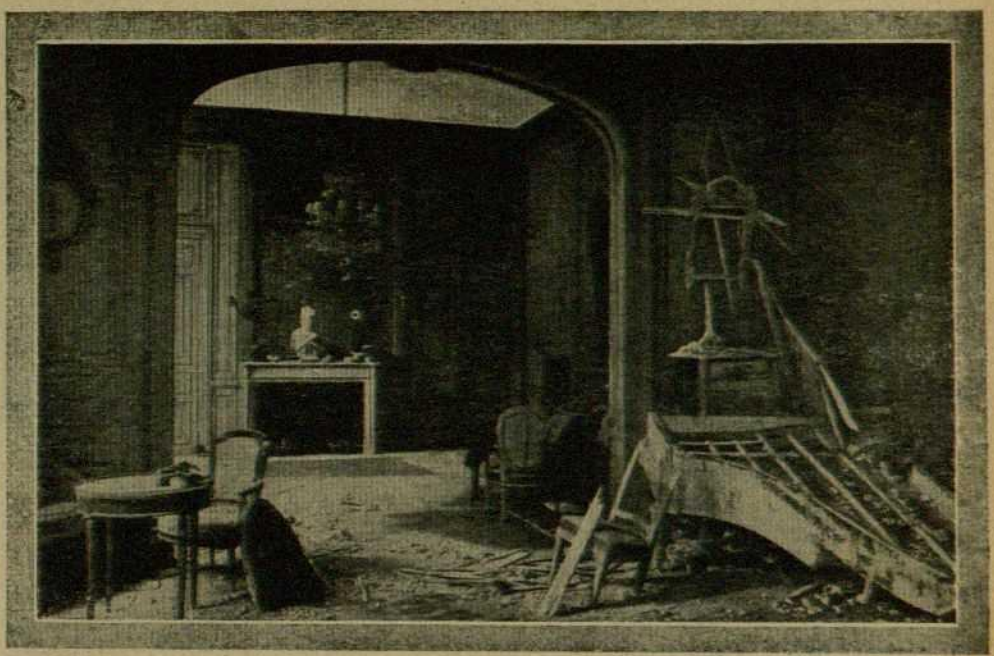

REIMS.—La Sala de Musica d'una casa senyorial que ha sofert les conseqüències del bombardeig alemany

tal vegada no són pas els països més bells, ni aquells on la vida és més dolça, els més corprenedors, sinó aquells on la terra és més senzilla, més aprop de l'home, i li parla una llengua íntima i familiar.»

Quin infinit tresor gairebé colgat, de forces espirituals! Com la ponderació, l'economia, es la llei de la vida francesa! França és el país de les innombrables energies latents de l'esperit. Els canons que avui la llauren no tenen, certament, per pròpia natura, cap dò creador. Però per cada catedral ferida, per cada casal abatut, per cada bosc arrasat, per cada camp convertit en onatge de desferres, l'ànima francesa, somrient sota son cel pál-lidament gris o pál-lidament blau, determinarà en la humanitat noves fases, nous contagis de pensament o de caprici. Tingui la guerra actual la fi que cadascú vulgui, els seus països enemics esdevindràn captius de son millor encís: el seu somriure darrera la desolació.

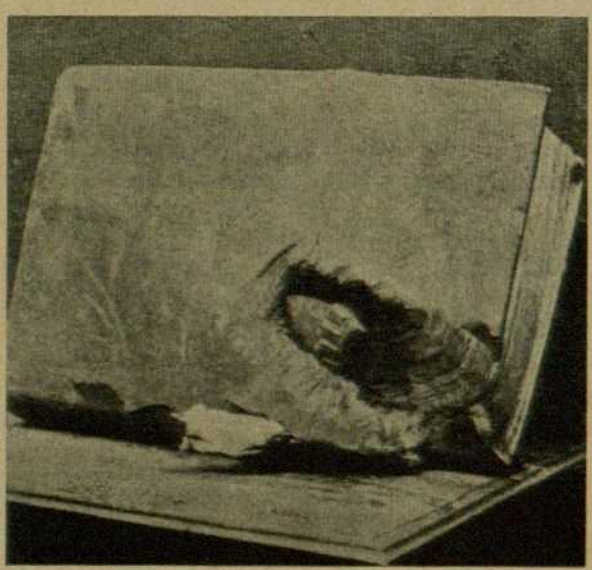

Un còdice de la Biblioteca de Verdun malmès per un obús alemany

J. CARNER

LA PLUJA

(de Frederic Mistral)

Un sabater festejava una amiga
que, al mateix temps, festejava un pagès.
La fadrineta, de rica, ja ho és,
i galanxona, malgrat qualque piga...
mes qualque piga, a vint anys, no hi fa res.
Catalineta és de nom, i la vida
passa en el mas, i a l'hora escullida,
els jugadors de la bella partida
cada diumenge acudien tots dos.
El camperol, una mica dubtós,
ni entrar gosava... Com un qui rondina
dava el bon dia a la bella fadrina
i deia, alçant els seus ulls al parral:
—Sembla que encara els raïms tenen mal...
Llavors tot dret s'en anava a l'estable,
parlava a l'ase, son pèl allisant,
i dins l'afer, hi anava trobant
un passatemps i plaer delitable.
Deia altre pic:—Què fa el porc! és sadoll!...
i a la paret abocat de l'assoll
el contemplava, i el temps li fugia
mentre en cabòries son seny se perdia,
fins que a la jove tornant de novell,
mig enfrescat:—Com és ver! deia ell,
que s'hi és fet, ben garrit el porcell!
El sabater, ben cregut que amb llestesa
faria's seva la jove pagesa,
vers ella anava fent verbes, galant,
i de Noreta, i Esteve i Joan
les contarelles, xelest repetia...
—l'altre era un pobre benèit, segons ell.—
Llavors, fent veure que l'art bé sabia,
d'un mocador, tira-peu i martell
treia, i l'elena; i amb to de bravata:
—Catalineta!—Què hi ha!—La sabata
dus descosida, i un punt li darem.
—En bon diumenge!—I què hi fa! Què hi farem!...
i, agenollat, del peuet li prenia
la sabateta, l'astut taconé.
Mes la pubilla entretant: Què us diré!
—Ni vol ni dol, la pobre no sabia
determinar-se: El sabaté eixerit
guanyava prou, i bé la calçaria;
mes el pagès, tan bo com encongit,
no li desplau, tampoc, per a marit.

Un bell diumenge, a l'hora acostumada,
per altre pic aquells festejadors
a fer l'ullet se toparen tots dos,
quan cop en sec, dins la masia amada
en ple festeig la pluja els sorprengué,
i en caigué d'aigua tanta com volgué.
El sabater va pendre la paraula;
i an el pagès allò tant l'avorrí,
que abocat amb el cap damunt la taula
a poc a poc de tot s'hi adormí.
Ja ho diu l'adagi—que és, qui prest cruja
les dones, els xerraires i la pluja.
Encara el sabater no hagué advertit
que l'altre—son guerrer—s'era adormit,

—Jas! l'animal! cosint una sabata
li deia a ella amb un veri qui esclata:
—Mira'l, dorm com un tronc! res li fa res!
Si reventar de fam vols saber què és,
casa't, Catalinons, amb un pagès.
Els malanats! si el temps se desbarata
per poc que plogui, adeu el treballar;
Ni en quinze dies l'eina han de tocar!
Mes a nosaltres, res ens fa plegar:
el sabater és sempre a la sabata.
Ofici d'or!... de dia i nit guanyam,
que, plogui o nevi, sempre puntejam.
Mentre el xerraire així descapdellava
ficant l'elena al cuiro, i amb braó
estirava sos punys a la remó
del fil encerolat qui grinyolava,
de sentir-lo, la jove ja tombava
del caire d'ell, com si tingués raó.

L'aigat s'era espassat, i la foscó.
Damunt els prats, un sol novell lluïa,
els forments, els vinyets de la masia
tot era alegre, i fresc, i verdejant;
i l'aigua fent la perla, tot penjant.
dels cap-de-brots, anava degotant.
El bon pagès qui ja se desxondia,
fregant-se els ulls i badallant, sorti
a veure el temps:—Com ha plogut!—va dir.
Benedicció! la terra es ben remulla!
els meus morers se vestiran de fulla!
Mos blats, mancats d'una aigua, que creu
faran trenta per un! I els raims!... [prims,
Tot va bé, per enguany, cullirem oli,
i alls, si Deu ho vol, per fer l'ai-oli!

—Ai si!—ella digué:—Catalinons
ja et basta per caldera, i pus raons!
—Vol dir que el sabater, fora peresa
i estibat nit i dia, al botigó
s'ha d'espolsar la són, de grat o no,
i tù, pagès, dormint, véns a riquesa!
—Ceroler, bon amic, està bonet.
Adeu!... I tu, tu qui restaves fora,
d'avui envant seuràs al meu devora,
i seràs el meu nuvi, estimadet.

O gent del camp! treballadors d'aixada
que empegaits d'ésser pagesos, tant,
que malaiu vostre treball pesant
i ben sovint deixant anar l'arada
altres afers pel món aneu cercant,
O sapigueu que vostre ofici és sant!
Conserveu-la, germans, la terra amada
que amb Déu hi feis la tasca per meitat.
Sembrau forment, anfaus, ara o suara!
Déu vos envia el sol i l'aigua clara,
que del bon Déu fruiu la caritat.
Déu vos dóna bonança i sanitat
i més que res, la pau, la llibertat.

Trad. MARIA ANTONIA SALVÀ

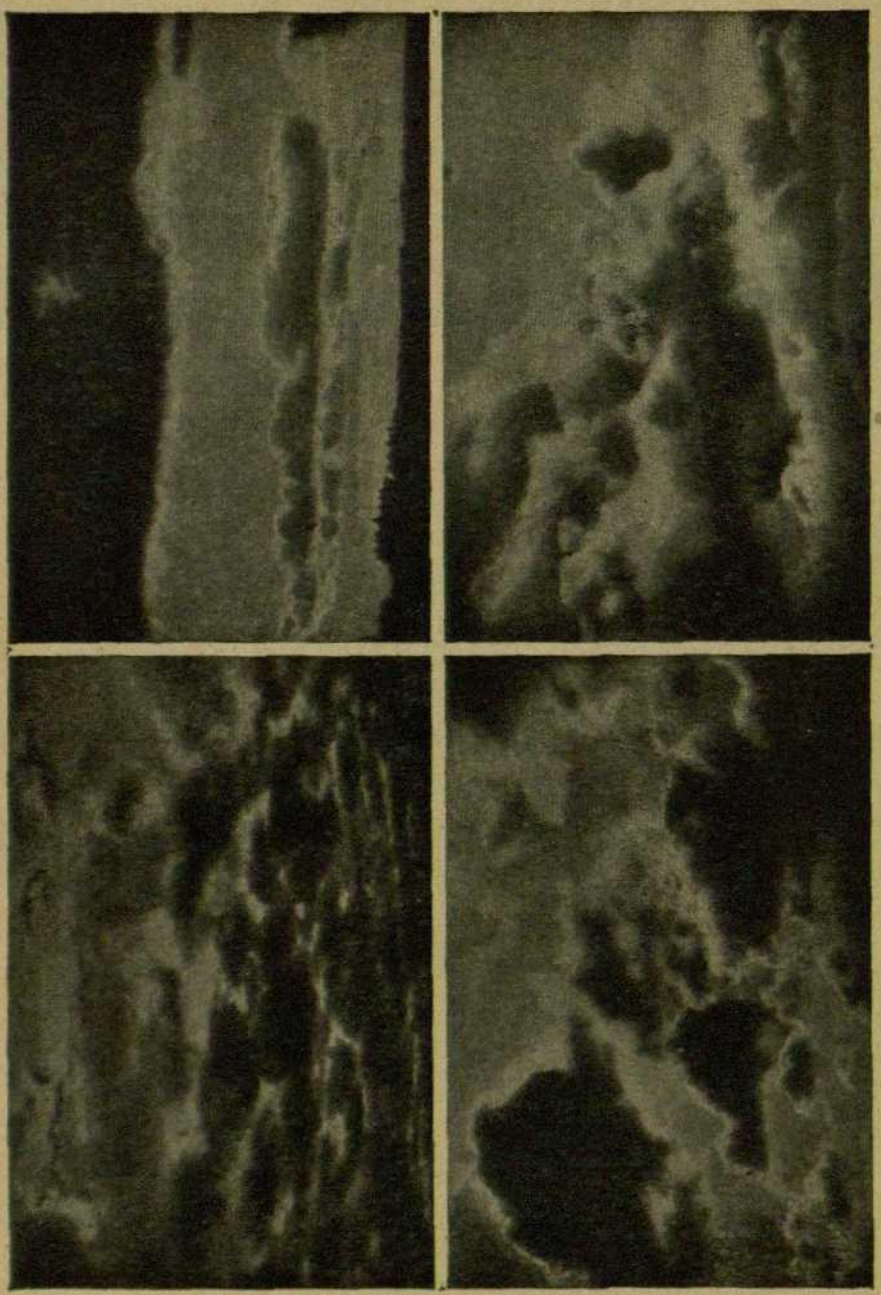

CÚMULUS. Diverses variacions

D'aquestes quatre fotografies la primera mostra masses de núvols cobrint el cel.—La segona i tercera, els aspectes dels cúmulus ben formosos, i la quarta, un cúmulo-nimbus o núvol de tempesta agombolant-se en enormes masses

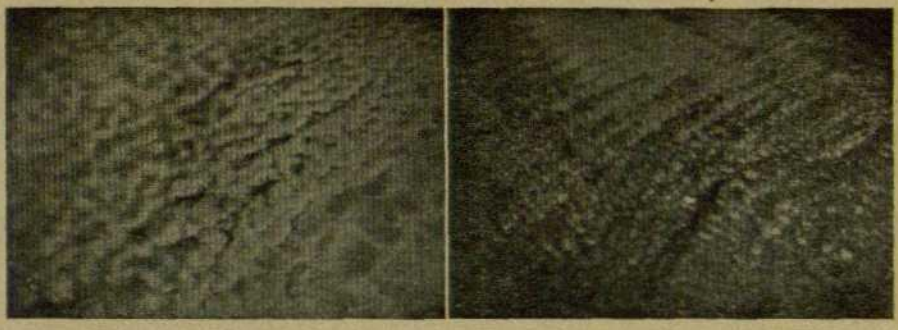

EL CIRRUS-CÚMULUS
La meravellosa bellesa del cirrus-cúmulus és mostrada bellament en aquesta fotografia. En general, és signe de bon temps

L'ALTO CÚMULUS
Altra varietat dels cúmulus

ELS NÚVOLS

LLURS MENES. — EL PAIS MERAVELLÓS DELS NÚVOLS. — ELS NÚVOLS, SENYAL DEL TEMPS

De tots els prodigis que hom pugui sotjar en l'univers, probablement no n'hi ha que ultrapassin els núvols en quant a bellesa de forma i color; ja s'escaigui davant nostre la sumptuositat escarlata de la posta o la lividesa purpúria del núvol que porta el llamp, sempre el cèlic espectacle ens vesteix l'esperit de grandesa.

Fins la més negligent observació no pot menys de reparar la varietat delitosa de la forma dels núvols, de admirar-se, per exemple, de la diferència que hi ha entre els núvols, ràpidament mudables, ràpidament esvaïts, que ens duen els xàfecs de la primavera; de les belles cintes ondejants, que anomenen el anglesos *mackerel sky* (cirrus-cumulus) i que fan, segons un vell proverbi, «anar grosses naus amb xiques veles». La natural associació de certes formes nuvolars amb certes menes de temps demanà alguns mitjans de distingir les susdites formes; i, maldament l'espai no ens permeti, en aquest indret, d'entrar en la història de la nomenclatura dels núvols, n'hi haurà prou amb dir que en 1891 una Conferència Internacional Meteorològica autoritzà la publicació d'un atlas i classificació de tipus nuvolars per al guiatge dels observadors. Aital classificació fou generalment adoptada, i els noms aquí adoptats estàn d'acord amb ella.

Els núvols deuen llur origen al sol. Els raigs de sol escalfen la terra, i així l'aire que rau immediatament damunt de la terra esdevé calent i carregat d'humitat evaporada. I aquest aire calent, humit, més lleuger, éssent més lleu que no pas l'aire més fred que té al seu damunt, s'enlaira, és clar. Quan aquesta ascendent columna d'aire assoleix una altitud on la temperatura sigui abastament baixa, el vapor d'aigua que conté es condensa en petitíssimes gotes d'aigua, i aquestes aleshores esdevenen visibles com a núvols. Una senzilla il-lustració d'aquest procés la veiem en les familiars glopades de fum de la locomotora. Aquesta condensació és repetida a nivells succesivament més alts, i, per consegüent, hi ha núvols a altituds molt diverses.

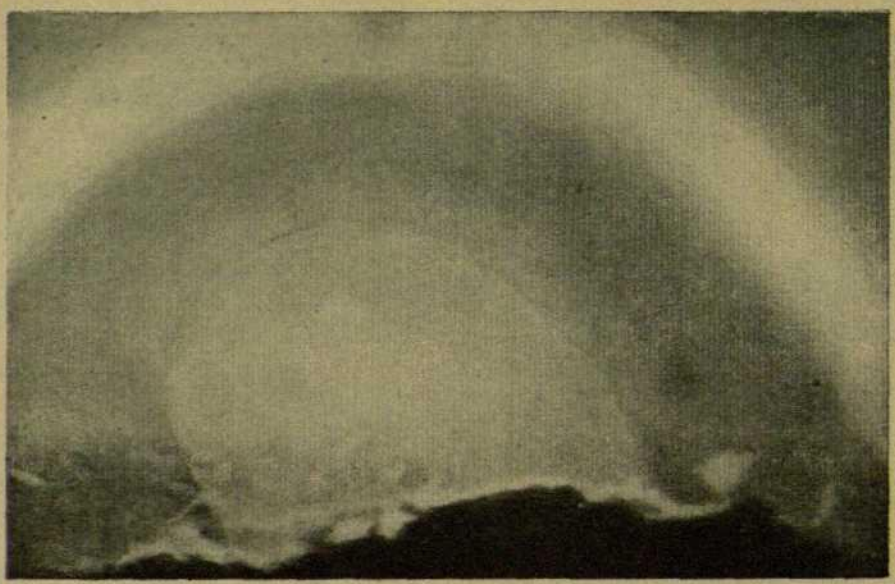

L' HALO SOLAR
Els Cirrus-stratus, d'aparència platejada, cobreixen el cel, veient-se en mitg un cercle de llum format pels raigs del sol

Més amunt que tots els altres, floten els delicats filaments que semblen plomes o manats de cabells, anomenats en certs indrets d'Europa «Cues d'euga», però que en les classificacions nuvolars porten el nom de *Cirrus*. L'alçada mitja de semblants núvols és de vintinou mil peus, si fa no fa la mateixa del nevat cim d'Everest. A tan sobirana altitut, la temperatura està molt per sota de la de congelació, i aquests núvols, per tant, són compostos exclusivament de cristalls de glaç.

Devegades el *Cirrus* esdevé prou extens per a cobrir tot el cel amb un llenç perlí o argentat, i aleshores reb el nom de *Cirrus-stratus*. Quan això passa, veiem tot sovint com anells resplendents de llum encerclen el sol o la lluna a un radi d'uns vintidós graus. Aquests anells reben el nom de *halos* i refracten els raigs del sol. Els *halos* són causats pels cristalls de glaç que són popularment considerats com a averany de la miltemprada que s'acosta o de temps humit, degut al fet que grans quantitats de *cirrus-stratus* solen trobar-se davant una pròxima depressió atmosfèrica.

Segueixen en orde d'alçada els tipus *Cirrus-cumulus* i l'*Alto-cumulus*, que, generalment, acompanyen el bon temps. Les característiques generals de aquests dos tipus són similars; però mentre el *Cirrus-cumulus* pot arribar als vintitrés mil peus d'altitud, l'*Alto cumulus* pot trobar-se molt més baix, fins a deu mil peus. Són aquests núvols sobiranament bells quan s'estenen a través del cel en llargues cintes i masses de flocs, obedients a una estructura ondejant, o semblant al cabrejar de les aigües marines, o dirigits en línies naral-leles de petits nuvolets.

Una forma especial d'aquests núvols —la *lenticular*—és la que determina nostres més formoses postes de sol; perquè, quan els últims raigs del sol tenyeixen les seves miniaturades superfícies inferiors, tot el cel sembla transformat en una mar d'or resplendent o de vivíssim carmesí.

Encara més avall, a uns sis mil cinc cents peus es troba un núvol semblant,

EL NÚVOL TEMPESTUÓS

El Cúmulus-nimbus, el més gran dels núvols i de major extensió. L'adjunta fotografia mostra un núvol tempestuós que comença a esvaïr-se quan esclata la pluja

però molt més feixuc, que es nomena *Stratus-cumulus*. Aquest és un tipu que es veu amb molta de freqüència, i devegades és prou feixuc per a cobrir tot el cel amb les seves masses obscures i ondejants.

A un nivell d'uns deu mil peus es veu, devegades, un llenç uniforme, grisenc, que es nomena *Alto-stratus*, a través del qual el sol llueix feblement. És el cel que tothom té com a presagi d'aigua, i que, en efecte, gairebé sempre és seguit de pluja. Degut a la seva uniformitat, no se'l pot fotografiar amb èxit.

El *Cumulus*, o masses llanoses, són probablement els núvols més ben coneguts de tots, i consisteixen en masses de condensació en forma de cúpula, amb bases planes. Quan passen davant el sol, apareixen com a masses ombrívoles amb els caires brillants. L'altitud mitja del nivell de llur base és de quatre mil peus, i la de llurs cims és d'uns sis mil peus. Són abundosos durant l'istiu, i prou coneguts com a núvols de bon temps.

No és pas aquest l'averany dels núvols *Cumulus-nimbus*, perquè aquests es mostren amb tota la seva ufana durant les maltempsades i els temporals, i aixímateix originen l'acerba pedregada i els xàfecs de la primavera. Aquests núvols són, de fet, un ulterior desenrotllament dels tipus *Cumulus*, i tenen un nivell de base semblant; però continuen acumulant massa i massa nuvolar, fins que llurs cims atenyen gairebé l'altitud dels *Cirrus*. Imaginem-nos un munt de tres o quatre milles d'alçària i contenint de vint o més milles cúbiques de vapor condensat! És espectacle verament sensacional el que ofereixen a l'espectador la neixensa de llur forma fantàstica, que va perllongant-se i va perllongant-se fins que el sencer monument enorme es despluma en torrencial xàfec i «tamborinada».

El *Nimbus* o núvol de la pluja és una massa nuvolar sense forma definida, de la qual en davalla la pluja constant, acompassada. Tot sovint l'acompanyen petites peces de núvol, destacades, que floten sota la massa principal i són plenes de prestigi en nostres

L'ENTICULAR. Varietat de l'Alto-Cúmulus
Aquesta altra forma de nebuloses, és molt corrent en algunes bellíssimes postes de sol

records d'infantesa, en les suggestions pictòriques i en les descripcions poètiques. La seva altura és de tres mil peus, si fa no fa.

Stratus, el més baix de tots els núvols, és senzillament un llenç de boira que s'ha enlairat; i, igualment que el *Alto-stratus*, no es presta a la fotografia per la seva uniformitat.

Hi ha un país, que és el país meravellós dels núvols; allí aquestes canviants meravelles del cel s'excel-leixen a sí mateixes. Poca gent de la que serva hàbits sedentaris pot somiar els núvols d'exquisida bellesa i prodigiosa singularitat que agencen el cel, en una part dels Estats Units del Nord Amèrica. Tot creuant aquella terra de l'Atlàntic cap al Pacífic, el viatger recorre encontrades on el cel és generalment gris i amb núvols com a l'Europa no meridional. Però totduna que s'arriba a Colorado i Nova Mèxico, el cel gris desapareix — amb prou feines sel veu en aquells indrets una dotzena de vegades l'any—, i en son lloc es mostra un clarissim cel de turquesa que tot sovint és, dies i dies seguits, perfectament escombrat de núvols.

De cop i volta, però, aparentment sense cap ni centener, comencen de mostrar-se formes, moviments i flocs que ultrapassen la creença o comprensió de l'home només familiar amb el cel de les costes de l'Atlàntic.

La part meridional del gran Estat de Califòrnia posseeix aquell cel exquisidament clar per espai, diguem, de trescents dies de l'any. Imagineu-vos un cel, d'un blau tan blau com es pugui fantasiar, que per espai de trescents dies de l'any, immutable, no veu ni una ombra lleugera que voleïi per la seva puresa. I, amb tot, hi ha certes condicions meteorològiques en aquelles encontrades que produeixen núvols i boires per raó de llur peculiaritat.

El nostre poble — pastors, pagesos, gent de mar — s'ha preocupat sempre, amb especial i comprensible interès, dels núvols com a pronosticadors del

L'ENTICULAR. Varietat del Cirru-cúmulus
Es en aquest núvol que debem molts dels meravellosos efectes d'algunes postes de sol

temps. En les dites catalanes sobre el temps hi ha una gentilíssima nomenclatura dels núvols. La boira o núvol a l'entorn d'un cim, té una pila de noms pintorescos: «Quan Montseny te caperutxa, senyal de pluja» o «Quan Montseny porta capell no et fiis d'ell», diuen al Montseny. De vegades, d'aital núvol se'n diu mantell.

Els *cúmulus* són les *cabretes*. «Si les cabres pasturen a Montserrat, plourà.» «Al cel cabretes, i a la terra bassetes».

Hi ha llargues boirades que tenen el nom de *processó*.

«A l'Alt Empordà—diu un folklorista—tenen la processó de Tosses, el núvol Cerdà i l'anguila de Roses.» La processó de Tosses consisteix en una faixa de núvols blanquinosos en forma de merlets, que s'estén des de Bagur a la costa, fins al coll de Tosses, als Pirineus. Els empordanesos consideren l'aparició d'aquesta processó com un senyal infal-lible, de pluja i rara vegada s'equivoquen.

El núvol Cerdà és un núvol gros i vermellenc que surt a la banda de Banyuls i que mai ment. Si tira cap a Roses, farà tramontana i si va cap a França, plourà.

A l'Alt Empordà donen el nom d'Anguila a una estreta faixa de núvols blancs que es presenta damunt les muntanyes. Segons els empordanesos, l'anguila de Roses abans no mentia, sempre senyalava pluja. Mes avui, diuen ells, «no hi ha senyals que hi valguin i tots menten».

Els núvols que amaguen la posta del sol, els núvols que s'interposen insistentment entre la lluna i l'esguard dels camperols, son benvinguts o no segons convingui la pluja, perquè «Quan el sol es colga en brut, abans del diumenge ja ha plogut» i «Lluna tapada, boira o ruixada».

I així podriem anar esmentant dites i creences, sobre aquests valiosos senyals del cel, que tant abunden en la illetrada sabiesa del poble.

✻

Fatxada de l'«Odeon» segons un croquis de l'època

De l'Odeon al Romea

L'HAVER-SE celebrat ara fa poc el cincuantenari de la instal-lació del Teatre Català a Romea, ens ha suggerit la idea de recollir aquestes lleugeres notes sobre el teatre Odeon, desaparegut a les darreries de l'any 1887, i en el qual començà a treure lluc i perfilarse el nostre teatre nacional, no amb l'intent de contribuir a l'història de la nostra institució, aportant-hi noves dadas, fruit de curoses i pacients recerques, sinó amb el propòsit de divulgar quelcom de l'anecdòtic que roman dispers entre els fulls de velles publicacions.

Els records de la majoria dels que han conegut l'Odeon i en poden parlar per pròpia impresió, no van gaire més enllà de l'Odeon d'en Piquet batejat per la menestralia barcelonesa del 75 al 87 de la passada centúria amb el nom brutalment expressiu de *l'Escorxador*, per la multitud de víctimes i desgràcies de tota mena que cada diumenge i festes de precepte tenien lloc damunt de aquell petit escenari.

Durant els setze anys que en Piquet fou l'empresari i l'únic autor de la casa, no hi hagué cataclisme geològic, malvestat, acció guerrera, sinestre terrestre o marítim, crim sensacional, procés emocionant, fet divers cridaner, còmic o dramàtic, al qual ell no sabés donarhi representació plàstica, convertint-lo en drama, comèdia, o obra de gran espectacle.

Els diumenges a la tarde s'omplia

de gom a gom de gent àvida de veure encarnades en les persones dels seus actors predilectes les figures dels protagonistes de fets que havien estat l'objecte de apassionats comentaris mentre havia durat el ressò dels esdeveniments que servien de base a l'argument de la obra que anunciaven uns truculents cartells, penjats a tall de descomunals exvots, a la façana del carrer de l'Hospital, entre Romea i la plaça de Sant Agustí.

En Piquet, que estava dotat d'una activitat extraordinària i d'una vivesa de concepció prodigiosa, sabia treure partit de tot el que creia que havia de complaure i emocionar al públic del qual era l'ídol. Així alguna vegada en iniciar-se algún esdeveniment, començava escriure una obra, esperava que les coses fessin el seu curs i tan bon punt es presentava la solució que li oferia el desenllaç, si aquest li convenia, acabava l'obra d'una estrabada, en una nit, i el diumenge vinent l'engegava al públic amb tot l'esplendor que l'argument exigís.

Jaume Piquet

Usant d'aquest procediment va obtenir un gros èxit durant el temps de la guerra civil. Quan les tropes sortiren per anar a assetjar la Seu d'Urgell, començà un drama, n'escrigué tres actes repartí els papers, i es posà a ensajar-los, tot esperant el fi de la empresa. Passaren uns quants dies; finalment, un dijous arribà la nova de la presa de la ciutat, acaba correcuita el drama, enseja a cop calent els actes nous i el diumenge vinent el seu públic bruelava entusiasmat amb les peripècies bèl-liques de *La victòria de Puigcerdà*.

La següent llista de títols, sumament suggestiva dóna idea de la varietat i fecunda inventiva d'en Piquet: *La monja enterrada en vida* o *els secrets d'aquell convent* (aquesta és l'única obra d'ell que encara avui es representa alguna vegada en teatres populars), *La mà negra*, *Lo curandero de Sans*, *Triquines i filoxeres*, *La inundació de Murcia*, i fins, *La goça de don Cristòfol* o *Lo llaç escorredor*.

Quan l'actualitat no li proporcionava assumpte, recorria a la història, o bé refeia les obres mestres de la dramàtica universal o escrivia una segona part del que convingués.

En el seu llarguíssim repertori hi té una segona part del *Tenorio*, una d'en *Serrallonga* amb el títol de *La viuda d'en Serrallonga*, altre de *La esclavitud de los negros*, titulada, com és natural, *La esclavitud de los blancos*, com també hi té un *Romeo y Julieta*, un *Guillermo Tell*, un *Pablo y Virginia*, un *Faust*, una *Norma* i una *Dama de les camèlies*, adaptades al gust especialíssim del seu públic.

Ell mateix es dirigia les obres, i s'engiponava la guardarropia, espigolant pels encants, treient partit de tot. Un dia troba en una parada dugues velles cadires de mà que li suggeriren la idea de dos confessionaris i sobre això montà una escena, l'assumpte de la qual era la confessió de dos sorts, que donava ocasió a equívocs i retrucs d'un còmic tant groixut, que el públic es re-

caragolava esclatant en rialles atronadores.

Presenciava la estrena de les seves obres des de la petxina de l'apuntador, i quan algún comediant li cambiava una frase, li cridava: — Mentider, jo no he escrit això!—I alguna vegada, en ocasions en que els comediants treballessin sense tot el calor necessari, els apostrofava del públic estant, dient-los, senyalant la concurrència:—Si jo fos d'ells, ja us hauría tirat les cadires pel cap!

Quan el públic aplaudia amb insistència una situació, o un truc escènic, s'hi dirigia familiarment, advertint que esperés una mica: el públic es calmava, un cop reconstituïda l'escena, repetia el truc, per complicat que fos, i tot-hom quedava satisfet.

El fort del genre d'en Piquet era el drama terrorífic, i s'hi moria tan: damunt d'aquelles taules, que en Virgili, actor especialista en traidors i famós per les caigudes, en una sola temporada de vuit mesos, treballant només els dies festius, hi morí 751 vegades i sempre de mort violenta; cal dir, però, que molt sovint es veia obligat a resucitar i tornar a morir tres vegades consecutives, per a satisfer les justes ires que les seves malifetes desvetllaven al sensible públic que aplaudia frenèticament en veure'l caure i retorçar-se salomónicament.

L'obsessió de veure morir a en Virgili es coneix que era tan forta i tan estesa, que uns quants anys després, quan ja actuava de traidor de professió a Romea, amb motiu de patir una greu malaltia, el públic i la prensa el donaren per mort definitivament, escampant la nova de la perdua del distingit comediant arreu i dedicant-li sentits articles necrològics, els quals un cop restablert del tot col'leccionà i guarda curiosament.

Es possible que hagi estat l'únic comediant que en vida ha conegut el fallo de la posteritat.

En Piquet a les acaballes de la seva vida artística es tornà completament sort, havent de passar igual que Beethoven, amb el qual es pot assegurar que no hi tenia altre punt de semblança, que la turtura de no poder-se sentir les seves darreres obres. Això el desesperava.

Habitualment assistia a la representació des d'una butaca dels primers rengles estant. Quan la calor apretava s'hi posava en mànigues de camisa, i com que la sordera l'impossibilitava de sentir res en absolut, quan el públic el demanava aixordant el teatre a crits, algú l'avisava i ell comprenia de seguida la indicació: s'alçava, es girava de cara la sala i feia una amable reverència.

A en Pitarra, en canvi, el ser massa fi d'orella el va posar en un mal pas. Una nit estava conversant en un quarto molt pròxim a l'escenari de Romea i des del qual es podia seguir perfectament el diàleg de la obra que es representava. En acabar un acte esclatà un sorollós aplaudiment, demanant l'autor amb gran entusiasme. En Pitarra, el qual al sortir a rebre els aplaudiments era cosa inevitable sempre que es presentava una obra seva, en sentir volar els coloms amb tant delit, deixà el berret de copa d'una revolada i es plantà corrents a la escena fent reverències entremig dels comediants, astorats perquè l'obra que estaven representant no era d'ell.

*
* *

L'Odeon no sempre havia estat l'escorxador d'en Piquet.

Es cert que va seguir en sentit invers els progressos de Barcelona i del teatre català, però en determinats moments de la seva història, fou el seient del nostre teatre i el lloc on es donaren a conèixer els autors i els comediants que més tard foren les figures més glorioses de la nostra escena.

A l'any 1851, la sala de la Biblio-

teca del convent de Sant Agustí, destruit a l'any 35, es convertí en modesta sala d'espectacles, a la qual es donà el nom de *Teatro Odeón*.

Estava situat al carrer de l'Hospital, tocant quasi la plaça de Sant Agustí, a la mateixa mà del Romea. Tenia poca cabuda i el parament i decoració eren sencillíssims; l'escenari, també molt petit, comunicava directament amb la sala, per una porteta que s'obria en un dels costats, per la qual havien d'entrar i sortir els comediants i tot el que es necessitava per a la representació, cosa que acabava de donar un aire amablement casolà a la sala, comunicant-li un especial encís de tafaneria.

Les primeres funcions les donà una secció de la companyia dramàtica del Liceu, de la que formava part na Caterina Mirambell, molt jove llavores i que després fou la eminent característica de l'antic teatre català, creadora de nombrosos tipus d'en Pitarra i a la qual succeí la cèlebre Anna Monner.

També s'hi donaven algunes funcions d'òpera per elements del Liceu.

Entre la llista d'espectacles curiosos que s'exhibiren en aquell teatre cal esmentar els treballs d'un senyor Coronado, *prestidigitador hidráulico*, el qual, entre altres jocs, en presentava un de sensacional, titulat *fuentes mezcladas con fuego*, que justificava l'adjetiu de *hidráulico* amb que es decorava el nom el senyor Coronado i que constituia el número fort del progrma.

Una representació a l'Odeon

Pel Novembre del 51 començaren a regularitzar-se les funcions de nit. Els preus de les localitats eren dos rals entrada, un ral la cadira i quatre quartos la lluneta.

Primerament no més es feia funció els dies festius a la nit, posant-se en escena les obres de més crit, com *La hermana del carretero*, *Margarita de Borgoña*, etc.

Després en implantar-se les funcions de tarde, als diumenges, es representaven sainets catalans d'en Robreño, Re-

nart i d'en Dimas, que era l'empresari i flauta de la petita orquesta que amenitzava l'espectacle. El preu d'entrada d'aquestes funcions eren dotze quartos. Un dels èxits més grans de aquesta tongada l'obtingué el drama titolat *El pacto del hambre*.

Per aquells anys l'hipnotisme era cosa que apasionava la gent de per tot arreu i amb tal motiu despertaren gran interès les funcions d'un prestidigitador que prometia la *suspensión aérea de una persona* i les d'un altre que s'anunciava *físico-hidràulico-romano*, el qual rematava els seus treballs exibint una imitació molt enginyosa dels jocs d'aigua de Versalles.

Es coneix que la vella Biblioteca de Sant Agustí era lloc propici als jocs de mans, perque en aquella mateixa sala, pocs anys després, es presentà al públic per primera vegada el nostre popular Canonge, obrint la sessió amb aquell *caballeros i caballeras*, que tanta gracia feia als nostres avis.

En Clavé també passà per aquell escenari, no solament com autor i director de chors, sinó com actor, jugant un paper de la seva obra en un acte, titulada *Junto a tu puerta*, i el de *Currillo* en la comedia lírica, *Una zambra en Alfarache*.

Veient aquell gegant de bronze dipositat damunt d'aquelles estúpides arpes de pedra que enlletgeixen l'encreuament del carrer de Valencia i la Rambla de Catalunya, quí podria imaginar-se que aquell senyor hagi estat mai *junto a tu puerta*, ni hagi pres part en cap *zambra*, ni s'hagi pogut dir *Currillo*? Donem per cert que si els autors d'allò que empantanega la Rambla de Catalunya haguessin conegut aquests detalls de la vida d'en Clavé, avui Barcelona no patiria aquell infecte monument.

Les funcions de l'Odeon tenien una gran parròquia, però com que solament s'en donaven els dies festius pot dir-se que l'actor professional català no existia. Els sous eren migradíssims, oscilant entre 60 i 200 pessetes mensuals puix no existia el sou a diari. Un galan jove guanyava 30 durus i un primer actor de cartell 40.

Perxò tots els comediants d'aquells temps exercien llurs respectives profession i oficis. En Caçurro, que durant 20 anys fou primer actor de l'Odeon, tenia una botiga de llauner a la Rambla de Santa Mònica; en Cluselles, galant jove, era fuster; en Fontova havia estat pintor; en Soler, argenter; en Pitarra era rellotger, en Fuentes, repartidor d'entregues, i don Joaquím G. Parreño era tinent coronell de llanceros retirat.

Aquest doble orde d'activitats donà peu a la famosa anècdota d'en Caçurro, digna pariona d'una de la Clairou, la gran tràgica francesa rival de la Duvesnil (1).

En Caçurro recitava sempre amb to cavernós, fent vibrar els finals de les paraules amb un tremolor extraordinariament patètic. Aquest to no l'abandonava ni en la conversa casolana.

Un dia una minyona entrà a comprar-li un embut, i triant-ne un li pregunta: Quant val?

—Sis rals—responguè en Caçurro amb la solemnitat de costum.

—L'altre dia, per un d'igual, no més m'en varen fer pagár cinc!

En Caçurro, treient el to imposant amb que jugava *La hermana del carretero*, li respon fent rutellar sinestrement les síl-labes finals.

—No seriiaaa aqueestaaa llaunaaa!...

La pobre minyona, atuída com la princesa de l'anècdota de la Clairon, pagà els sis rals sens esma de regatejar.

A l'any 1862 s'inaugura el Romea i

(1) La Clairon per res del món deixava l'elevació dramática; demanava les coses més vulgars i donava ordes al servei amb el mateix to d'Agripina. Un dia l'anà a visitar la princesa Galitzin i trobant-la malalta li preguntà repetides vegades on tenia el mal. La Clairon no desclosa els llavis. La princesa tornà preguntar. Finalment, un xic violenta per la tossuderia de la seva admiradora, la gran comedianta li respongué: «*Au cul, princesse!*» amb un to tant ple d'augusta majestat, que la princesa quedà esma perduda.

en Fontova entrà a formar part de la companyia de l'Odeon substituint an en Gervasi Roca, excel-lent actor còmic i veritable precursos d'en Fontova en tots sentits.

A partir d'aquesta data, s'entaulà entre els dos teatres una competència que durà fins al 71, en que l'Odeon passa a mans d'en Piquet, quedant Romea consagrat casal i seient del Teatre Català.

No es cosa nova, doncs, la existència de dugues empreses de teatre català en pugna, ans al contrari, pot afirmar-se que cap de les competències hagudes entre les moltes empreses de teatre català que han actuat a Barcelona han assolit l'abrivament d'aquella primera. No solament eren les empreses les que es combatien, sinó que en diferentes ocasions eren els comediants de les dugues companyies els que usaven de tota mena d'ardits per a combatre's, arribant algunes vegades a la bofetada directa i sonora.

Frederic Soler *(Serafí Pitarra)*

El que escrigui la història anecdòtica de la faràndula catalana segurament que es trobarà amb coses ben inesperades i curioses, respecte l'armonia que regnava entre els comediants d'aquell temps. En un diari de l'any 80 trobem el següent solt, referint-se a Romea: «L'any que ve en aquell teatre hi haurà sarçuela. Jo crec que sempre ni ha hagut: i sarçueles entre els actors, que no es poden veure».

A l'estrena del drama d'en Pitarra, *Lo rector de Vallfogona*, que tingué lloc pels vols del 72, al mig d'un acte el consueta s'adonà amb el consegüent esglai que havien estat arrencats del exemplar que li servia per a apuntar, tres o quatre fulls, que justament agafaven tota una relació que dintre pocs moments havia de recitar en Parreño. Sortosament aquest tenia bona memòria i molt d'aplom i pogué sortir victoriós del pas difícil en que l'havia posat una mà que no devia ser pas la d'un amic.

En la lluita amb Romea l'Odeon se enduia la victòria. Les societats El Pireo i la Melpomene, formades totes dugues per distingits literats i artistes li comunicaven gran esplendor arribant fins a crear un Conservatori Barcelonès, del qual n'eren professors, entre altres, l'Angelon i en Víctor Balaguer, i en el plan d'estudis del qual hi entrava la ensenyança de la esgrima. En aquestes societats treballaren en Ramon Rosell, en Modest Urgell, que de totes passades volia ésser comediant, i la Paca Soler, que ha estat una de les més gran figures de la nostra escena. Del Conservatori Barcelonès en sortiren el popular Goula i la Mercès Abella.

L'any 1863 en Pitarra estrena *La Esquella de la Torratxa*, obra en la qual es presentà per primera vegada l'Iscle Soler, substituint al ressonant Caçurro. L'èxit de *La Esquella* decidí a en Pitarra a fundar la societat «La gata», mare de les famoses gatades. *El castell dels tres dragons*, *Lo cantador*, *La ven-*

jança de la Tana, que atragueren a l'Odeon nombrosa i lluïda concurrència desitjosa de celebrar les plagasitats de l'autor dels Singlots poètics, que tant bé encaixaven amb els gustos de la Barcelona dels balls de La Paloma.

Finalment, l'èxit sorollós de *Les joies de la Roser* (1865), suma al públic habitual de les gatades, la gent seriosa i de certa representació social que s'havia abstingut de descendir fins al popular teatre, i a les nits el carrer de l'Hospital s'omplia de cotxes, com la rambla en nits d'òpera al Liceo. El mateix Pitarra, colpit pel seu propi èxit, transformà la humorista Gata en Lo Teatre Català, i al cap de dos a- (1867) es traslada definitivament a Romea.

L'Odeon intentá refer-se del cop mortal que això representava, però tot va ésser en va; malgrat l'èxit de les *Eures del Mas*, que en Pitarra havia donat a l'Odeon creient que l'obra fracasaria, al cap de tres temporades de lluita fou definitivament vençut pel seu rival que iniciava una vida esplendorosa, i en 1875 passà a mans d'en Piquet, per a convertir-se en *l'escorxador* de que hem parlat.

Ans de cloure aquestes notes ens és grat reproduir una anècdota que avui pot tenir una especial significació.

Es refereix a l'estrena del drama d'en Pitarra, *Lo timbal del Bruch*, celebrada a Romea a l'any 1882. Copiem d'un coetani de l'estrena i no gaire amic de l'autor segons sembla:

«Atractiu lo títol de l'obra, i fins a cert punt famós el nom del seu autor, no és estrany que el Teatre Romea la nit del dimars s'omplís de gom a gom. Corredors, portes i passadiços, tot estava ambargat de gent; lo general Blanco, que es trobava sol en un palco proceni, digué a la gent que empenyia: —Entrin aquí. I cinc o sis menestrals se li ficaren al palco, sense que tingués de dils-ho dos vegades. Bé pel general Blanco, que ja sabiem que era molt franc.» CARLES CAPDEVILA

Triomf d'en Pitarra

Litografia publicada en el periòdic *Un tros de paper* l'any 1865

Guillem II abans de la guerra

En els futurs museus gràfics i bibliogràfics de la guerra actual, la figura de Guillem II hi ocuparà un espai enorme. Forces extraordinàries d'admiració i d'odi convergeixen a fer-ne una figura cabdal de la present epopeia de les nacions. Seria extraordinària l'estadística de les caricatures que cada mes es publiquen en els països bel·ligerants i els neutrals, contra o a favor del Kaiser. Pot dir-se que el Kaiser obsessiona, en una o altra forma, el sentiment i l'imaginació de sos contemporanis.

Ja abans de la guerra, era objecte de copiosíssims estudis i comentaris. Un llibre anglès que es féu famós es proposava deixondir l'Anglaterra contra la vinent hegemonia alemanya, preparada per Guillem II. A França, l'Emperador llevava el són dels nacionalistes. A Alemanya mateix, s'oposava al llibre apologístic de Karl Lamprecht una obreta del famós Comte Reventlow, gosada ploma pangermanista, que duia per nom *Guillem II i els bisantins*, destinada a combatre «els detestables aduladors» de la Cort de Prússia.

L'Emperador Guillem II, en trajo d'almirall alemany

Segons Lamprecht, l'Alemanya d'ahir era realista, i la d'avui és idealista. Dos homes, sempre segons ell, les encarnen: Bismark i Guillem II. L'idealisme de Guillem II és, diu Lamprecht, d'essència religiosa; i s'entreté a demostrar l'ergull del Kaiser en son protestantisme. El protestantisme de l'Hohenzollern és l'evangelisme reformat, «més avençat, diu Lamprecht, en les innovacions ardides de la fe». Aquesta ferma convicció protestant de Guillem II no exclou son tracte benèvol a totes les confessions cristianes. El Gran Elector, el Luteranís-sim, és la figura històrica predilecta del Kaiser; ell encarna més exactament que ningú el dogma luterà i prussià de la omnipotència del príncep, responsable només que davant Déu. El fervor protestant de Guillem II es manifesta a cada pas en sos discursos. «Estic convençut, digué un dia, que Déu es revela eternament a l'humanitat per ell creada.» I donà la llista dels principals iniciadors per Déu encarregats de revelar la Divinitat en els curs dels segles. Es curiós retreure-la. Comprèn els següents noms: «Hamurabi, Moisès, Abraham, Homer, Carlemany Luter, Shakespeare, Goe-

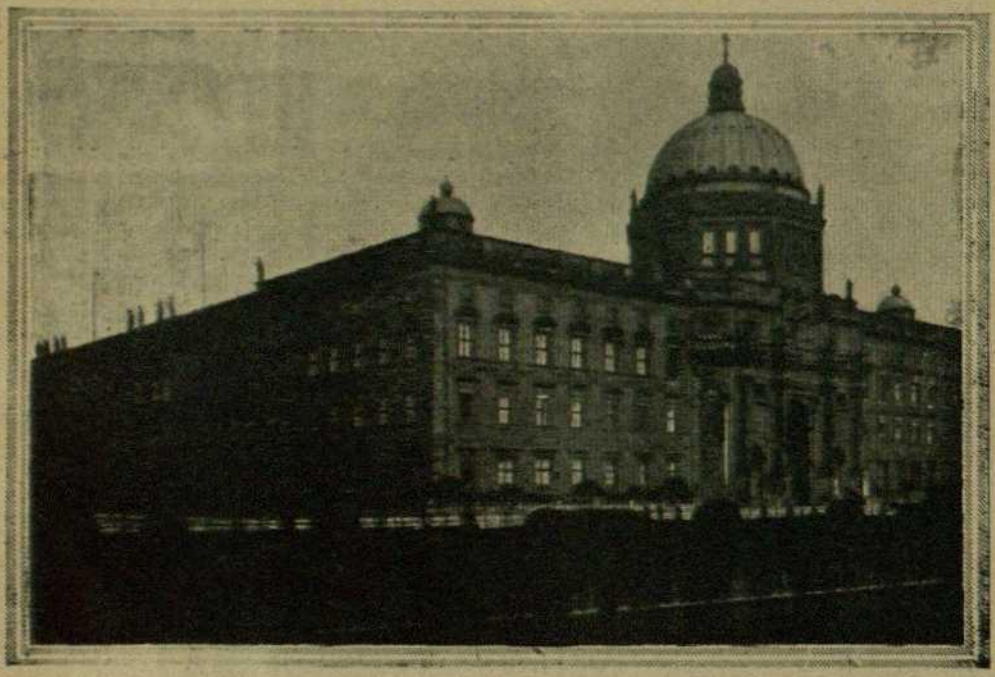

BERLÍN.—El Palau Imperial (Fot. de W. Büxenstein, Berlín)

the, Kant, Guillem I». Exclusivament raça semítica i raça germànica.

Deia Guillem II en sa primera alocució imperial:—Jo i l'Exèrcit hem estat fets l'un per a l'altre, i romandrem estretament units, que ens dongui Déu la pau o la guerra.—Hohenzollern genuí, l'Emperador, és, abans que tot, militar.

Maurici Muret diu de Guillem II, tot resumint-ne els principals caràcters: «Romàntic, feudal, agrari per instint, és utilitari i *americanitzant* per un esforç de la seva raó pràctica». La visió del passat i la penetració dels mitjans de la força moderna, concorregueren a convertir Guillem II en expressió de la voluntat d'hegemonia, que poderosament ha progressat a Alemanya del 1870 ençà.

Malgrat totes les crítiques, Guillem II ha estat fidel al «Govern personal». Rompé amb la personalitat massa rigurosa de Bismarck; donà comiat al príncep de Bulow per certes vel-leitats d'independència; Bethmann Hollweg fou ja un funcionari escrupulós i deferent.

El lema cabdal de l'Emperador actual d'Alemanya va ésser totseguit: «Nostre esdevenir és damunt les aigües». El vell equilibri d'Europa és fonamentava en la superioritat, en terra, d'Alemanya; i, en mar, d'Anglaterra. Guillem II volgué abastar per son país el predomini que li mancava (1). Totseguit Guillem es manifestà partidari de la pau, i com a apòstol de la pau—que anava conseguint arreu arreu la supremacia industrial alemanya — volgué ésser descrit i lloat. Però, com a *specimen* de sa alternativa envers la victòria bel-licosa, és curiós ara de retreure unes quantes paraules seves, totes vibrants, a les tropes enviades a reprimir els bòxers: «Res de perdó! Cap presoner. Fareu ço que us plagui, soldats alemanys, amb els que caiguin en vostres mans. Així com fa mil anys els huns sota llur rei Etsel (Atila) conqueriren un renom que encara dura i ompla de terror, així l'Alemanya sabrà mostrar-se a la Xina tan violenta que mai més un xinès gosarà contemplar fit a fit un alemany!»

---

(1) Mommseh ha escrit que l'Emperador somniava amb un Trafalgar alemany. El quadre més passador que ha pintat Guillem II és una marina que es titula «Un combat naval i un cuiraçat defensant-se de torpillers i caça-torpillers.»

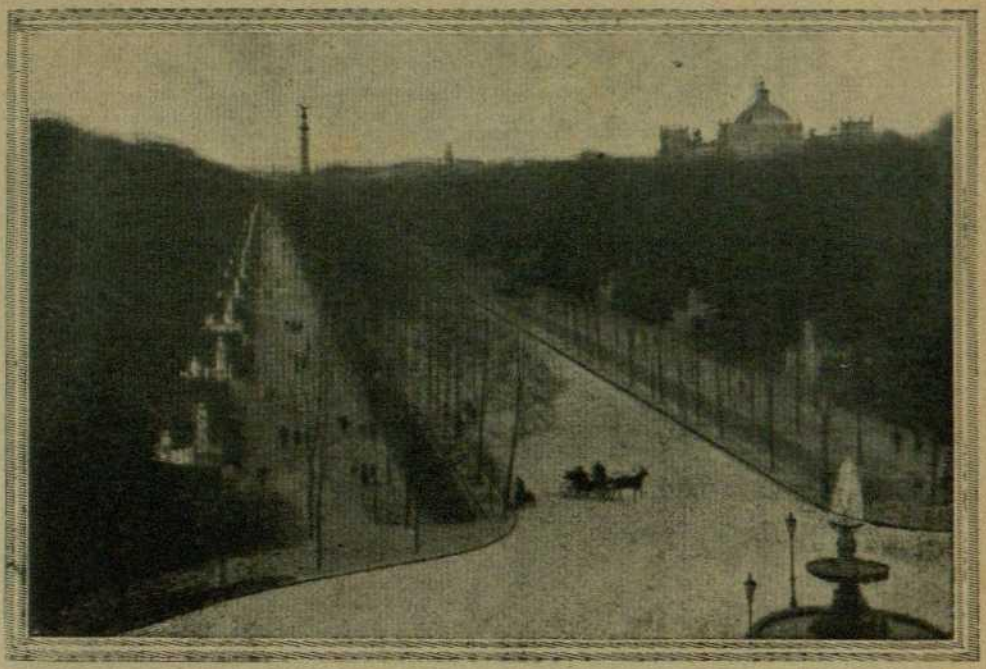

BERLÍN.—Avinguda de la Victòria amb les estàtues dels avant-passats de l'Emperador, fetes construir per Guillem II

(Fot. Globus-Verlag, Berlín)

En la vida íntima, el Kaiser és molt casolà, molt companyó de sos amics, molt pare de famílies, i, eventualment, franc humorista.

Quan l'actual Emperador de Germània s'enamorà de la que és avui sa muller, Augusta Victòria de Schleswig-Holstein, el canceller Bismarck s'oposà per raons polítiques a llur enllaç. La ferma voluntat de Guillem II triomfà, i quan la seva promesa havia d'entrar a Berlín, calgué passar-lo de primer tinent a capitá de la companyia de Granaders de la Guardia perquè pogués retre-li els honors.

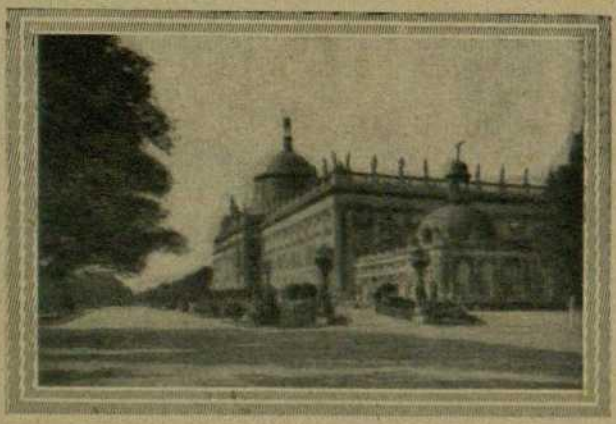

POTSDAM.—El Nou Palau. Residència preferida del Kaiser

(Fot. W. Büxenstein, Berlín)

En unes lletres escrites pel Kaiser a son gran amic el baró Frederichs (havien estudiat plegats a la Universitat de Bonn) i que han estat conegudes per una indiscreció, hi ha curioses intimitats del Kaiser. En una de elles el Emperador al·ludia a una dama de la Cort que el príncep Eitel (segon fill del Kaiser) estimava segons deia la gent. «No dono cap importància a aquest afer de Eitel», escrivia Guillem II. «Augusta Keyserlingk és massa prima per a Eitel. Conec el seu gust. Com jo mateix, admira exclusivament les senyores rodanxones.»

En altra lletra el Kaiser feia una con-

fessió bastant divertida sobre una caixa de cigars. «Zeppelin em feu present l'altre dia», escrivia. «Vaig endevinar que el comte els havia conseguit a preu avinent. Vaig ensejar-ne un parell per a assegurar-me'n, i després vaig enviar la col·lecció a Tino (el penúltim rei de Grècia): no sab què cosa és un bon cigar.»

El Kaiser parlant amb dos oficials de son estat major, en unes maniobres

D'un relat d'un palatí de la Cort de Mecklenburg Streliz, destinat a la prensa estrangera abans de la guerra, n'extractem curioses dades sobre el règim de la vida i peculiaritats del Kaiser.

Un dels tòpics que es diuen més sovint del Kaiser: que és un ferm treballador, és ben veritat. Treballa més asprament i llargament que un fort negociant. Amb escrupulositat verament prussiana, es lleva a les sis en punt cada matí, faci el temps que faci. La única excepció a aquesta regla és quan es lleva a les quatre, o àdhuc abans, per a assistir a una revista militar o a un acte semblant, i quan viatja per ferro-carril, essent aleshores les set la hora de llevar-se. El Kaiser té dotze criats per el seu guardarrobes militar, que és el més gran del món, i dos criats per a sos habillaments civils, de manera que no triga gaire a vestir-se. Immediatament després de un frugal desdejuni, es posa al treball.

Abans que el Canceller Imperial i els seus Ministres facin les seves obligades visites, per a presentar al Kaiser les impressions polítiques del dia, S. M. esmerçà ja més d'una hora en la lectura dels principals diaris alemanys i estrangers.

Naturalment, el Kaiser no pot llegir tots el diaris. Volent que no li passi per alt, no obstant, cap cosa de vital interès, constituí fa molt temps un petit cos de lectors competents, que operen en set llenguatges, sota l'esguard vigilant d'un oficial prussià, amb instruccions específiques de separar les noves essencials pertanyents als temes d'especial interès per al Monarca. Els retalls són enganxats en vastes cartu-

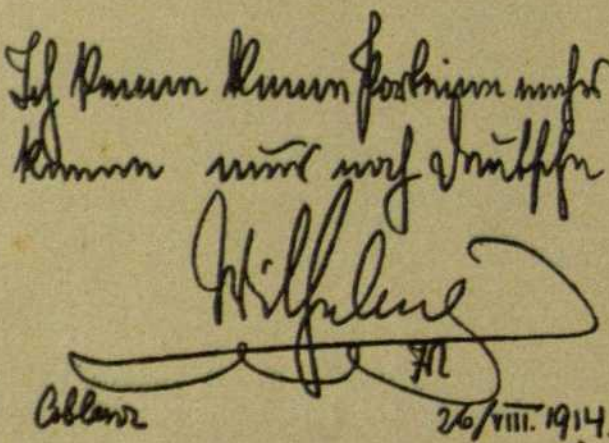

Autògraf de l'Emperador

lines, que van a raure a un flonjo portfoli, sumptuosament enquadernat, que porta les armes imperials. A les set en punt l'oficial presenta el portfoli, amb el qual el Kaiser va informant-se, fent senyals amb llapis blau en el marge, criticant o aprovant les seleccions. Si un important article estranger és escrit en un llenguatge que l'Emperador no coneix, se enganxa a la cartulina la seva traducció. Així es troba devegades Guillem II en situació de superar a sos ministres en el contacte amb els problemes nous. Quan la substitució de la màquina de oscilació per la turbina tingué lloc en la armada alemanya, fou el Kaiser, i no pas sos ministres, qui proporcionà els arguments tècnics que decidiren la qüestió.

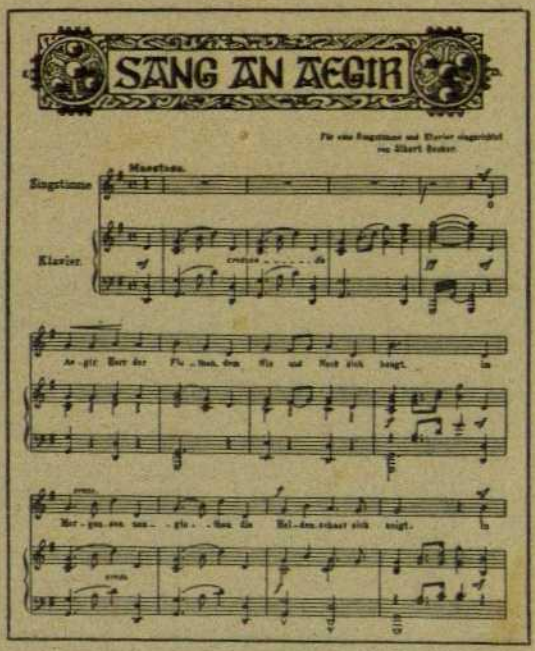

«Cant a Aegir», compost per Guillem II

A més del seguit de retalls, el Kaiser llegeix del tot, al menys, un diari alemany del matí i un altre de la nit. La seva lectura nocturnes fa del llit estant i és més sossegada. Exactament les mateixes regles es compleixen durant els viatges del Kaiser. Si una biografia completa del Kaiser arriba a publicar-se, serà fonamentada en les notes jeroglífiques que omplenen els blocs de

«Una batalla naval», pintura de Guillem II

paper que han anat desfilant per sa taula de nit, i que van essent servats en una llibreria especial. La rapidesa de les notes del Kaiser es revela en la mescla de caràcters llatins i germànics, devegades en una mateixa paraula, en les abreviacions i en la desaparició sistemàtica de les ès.

L'orde de sos dies era el següent: desdejuni a les 7 (amb l'Emperatriu); va al gabinet d'estudi fins a les 9, dóna un tom en carruatge amb l'Emperatriu; de 10 a 1 conferències amb secretaris i polítics, audiències; a la 1'15, dinar, de pocs plats, amb un got de vi blanc o negre, i en alçar-se de taula un bon cigar de l'Habana; un tom amb l'Emperatriu o tot sol, amb algun de sos generals i ajudants; a les 7, sobri sopar; a les nits, vetllades amb personatges notables, on es fa música; altres nits les passa a les funcions de gala.

Guillem II no solament ha estat el més incansable viatger entre les testes coronades, sinó el més abundosament entregat al genre epistolar. Les seves cartes sobre matèries d'Estat han de ser distingides de la seva correspondència personal; de les primeres el Can-

celler Imperial en té la clau, i les darreres no més les coneix el propi Kaiser. Una lletra d'Estat és un document imponentíssim, i el cost de la seva transmissió espanta. Naturalment el correu no és mai usat, i el missatge ha d'ésser portat i lliurat per missatger. No més que oficials i preferentment aristòcrates, són adscrits al servei de missatgeria. El missatger va en automòbil del Palau Imperial al tren, on l'espera un vagó especial. Tot sovint, el missatger es disfreça; sobre tot quan es tracta de fets diplomàtics en Corts estrangeres.

El missatge d'Estat és escrit en un pergamí de la millor classe, s'hi posen els segells reial i imperial, mitjansant plaques d'or de 18 carats.

Com que el Kaiser té una lletra amplíssima, cal que els fulls siguin molt espaiosos. Cal que les missives no siguin plegades, perquè ho prohibeix la etiqueta; així és que els embolcalls d'una lletra reial són enormes. No van engomats, sinó que els clou un segell gros de cera negra.

Les targetes de visita del Kaiser són igualment colosals, gairebé dobles de les gastades pel Duc de Westminster, que era el que les gastava majors dins la noblesa d'Anglaterra. A les targetes s'hi llegeix en caràcters germànics: *Wilhelm, Deutscher Kaiser König von Preussen.*

Devegades l'Emperador utilitza aquestes targetes per la correspondència, però generalment li serveixen per a estalviar son temps. Tot sovint la seva presència és sol·licitada en diversos indrets el mateix dia, i àdhuc a la mateixa hora. Com que l'enviar un Ajuda de Camp amb tarjeta imperial de visita és considerat equivalent a una visita personal, el Kaiser pot ésser omnipresent.

L'Emperador d'Alemanya Guillem II, en trajo d'etiqueta

Guillem II enraona molt millor que no escriu; de fet té una veritable vocació per la conversa. Parla amb facilitat; i, altrament que molts alemanys, amb brevetat característica. El cap de son servei de retalls periodístics li mostrà una vegada un missatge del President nordamericà al seu Congrés, que era de 25.000 paraules. En el marge el Kaiser escrigué amb llapis blau: Bolliu-ho fins que en resti una sola frase, i serviu-la damunt de glaç!»

Quant als discursos del Kaiser, poquíssimes vegades són estudiats a la avançada, contràriament a ço que hom creu. Només quan té de comprovar dades històriques o en necessita d'estadístiques, prepara les seves oracions. La seva veu és precisa i sonora, i la seva

eloqüència sòbria. Aquest temperament fa que es refusi a sentir oradors profusos; fins i tot els predicadors de la Cort tenen limitat llur temps.

El guardarroba personal del Kaiser val més de dos mil-lions de marcs, i necessita uns vuitanta mil marcs anyals per la seva conservació i renovació. La col-lecció ocupa gairebé una ala entera de deu habitacions en el pis més alt de palau.

L'Emperador va rares vegades de paisà; sent un veritable menyspreu pels habillaments no militars. Potser contribueixi a això el poc que li escauen. Amb frac i copalta, l'Emperador té un aire poc majestuós de funcionari vestit de les festes. El seu horror a comandar nous vestits de paisà es manifesta en l'estil no del tot floreixent d'alguns dels vestits civils de etiqueta que encara serva.

La Emperatriu Augusta Victòria d'Alemanya

(Fot. d'A. Scherl, Berlín)

Quan l'Emperador pujà al seient reial, el sastre de la Cort sol-licità un moment de permís de pendre les mesures de la persona de S. M., i el Kaiser l'envià a copiar-les dels sastres militars. D'aleshores en çà ha estat un costum l'enviar al Kaiser els seus vestits de paisà llestos del tot, mentre que els uniformes són objecte de repetides proves.

La seva col-lecció completa, d'uniformes en conté 300, dels quals uns 35 són els normalment usats.

Com que el Kaiser ha arribat a portar 10 uniformes diferents en un sol dia, i tot sovint se'l canvia sis vegades, i cada uniforme requereix les seves medalles i condecoracions especials, es comprèn que el marescal de Cort encarregat de facilitar-los, és un home atrafegadíssim.

El valor en diner de la col-lecció de medalles i condecoracions del Kaiser deu igualar o potser excedir, el del seu guardarrobes. Cal advertir que una sola estrella, la de l'Orde rusa de Santa Ana, donatiu d'Alexandre III, costa 22.000 dòl-lars.

L'uniforme predilecte del Kaiser, un dels uniformes dels granaders de la Guàrdia, està representat per sis sumptuosos exemplars. Els guardarrobes són de cedre, per a evitar les arnes; hi ha una cambra adjunta per una sastrería, a més d'alguna altra on se fan neteges, reparacions, etc.

Passem a l'etiqueta per la visita de l'Emperador a una Cort estrangera. Es

bescanvia exacta i detallada informació entre les dues parts, fixant el lloc de l'encontre, el Monarca que ha d'arribar primer, i si és preferida la cita en el mar o en terra. Després la data i duració de la visita són fixades, i es prepara una definida cèdula que diu exactament què és el que haurà de fer cada monarca cada dia. Després, el nombre i categoria dels oficials del seguici h d'ésser acordada, per establir una pr fecta correspondència.

Tots els detalls de l'encontre reial estatuits, els custodis de la guardarroba treballen infadigablement. El Kaiser, per exemple, ha de rebre al rei de Suècia en son yacht *Hohenzollern*. En arribar al *skjärgaad de Estokolm* veu's-aquí que calen al Kaiser dos uniformes de almirall suec. L'etiqueta prescriu que un monarca, quan fa una visita, ha de dur un uniforme nacional del monarca de qui és hoste. El Kaiser és Comendador de dues ordes sueques: el no dur-les, semblaria descortès, així és que les ordes amb les seves insígnies i cintes, figuren en els uniformes. Les úniques altres ordes que pot lluir escaientment en una avinenteza com aquesta són les més altes ordes germàniques, com la Aliga Negra.

També calen al Kaiser els uniformes de Mariscal de Camp suec, perquè el Kaiser ha d'ésser hoste d'honor al dia següent, en una revista de tropes sueques. Al vespre ha d'haver-hi banquet a palau. L'Emperador és Coronell honorari de la guàrdia reial de Granaders suecs. Com a escaient tribut a son hoste, així com al regiment que de nom comanda, el Kaiser portarà l'uniforme dels guàrdies granaders a taula.

El terç dia ha d'anar a caçar amb son hoste suec. Això vol dir que calen dos uniformes de caçador, to oliva-gris amb aplics verds, i un aplec de gavinets de caceres, binocles i fusells: no cal la reciprocitat del vestit quan es tracta de caceres. Després ha de venir l'inevitable ball de Cort, i tal vegada una o dues parades populars, una revista de la flota, i una recepció final i comiat al *Hohenzollern*. Cada una d'aquestes avinenteses demana un especial uniforme, amb apropiats aditaments, abans que el Kaiser torni a posar-se un uniforme germànic i es passegi, altra vegada en pau, pel pont de son yacht, verbejant amb els seus oficials.

Guillem II i Augusta Victòria, amb llurs fills, en 1896

Fins fa pocs anys la renda oficial del Kaiser fou fixada en 15.000,000 de marcs a l'any. Cregué necessari demanar un augment de 5.000,000 de marcs, que fou a l'instant concedit; però àdhuc amb aquest afegitor experimenta alguna dificultat en subvenir a les seves despeses. Arribà a vendre alguns de sos nombrosos castells, que representaven la major part de la seva fortuna

L'Emperador i sos fills (Fot. d'A. Scherl, Berlín)

privada. Havent-se vedat constantment ell mateix de pendre part en especulacions comercials o de qualsevol altra mena, no figura pas entre els monarques més rics.

El somni cabdal de Guillem II ha estat el de assegurar al seu país, com s'ha dit abans, la supremacia naval, que permetés assegurar la hegemonia alemanya en el món. Es el primer monarca alemany que domina la ciència naval i ha tingut cura de formar una armada. Pot analitzar les parts més insignificants de un cuiraçat, i no solament ha inspeccionat en persona tots els plans per a vaixells de guerra, sinó que els ha revisat en detall i els ha millorat.

El Kaiser en trajo de caça (F. J. J. Weber, Leipzig)

Quan un problema naval s'apodera de la seva atenció, es passa assegut al llit gairebé totes les hores consagrades al repòs, fent esboços i càlculs. Inquiet i incansable, no es detura fins a haver trobat la solució escaient al seu propòsit. Aleshores, immediatament, crida a un arquitecte naval, no pas perquè aprovi l'esforç imperial, sinó perquè el critiqui. El Kaiser sol escullir un home que sigui *verständig* això és, un que tingui seny natural a més de la tècnica, i que no temi de dir el que pensa.

Si el veredicte no és favorable, l'Emperador crida altres experts, i obra talment en Consell d'estratègia naval en la seva biblioteca pri-

vada, fins que el problema és definitivament resolt en un o altre sentit.

Decidida la trasmudança, el Kaiser no se'n acontenta. Necessita seguir el procés fins a l'instant del llençament a l'aigua; necessita inspeccionar personalment la construcció i adaptació de la maquinària nova. Això, unit al seu costum d'establir el seu «frec de colzes» amb la seva gent de mar, li ha creat un renom extraordinari entre la marineria.

L'activitat naval de Guillem II, que inclou també la que desenrotlla en el foment del *yachting* com a sport nacional alemany, és més notable tenint en compte que li costà una pila d'anys el vèncer una pronunciada disposició per el mareig. En aquestes paraules expressà la seva persona batusa amb Neptú: «El mareig és persistent!»

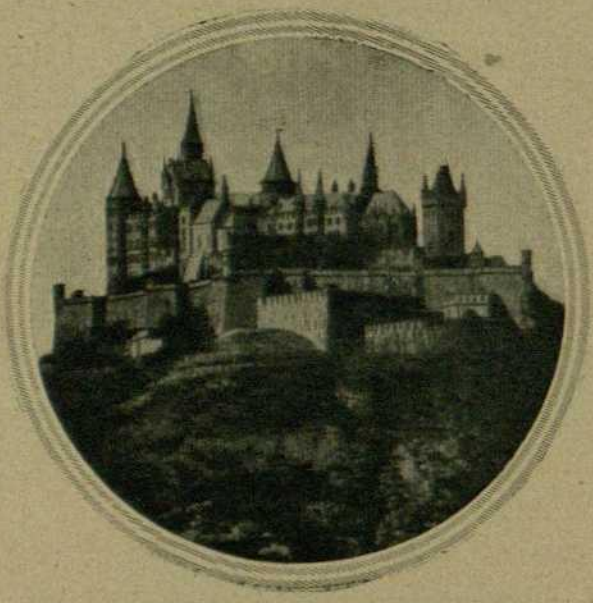

El castell dels Hollenzollern, breçol de la casa imperial

Les lectures del Kaiser són principalment la política internacional, economia, física i tecnologia en general, i especialment els aspectes moderns de aquestes ciències en llurs formes aplicades, com la telegrafia sense fils i l'enginyeria elèctrica. Fins fa uns quinze anys solia llegir moltes novel·les modernes, preferint les franceses. Actualment, poques vegades o mai llegeix un llibre que no sigui de ciència. Amb la seva perdua d'interès en la literatura d'imaginació, deixà també de freqüentar el teatre, limitant el seu patronatge a unes quantes òperes predilectes, essent manifestament parcial envers el ballet.

El Kaiser ha compost música. S'ha permès de boicotar Wagner, i era enemic de Straus, al qual oposava G. Mahler, que no li és certament comparable. Ha estat dramaturg, col·laborant amb els mediocres autors Lauff, Wildenbruch i L'Arronze; ha col·laborat també, sense guanyar corones immortals, amb els esculptors de l'Avinguda de la Victòria i del Tiergorten. Per l'Emperador, l'art ha d'ésser clàssic. Es partidari de l'ensenyança cívica, pràctica i tècnica. «Les escoles, això és, els instituts (digué en un parlament), han produit un nombre massa gran d'intel·lectuals, un nombre molt major del que convenia a la nació i a ells mateixos!

El tren del Kaiser va costar 4.500.000 francs; es trigà tres anys a construir-lo, i consta de dotze vagons, inclosos els dos destinats a *nusery*.

El vagó saló és adornat amb nombroses obres d'esculptors d'anomenada i altres diverses d'art. Els dormitoris són una meravella de luxe i comoditat. Tots tenen adjunt un bany. Finalment, els menjadors estan bellament decorats, i la calefacció és d'un sistema tan perfeccionat com senzill.

La biblioteca conté uns tres mil volums escollits.

Aquest fou el Kaiser d'abans de la guerra. I malgrat la bella tongada de anys en els quals havia regnat abans de l'actual guerra, tots aquells anys no foren sinó un preludi: i el Kaiser que recordarà la memòria d'unes quantes generacions, serà el Kaiser de la guerra.

ALBERT DEL RHIN

Cambres per infants
Joguines de roba

LUNY de Barcelona tinc una amiga, mare amantíssima de dos infants que són una meravella: una nena rossa, de cara arrodonida i somrisenta, amb uns ulls grossos i dançadors, com fets aposta per entonar amb la gràcia de moviments que acaba de fer simpàtica la criatura; i un prodigi de nen que, tot i tenir amb sa germaneta una gran retirada, ofereix un bell aspecte baronil que contrasta amb son viure gairebé incipient.

Ambdues criatures així, tan encisores, com serà de placèvola i curulla de il-lusions la vida de tan sortosa mare, la meva amiga! I, com es dalirà, ella que és d'un gust delicadíssim, per educar els seus fillets dintre un ambient on no pugui ressentir-se la llur tendra sensibilitat!

No fa gaire va escriure'm la meva amiga una lletra parlant-me, com transportada de joia, de la cambra que ha instal-lat per esbargir-s'hi els seus infants. La tal lletra és un reflex del gust depuradíssim que presideix qualsevulla obra on posa l'amiga la seva mestrívola mà, i pot servir d'ensenyament en ço que esguarda a un aspecte interessantíssim de la educació infantil: les joguines.

Veu's-aquí, la meva amiga, el què m'escriu:

«Finalment soc ditxosa. Ja et puc parlar de la cambra destinada als meus patufets. Jo mateixa la he instal-lada, i em sembla que la meva obra ha estat una troballa. La prova és que els nens mai no se'n mourien, i no saben jugar enlloc més.

La Roser s'hi passa tot el temps que li deixa lliure la mestra, que mira de no pendre-li gaires hores, i això és el que jo vui, per tal que pugui gaudir de l'esbarjo que m'he proposat donar a les criatures. Segueix estimant-se la seva primera nina de roba; es veu que és la preferida, perquè dorm sempre amb ella, deixant a recó la pila de nines i ninots que omplen la cambra de jugar.

La predilecció d'en Jordi és per un ninot que du sabates de llana i un casquet de punt de mitja; és panxut i té el nas rogenc, va amb calces de quadros i jaqué negre. Li diu *el mestre*— quina idea tindrà dels mestres?— i es fa l'il-lusió de què es el seu deixeble, i un deixeble aplicat. Li contesta a preguntes que el pobrissó s'imagina; amb un to de respecte, que de veres et faria gràcia contemplar-lo. Figura't que ahir li preguntava: — Digui, senyor mestre: qui l'en va fer de mestre? Jo també vui ser mestre: així sabré moltes coses...

Tu ja el coneixes, i et serà fàcil imaginar-te'l, assegut damunt l'alfombra, al banc llarguerut, o al volt de la tauleta.

Vaig a descriure't la cambra, perquè en tinguis una idea.

Enfront la porta d'entrada hi ha un gran finestral, amb uns vidres transparents. Els vidres de la part inferior els hi he fet possar petits, que les criatures podrien fer-se mal si hi fessin trencadissa. En canvi, els de dalt són de forma un xic allargada, per tal de llevar-ne l'aspecte d'una reixa monòtona.

Sota el finestral hi he fet posar un banc llarguerut, d'uns 30 centímetres d'alçada, tot recobert de cretona d'uns colors alegrois i de motius petits que no fatiguen la

Nines i ninots de roba (models de la casa Coscolla)

vista. Mitja dotzena de coixins, de la mateixa cretona, fan el banc confortable i ben apropòsit per tota mena de jocs.

He mirat que el conjunt oferís un to d'escalforeta i benestar, i he fet tapiçar les pareds d'una roba groixuda fins a l'alçada de dos metres; el restant de les pareds l'he fet pintar, igual que el sostre, d'un groc daurat, no molt fort. A terra, damunt el *parquet*, l'alfombra, d'un sol color, ocre, que permet als menuts de asseure's allà on vulguin, amb les seves joguines.

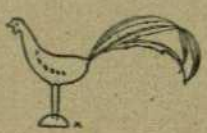

Les joguines ocupen dos prestatges, a cada costat d'un sofà, cobert de la mateixa cretona que't deia, i una mica més alt de terra que el banc. Damunt el sofà hi ha tres coixins, de distintes robes, que donen una nota variada.

Entre el sofà i el banc, una tauleta, il·luminada per una làmpara que penja del sostre, permet als nens jugar i poder seure còmodament.

Afexeix un armari a la pared d'enfront, imagina't els mobles pintats de blau cobalt, i tindràs una idea del conjunt, tot simplement disposat, amb alguns petits quadres, un fris amb escenes infantils o de contes de fades i qualques testos de flors per ci i per llà.

Si veiessis amb quin miraments tracten els testos de les flors aquestes meves criatures!... Si sapiguessis quina és la meva joia en haver pogut donar als meus nens una cambra com aquesta! Unicament la persona que es captingui de l'ignocència pot compendre, volguda amiga, com mitjançant la educació infantil es desenrotllen les bones qualitats que pot una criatura tenir, apenes demostrades al través de la seva ingenuitat. I pensar que per a molts pares no tindria aquesta cambra cap mica d'importància!

Els ninots i nines que els meus infants prefereixen són els que van vestits amb roba de colors virolats; aquells de la cara plena de gràcia expressiva i de perruques rosses, fetes de llana. Són de més bon maneiar. De vegades desentafuren de l'armari,

Nines i ninots de roba (models de la casa Coscolla)

com una exquisidesa, la nina més gentil de totes: una bola rodona per cap, unes galtes sonrosades, els llavis color de maduixa; uns bracets fets de dos llistons de fusta; cilíndrics, amb una bola per mà; un vestidet curt, de sota el qual surten dues cametes que se apoien sobre una mitja bola verdosa. El nen és una mica entremaliat, i per endavant la nena li recomana molt de mi-

Cambra per infants

rament.—Veus... porta vestit blau, mitges grises, capell de puntes, cabellera llarga... Eh quina carona més bonica! Oi que no la faràs malbé?—Ell, per tota contesta, va a cercar un ninot. Un boy-escout, un futbolista, un excursionista...

Aquí tens explicat, amiga meva, el principal tema de la meva lletra, la descripció de la cambra dels meus nens i la predilecció que senten per les joguines de roba amb les quals es distreuen ben pacíficament, amb gran aventatge per damunt les altres... tal vegada per haver-ho heredat de la seva mare. Te'n recordes quant ens plavien i les estones que ens havien pres tot mirant-les en els aparadors... !»

La cambra per infants que ha installat la meva amiga no és tan costosa com sembla. Els elements amb què ha estat decorada, estan a l'abast de tothom; l'única cosa que cal, és bon gust, bon gust i saber raonar sobre la utilitat dels objectes que integren una habitació per l'estil de la que veiem descrita. Papers senzills, colorar les pareds i el sostre amb pintures no gens recarregades, i de tons generals, cretones de tipus moderns, fusta pintada amb esmalt, llums armòniques... Amb tals elements, relativament econòmics, pot donar-se el necessari confort a qualsevol habitació higiènicament acceptable.

La mateixa simplicitat del material que s'hi emplea contribueix a la seva bellesa i fa que aquest pugui renovar-se; i el no haver d'adquirir un moblatge de llarga durada, el fa susceptible de millora. Un quadret, un fris, objectes que poden educar el gust d'un infant, no es pot negar que són de fàcil recanvi, i són alhora d'una simplicitat que entra suaument als ulls predisposats a contemplar tota meravella.

No és, doncs, cap problema complex el cercar pels nens una cambra on puguin esbargir-se amb tota comoditat. Ells hi jugaran amb més gust i tindran les joguines un enquadrament apropiat.

No cal dir que, per tal d'adaptar-hi la voluntat de l'infant que s'hi ha de distreure, són les joguines de roba les més indicades: són ductils i fàcils de manejar.

I quant a les nines, les de roba poden amb millor aventatge educar el gust de la nena que hi juga, car pot, de mica en mica, orientar més fàcilment les seves instintives inclinacions vers el coneixement de ço que és acceptable o mereixedor de menyspreu en la complicada qüestió de l'agençament femenívol.

Eduquem la sensibilitat espiritual dels infants i no ens cansem de cercar-los salut i esbargiment. Que les cambres per al joc dels nens tinguin cada dia més adeptes, així en la llar del pobre com en la casa senyorial; puix a una i altra són asequibles els elements que hem indicat.

MARIA D'IVORI

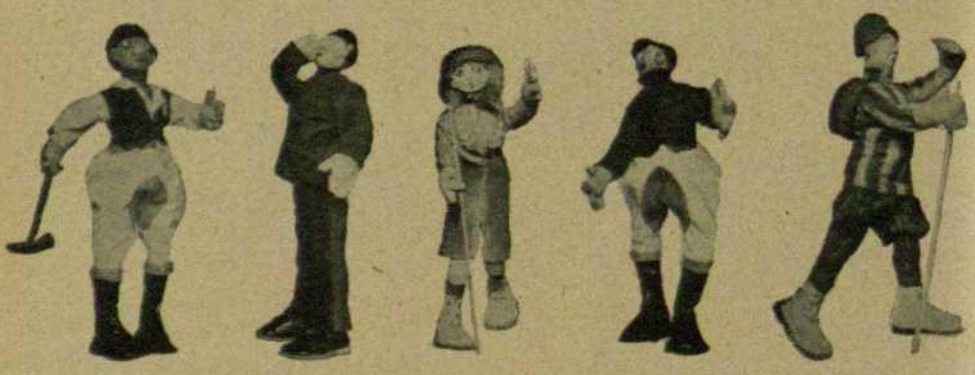

Els quaranta sous del Baró

Conte de Francesc Coppée

Trad. J. Ruiz Manent

Essent l'hivern molt rigorós, i redoblant els socialistes llurs declaracions contra els rics, el baró de Mufelbach donà per Nadal cent mil francs als pobres de Paris.

Cent mil francs! Evidentment són un bell nombre, i cal no oblidar que el baró es l'home més «tapé» de la França. Mes, no vos exalteu massa depressa, si us plau, al considerar la seva generositat, perquè la fortuna del baró és enorme, escandalosa, obscena. El seu pare sols li deixà uns miserables cinquanta mil-lions, la qual cosa fa temps que feu exclamar al vell Rothschild aquest crit del cor. Pobre Mufelbach! Jo el creia més acomodat!

Mes, estem autoritzats per suposar, que la mare del Mufelbach actual, consultant la taula de Pitàgoras, havia tingut un desig de la cifra 4, poc abans d'infantar-lo, ja que el seu fill, únic hereu del nom i de la famosa casa de banca, ha quadruplicat ràpidament el seu patrimoni.

El destí del baró de Mufelbach és, per altra banda, poc envejable.

En primer lloc, no gaudeix de gaire salud. Propietari d'un dels més il·lustres castells del Medoc, no pot beure sinó llet amb aigua de Vichy; i si té l'imprudència de demanar uns filets de peix riquíssim per dinar, ja sab el que li passa: tatuat i devorat per un eczema durant quinze dies.

Tindrieu pietat d'ell, podeu estar-ne segur, si podieu sorpendre el seu esguard d'enveja, quan el front apoiat contra el vidre, des del seu magnífic gabinet veu en la taberna del davant, com els cotxers de punt devoren els plats de bou amb col i com enfilen el porró a l'aire.

Tampoc té el baró una existència sentimental gaire joiosa. La seva muller—una anglesa amb la qual s'havia maridat quasi bé per inclinació—cinc mil-lions de dot tot just; una misèria! —sortí desfeta en el seu primer infantament, i després d'esllanguir-se una temporada damunt d'una *chaise-longue* el deixà viudo a quaranta anys, amb un fill escanyolit, mig idiota, tacada de vi la galta esquerra i que acaba d'ésser deixat per inútil en el Consell de revisió, després d'una inquietant ganyota del metge major.

Poc llibertí per temperament, no ha pogut mai fer llarga estada amb una amiga, com ho hauria desitjat.

No és que sigui un mal home, no; és un insensible. Molt sol·licitat i fins, si es vol, molt explotat. Dóna molt, mes amb indiferència, sense plaer, sense disgust, segur com està de no trobar mai el fons a la seva caixa. Jueu sedentari com és, semble el jueu-errant que sempre tenia cinc sous, mes amb la ventatja damunt de Ahas-verus, que no són sous, sinó mil-lions el que troba dintre la butxaca, a més d'un excedent quan el balanç ha estat bo.

El baró guanya diners sense aturar-se, sense esforç, sense voler-ho com aquell que diu, per l'única raó de que sempre n'ha tingut molts, de que ara en té més encara i de que en el pervindre en tindrà molts més. Troba molt natural atreure l'or, així com l'imà atrau l'acer, sols per la potència del capital. Ha llegit els economistes, i aquests solemnes embafadors li han dit que el diner no és rès més que l'intel·ligencia i el treball acumulats. Modest en el fons de la seva ànima, no està encara ben convençut, de que, per la raó d'ésser un dels més rics personatges d'Europa, ha d'ésser també per conseqüència un dels més intel·ligents i més feiners. Mes en resum, li sembla molt natural i llegítim que els xecs i els napoleons se multipliquin i pul·lulin com els cunills en un claper. Es quedaria ben astorat si li diguessiu que en

l'espectacle d'una fortuna tant monstruosa com la seva, hi ha alguna cosa d'indecent i d'inmoral.

No obstant, no és una bèstia: sap que l'enveja existeix i que cal desconfiar-ne. També, l'altre dematí, després d'haver fullejat els diaris, el colze damunt el coixí, esperant el resultat del Huniady-Janos que el seu metge li injecta una vegada cada setmana, i després d'haver tingut—davant de tantes profecies revolucionàries—la visió d'un ramat de fascinerosos violant la seva caixa de cabals, invadint l'hotel, trencant els miralls, reventant els quadres, portant el seu cap dalt d'una pica, el baró pensà que el moment era oportú per llençar un pastiç de mel en la gola badada del socialisme: envià—com ho sol fer de tant en quant—un paquet de bitllets de mil francs a la Beneficència pública, reservant-se per altra banda donar un bon cop que medita ja fa temps, en els «Jambons de Chicago».

Cent mil francs—torneu-hi—és una gran suma; el senyor Mufelbach no està desconten de l'efecte produit. Com és natural, els diaris hostils no han dit un mot de la seva lliberalitat: mes ha estat ben registrada pels portaveus oficiosos i mondans, en termes discretament emocionants, sense gaires platerets, com calia, en resum, per plaure a un abonat de la *Revue des Deux Mondes* i del *Journal des Débats*, que sols tasta el gust, en llurs lectures, de l'istil sobri i de l'esperit centre-esquerra.

Aquest matí, vigília de Nadal, el baró s'ha despertat de mal humor. El fetge li pesa, té l'estòmac un poc en revolt i acaba de constatar, traient la llenga davant del mirall de fer-se la barba, que la té singularment groga.

Féu, doncs, una bona acció per trobar-vos treballats així per la bilis! No n'hi ha per perdre el coratge?

S'instal·la en el seu despatx, davant d'una obra mestre de Rembrant—que li costà un ull de la cara,—i que no l'interessa gens,—car no és capaç de sentir l'íntima i profunda poesia del retrat d'aquella vella holandesa, en el que es revel·al tota una existència, tota una societat, tot un món, i que us confia a quina hora la dama deia la seva pregària, i en quines èpoques de l'any passava bugada—i, seguidament, heus aquí que s'anúncia al baró la visita d'un gran «bonnet» que li deu els remerciaments de l'Administració per el seu dó plè le generositat.

Es un ex vell que pateix del pit, amb alguns fils d'aranya en la barba negra tallada en punta, la vivor en els ulls, habillat des del matí amb la rígida levita dels models d'en Bonnat.

Davant d'aquest soberbi exemplar de l'espècie humana, el riquíssim financier

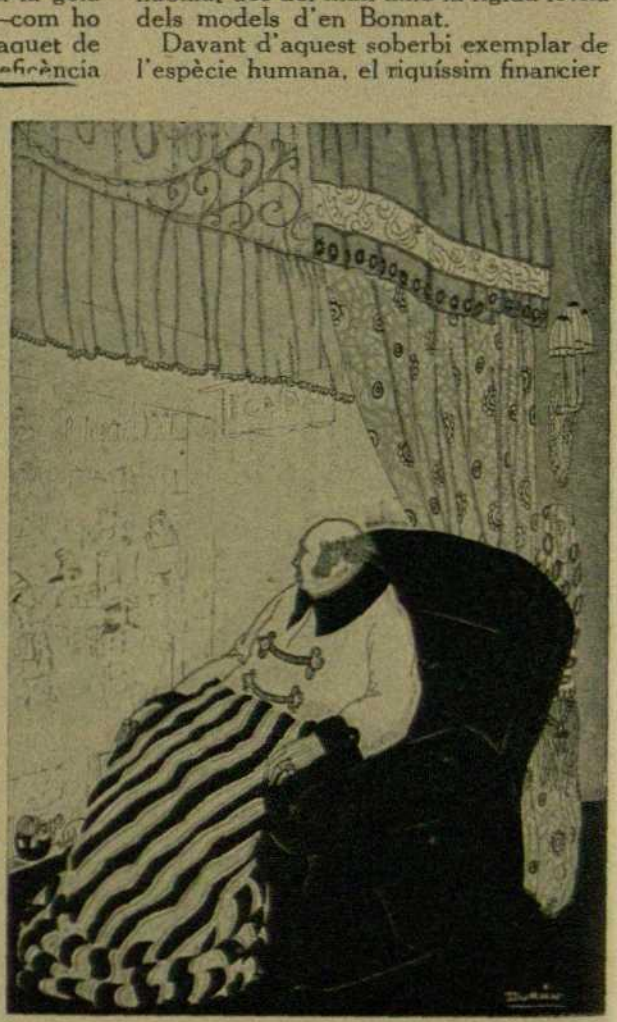

captiu i encongit en la seva butaca, amb migranya dins del cap, el crani desguarnit, la faç de cera i les lletges patilletes de porter, té simplement l'aspecte d'un vell que acaba de fallir.

De prompte, el baró té una curiositat. Interromp, amb humil gest de la mà, les manifestacions garlandades del bell parlador.

—Una notícia, senyor, si us plau... Quant pertoca dels cent mil francs a cada pobre?...

Evidentment, la qüestió pertorba un poc al magnífic funcionari. Enrogeig

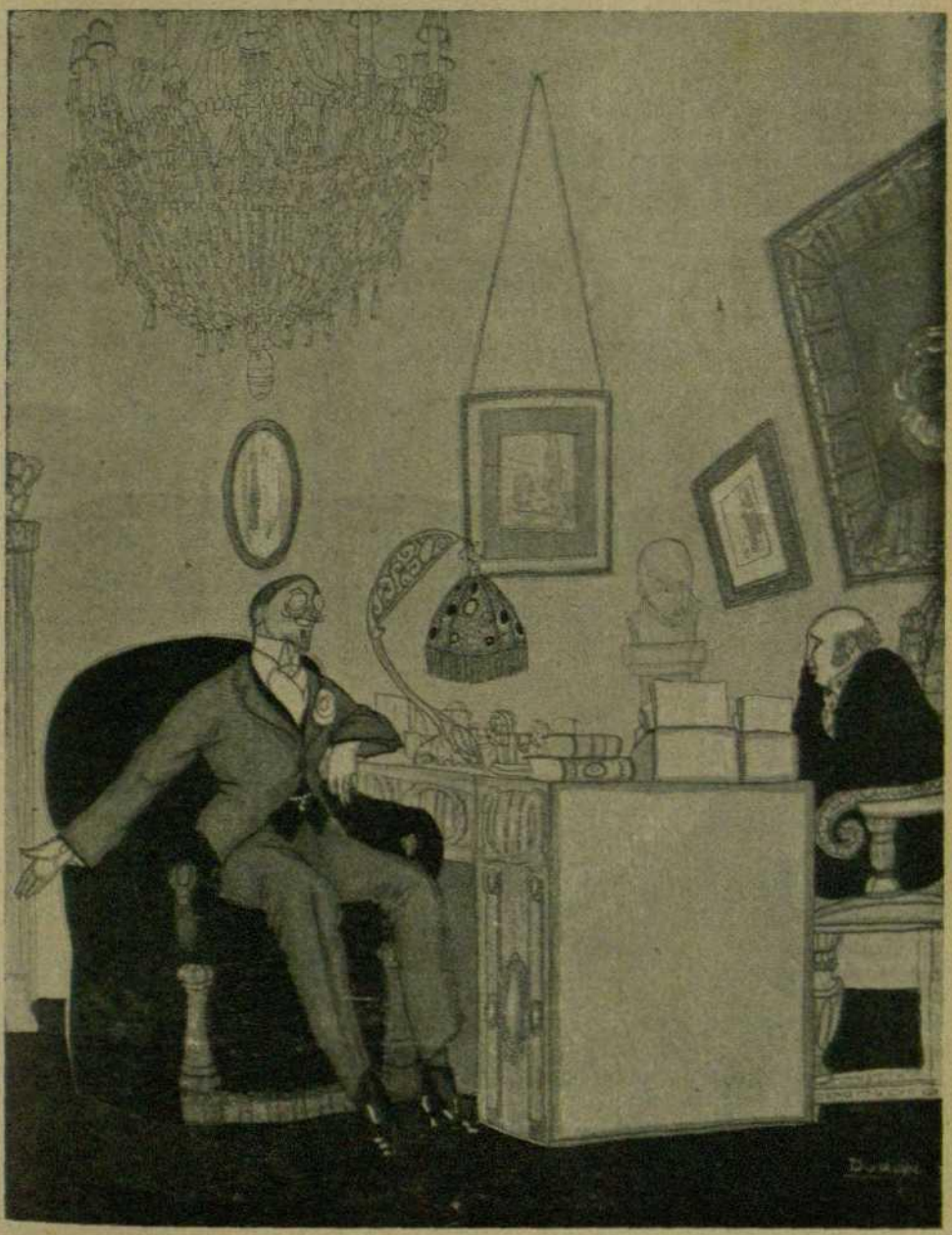

lleugerament, sentint per endavant la vergonya de la resposta.

—Mes, senyor baró... Tenim a París... sí, inscrits en la beneficència... poc més poc menys... cinquanta mil indigents... Són, doncs, dos francs a cadascú els que havem distribuit.

—Dos francs—repeteix l'home dels mil-lions, sense que res faci sospitar, ni en la veu ni en la fesomia, si ho troba poc o molt.

Després afegeix, sempre impassible:

—Cinquanta mil indigents, coneguts i reconeguts com a tals... Amb tot i les caixes d'estalvi, les Societats de Socors mutuals, tantes institucions de previsió... Cinquanta mil... són molts, verament.

—Vostè ha ficat el dit a la llaga, senyor baró, exclama a les hores el formós administrador. L'imprevisió! El descuid incorregible del poble! Aquí està tot el secret de la misèria...

I encara seguiria perorant, si el financier, que tenia l'avant-sala plena, i els minuts comptats, no s'hagués alçat en senyal de despedida.

Segons el consell del seu metge i mirant per la digestió, el baró de Mufelbach sortia a peu, cada tarde a caminar per devers una hora.

Aquell mateix dia, se'n anà a l'atzar dels carrers segons costum, enfredolit, baix la seva pellissa en la bruma del desembre. La seva tristesa ordinària, havia augmentat. «Dos francs!» murmurava a cada moment amb una espurna d'ironia. Una gota d'aigua en la mar! Heu's-aquí tot el resultat de la seva reial almoina. Ara comprenia perquè no s'havia astorat al no sentir joia alguna al donar-la. Cent mil francs als pobres de París — apreneu-hi, senyors filàntrops que teniu sempre la boca plena de caritat—, no fan més que quaranta sous per cap, es a dir, res absolutament!

Quín esplai voleu que duguin a un desgraciat? Conveniu en que això es ben irrisori. I noteu, que en tot París pot-ser no passen de vuit les persones amb facilitats de poguer donar una suma de cent mil francs, admetent que fossin disposats a donar-la. Es amb vint vegades quaranta sous per indigent com desapareixerà el pauperisme, com es farà donar un pas a la qüestió social?

I rient davall, davall, amb amargura, el baró avançava en la boira espessa.

Mireu-lo arribat a una barriada popular on lluen les botigues preparades pel Nadal. Amb les manyes dels reposters les aus són rosades:

Davant de les drogueries, us enlluernen les capses de sardines. I les barraques blanques dels venedors de joguines, al llarg de les aceres! Quantes frivolitats lluentes! Quant de paper daurat!

En la seva carrera higiènica per la multitud sempre més densa, el baró de Mufelbach camina lentament, i ara, darrera dues pobres dones, l'una molt vella, tota rompuda; l'altra habillada no gaire millor, més jove que ella—, la quarantena d'anys—amb una noieta de cinc o sis que s'agafa a les seves faldes.

El baró, sense volguer-ho, sent aquest cap de conversa:

«—Es veritat, l'àvia Júlia, que us han donat avui dematí quaranta sous a la beneficència?

—Oh, sí, senyora Fournier... Sembla que és un home molt caritatiu... Ens han dit el seu nom, mes ja no m'en recordo... Un noble, un «senyor de», en fi, que ha donat mils i cents.

—I què es que fareu amb els quaranta sous, sense indiscreció sia dit, la meva pobre Júlia?

—Oh! Compraré un poc de sucre i de cafè... perque estic cansada — sabeu—, de la sopa de les cuines econòmiques... I vós, senyora Fournier, esteu més tranquila? El vostre marit, se ha tornat més raonable?

—No m'en parleu... El dissabte darrer feu encara una begudeta i no m'ha arribat més que el terç de la quinzena... Sense el Mont de Pietat i el crèdit a ca'l flequer, jo no sé pas com tiraria fins a la fi de mes.».

El baró escolta distretament la conversa. Es molt banal veritablement. La misèria? sí, és força trista. Mes, que voleu fer-hi. Es llensarien, sense omplir-los, moltes mi-lionades en aquests pous de les Danaides. No hi pensem més. Amb els dos francs, la vella pendrà el seu cafè durant alguns matins. Sempre passa el mateix.

Mes, heu's-aquí que la petiteta atura la mamà davant d'una botiga de joguines.

—Oh! Quins bebés més bonics!

La mare, prova d'endur-se'n la filleta i mira de fer més groxuda la veu: — «Anem, anem, Margarida. Be sabs que aquest any, no't puc donar res per Nadal.»

Mes, la vella Júlia s'aturà també. Inspecciona uns després dels altres, els ulls de desig de la menuda, els ulls de tristesa de la mamà; i amb un somriure tan bo, tan humil, que flota en la seva boca sense dents, diu, amb veu casi temerosa:

« — Dieu doncs, senyora Fournier. Mireu-ne aquí una de ben bonica, aquella de la roba groga... Val justament quaranta sous... Deixeu que li ofereixi a la Margarideta... Vós sóu tan bona per mí... Des de el començament de l'hivern, qui es que m'ha proveit de brases per escalfar-me? Ja passaré sense dolçures, heu's-ho aquí tot... o pot ser no... Me convidareu a pendre cafè amb vos quan podreu...»

Ah! Això és una mica fort, i el baró queda desseguida sofocat.

Considereu bé la boja imprevisió de aquests miserables, dels quals parlava el bell empleat d'administració. Ja li sembla al baró de Mufelbach que acaba de comprar cent mil francs de nenes de cartró!...

Mes, quan les dones s'han perdut en mig de la gentada, la noieta abraçant la bella dama de cartró habillada de groc, l'home dels millions, que no és en definitiva ni dolent, ni estúpit, reflexiona un moment i cau en un abim de malinconia. Recorda el posat d'encantament de la vella quan comprava el bebé; comprèn la seva joia al gastar la moneda de plata, mentre que ell no'n sent cap al donar el gros volum de bitllets blaus. La seva rica almoina, feta secament, per una vaga sensació del deure, un poc també per por, li sembla ara mesquina i en el cervell embrumat de xifres del comerciant d'or, entra confusament que una bona acció es ben poca cosa quan no costa un sacrifici, i que—per la misteriosa llei de les compensacions, que fa tolerables les misèries humanes, sols per als pobres és un plaer la caritat.

La millor manera d'ésser feliç un cop casat. *(Life)*

—El gos ha estat dolent, mamà. Ha entrat al rebost i s'ho ha menjat tot, no deixant més que el seu menjar. *(Life)*

Brígida.—No vui estar-me un moment més a n'aquesta casa. És massa tacanya i rencuniosa i empipadora, vostè. I si no em vol creure, pregunti-ho al seu marit. *(Life)*

l'estranger

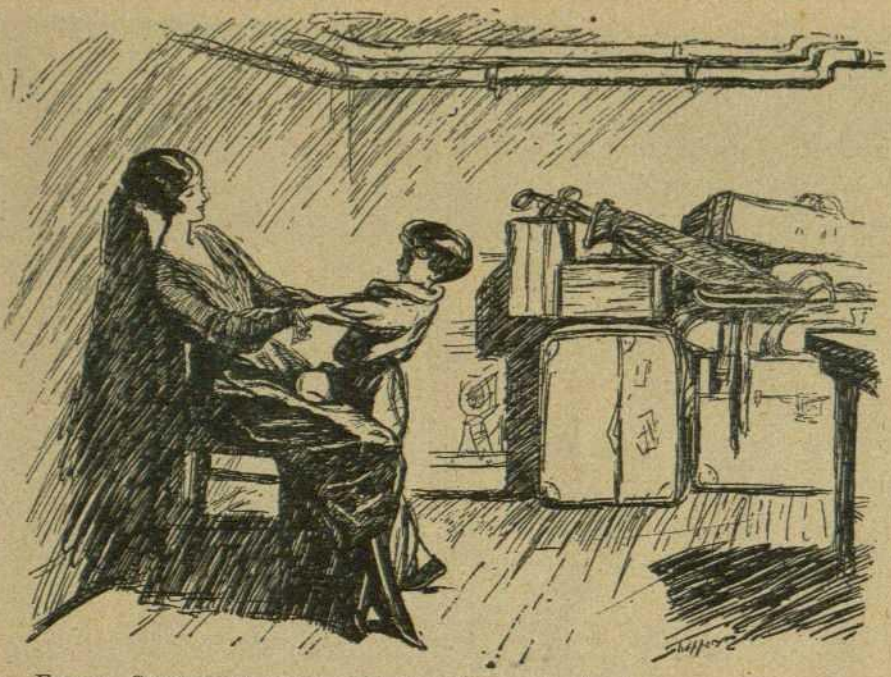

Escena: Soterrani durant un raid aeri. Gran estrèpit a fora.
EL NOI VALENT (amb gran animació).—Mamà, que guanyem? *(Punch)*

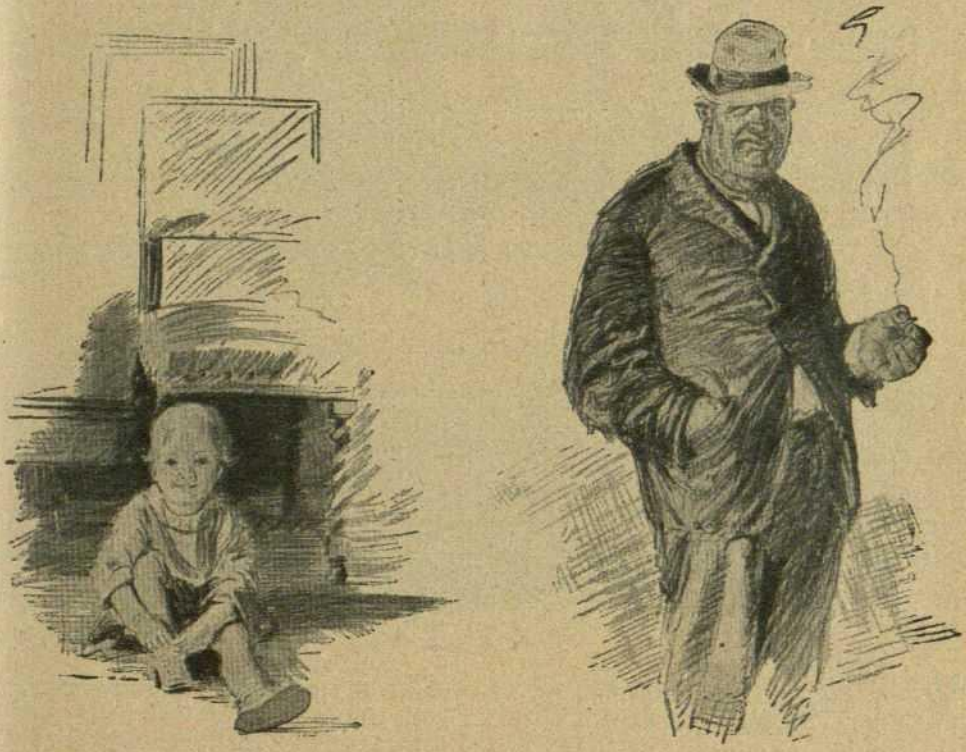

EL MIRACLE DEL TEMPS

El nen. 30 anys després. *(Life)*

L'HORA DEL TE

Salutació Permeteu-me, gentil senyora, que penetri en aquest recinte delicat, de tons pàl·lids, amb jocs graciosos de llums i de penombra causats per les làmpares veladas i a diversa altura; permeteu-me que ingressi a la vostra saleta íntima, que és el lloc més íntim de la casa, fora del vostre *boudoir*, i que no se sab com ni perquè, participa una mica de la natura del *boudoir*. No és, senyora, amb altre desig, que amb el de tenir un bri de conversa amb vós, de conversa de coses vàries. Soc, d'altra banda, una amiga comodíssima. Vinc a parlar-vos, però us parlaré quan volgeu. Si us faig nosa, o un pensament de més urgència — amorós o domèstic — reclama la vostra atenció, podeu deixarme damunt una tauleta, o damunt la mateixa *causeuse*. Jo us esperaré, sense que prengui tal familiaritat com a desatenció; i us esperaré amb una mena d'encís, de dolcíssim embadaliment, perquè sé que, al capdavall, quan tingueu una altra estona d'oci, em pendreu en vostres mans, i veuré de molt aprop la deliciosa claredat de vostres ulls.

Per sopar fora casa

Quan el Govern francès decidí que el vestit femení de gran *toilette* fos suprimit, la parisenca, fèrtil sempre en invencions, i sempre esperonada en la dificultat per a fantasiar noves meravelles, ha creat, prèvia conxorxa amb els modistos, un vestit que sembla un vestit de tarde, una mica escapsat a la gorja, i que és ple de gràcia i de personalitat, amb tot i la modèstia que li exi-

geixen les circumstàncies actuals, ben poc propícies a la indumentària pomposa.

Amb un capell gran —els capells grans encara no són, afortunadament, desterrats—, la silueta total es fa deliciosa.

El model que publiquem és, certament, una bellíssima estampa de la moda de les darreries del 1917, una mica austera, mès no exempta de singular bellesa.

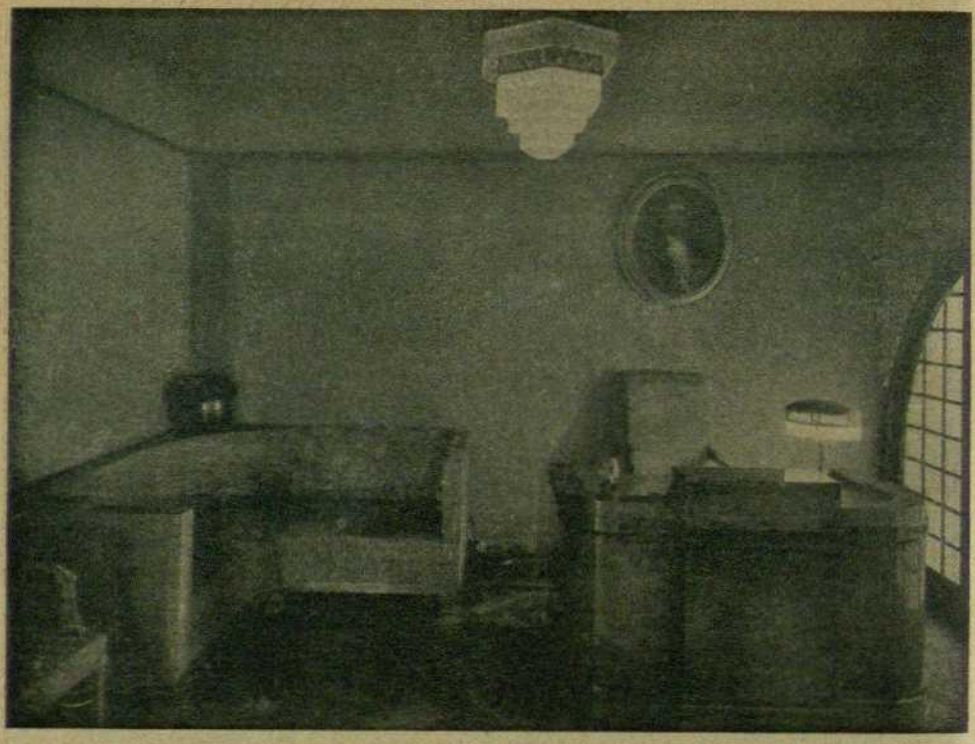

Despatx— *Projecte de Francesc Galí*

Per a un interior Fa uns quants anys que —sense que hagin perdut llur boga, ni molt menys, les espantoses aberracions industrials en mobles, làmperes, cromos, figuretes de pasta, etc.— creix entre nosaltres un sentit de dignificació i elegància de la llar.

Tothom que vulgui viure agradosament necessita la companyia discreta i amistosa de l'art. L'encant d'unes pareds amables, d'uns balcons de llum finament garbellada, d'un vas de flors en un recó exquisit, fan les dames més invencibles, i els homes més amorosos. Després, els infants que creixen sense tenir el davant paròdies monstruoses de les formes artístiques, seràn més polits, d'una alegria més entranyable i menys grollera. El sentit de l'harmonia entra pels ulls.

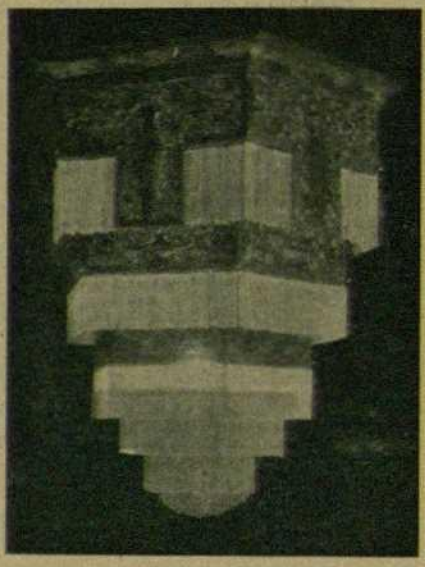

Làmparas — *Projecte de P. Galí*

L'il·lustre pintor català En Francesc Galí és autor d'uns elements delectables de «furniture», de caràcter francament actual. La col·laboració de l'artista autèntic a l'ennoblíment de la llar és sempre fet exempla-

rissim; i En Luis Plandiura, ja és conegut de tot el món artístic barceloní per la seva espléndida col·lecció de pintura catalana, mereix una franca enhorabona per haver fet aquestes comandes a En Galí.

Maria Barrientos

L'artista que encisa profundament tots els públics, el rar ocell de gorja meravellosa ha tornat a parar-se un moment sobre l'arbre caduc de la nostra escena lírica. Oripells d'una pseudo-història meyerbeerina, espasmes de drama policíac puccinià, rotunditats complexes de la llegenda wagneriana, tot s'ha fos als ulls del bon operista davant l'afinació perfecta, inoïda, davant la delicadesa dels trinats mirífics i de les cadències immaculades.

Tot sigui per la virtut d'aquell fil de veu argentina, que voldria per a ésser recullit integrament un espai menys dilatat que la sala del nostre Liceu, i per mèrits d'aquelles primmirades inflexions vocals i d'aquell espinguet que penetra com dardell afuat en els oïts freturosos de sensacions inimaginades i travessa llampegant del cor sensible a les mans inquietes i remoroses.

Per tals mèrits i virtuts arribà a aparèixer soportable la soporífera «Sonnambula» i rutilà amb aires de finíssima florida de gràcies la taral·la rossiniana, pal·lidíssim i estrafet reflex de la gràcia pura d'unes «Noces de Fígaro».

Avui la Barrientos és arribada a la maduresa de les seves facultats i del seu talent. L'art que convé a la veu de la famosa diva catalana, és un pas més enllà de la seva edat. La generació que puja servarà el record de la Barrientos com si fos la memòria del darrercampió d'un ideal esboirat.

Maria Barrientos, *per Ramon Casas*

Calçat de guerra

Una altra limitació. A Anglaterra, la necessitat d'estalviar el cuiro ha fet que el Govern prohibís les botines altes, i tan escaients, que la moda comporta.

En ple Parlament ho digué un membre del Gabinet; un gravat nostre dóna noció gràfica de l'alçada permesa d'ara endavant.

Per cert que quan s'anuncià aquesta mesura prohibitiva un membre del Parlament interrompé:

—I no els allargarem les faldilles?

No cal dir com rigué tota la Cambra.

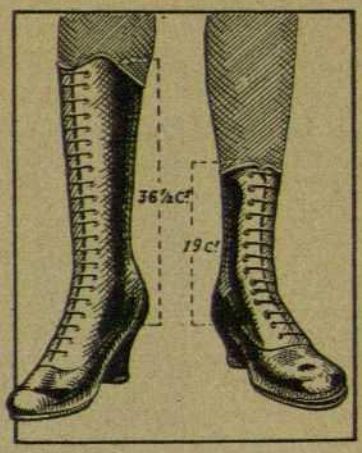

Una parlamentària La senyoreta Roberta Mac-Adams ha estat elegida membre del Parlament d'Alberta.

Alberta (provincia del N. O. del Canadà) ha reconegut que els homes i dones en actiu servei havíen de tenir una especial representació en son Parlament; així és que els soldats i les guarda-malalts d'Anglaterra i França nadius de la província d'Alberta pogueren elegir, perquè duguessin llur veu, al capità Robert Pearson i a la senyoreta Mac-Adam, qui prestava els seus serveis a l'Hospital General Canadienc d'Anglaterra, establert a Orpington. Son pare és propietari i director retirat, del «Sarnia Canadian» un dels més vells diaris provincians del Canadà.

La primera parlamentària d'Alberta, havia assolit lloc senyalat a les Escoles femenines d'Edmonton, Canadà; i ara, per espai d'un any, havia treballat durament a l'esmentat Hospital General en qualitat de dietista.

Plena de modèstia i de gràcia femenina, son nou càrrec no l'ha trastornada ni tampoc l'ha envanida.

La senyoreta Mac-Adams es proposa de continuar les seves tasques a Orpington.

Ja se sab que el món anglo-saxó és el que més se distingeix per l'apoi prestat a les reivindicacions de la dona. La guerra europea els haurà dat formidable impuls.

El vot femení a Anglaterra és ja cosa decidida; i com que en tot el món la dona, suplent intel·ligentíssima i activíssima de l'home, ocupat en la guerra, ha donat mostres de les més extraordinàries capacitats, no sols en tasques tècniques i especials, sinó al cap de grans organitzacions, no cal dir que la dona, sense posar-se materialment pantalons com somiaren les primeres feministes nordamericanes, esdevindran alguna cosa més que secretes fades de la llar o belles deesses del luxe. Així, doncs, la societat serà considerablement enriquida per llur concurs: la societat política i l'econòmica no menys que les altres. Perquè, en la futura lliure concurrència dels dos sexes, no pertocarà la dona l'estrafer l'home, sinó aportar nous i delicats matissos a la civilització, fer-la més bella, més compasiva i més justa.

Mac-Adams, *elegida membre del Parlament d'Alberta*

GEORGINA

Crònica catalana

EL MES PASSAT

Novembre ens du a la memòria les ànimes que passaren d'aquesta vida tant per la oficial celebració cristiana, com per la decadència i el despullament de la naturalesa, i els jocs taciturns de les boires i les nuvolades. Enguany, entre les tombes noves, n'hi ha per als catalans una d'augusta: la del Definidor de la nacionalitat Catalana, i Genitor de les seves moderníssimes eficiències: En Prat de la Riba. La seva mort, que fou tan profundament sentida en tota la terra catalana, no ha estat seguida de l'aclaparament i la depressió; en el mateix mes de la Commemoració dels Difunts, la terra catalana ha erigit al volt del preat dipòsit del Mestre el Monument viu i imponderable de la realització política de son daler, meravellosament expressat en sos dos darrers manifestos, que signaren els parlamentaris nacionalistes de la Lliga.

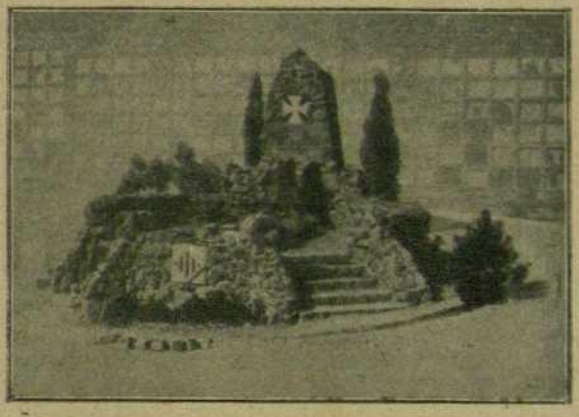

La tomba d'En Prat de la Riba

(Fot. Castells)

En Puig i Cadafalch ha estat elegit president del Consell de la Mancomunitat. Noble summitat ben representativa de la múltiple gestió catalana, amic i col·laborador íntim d'En Prat de la Riba, En Puig i Cadafalch era l'únic possible successor del qui fou seny activíssim de la Catalunya rediviva. El nomenament d'En Puig ha estat acollit a tot arreu amb intenses congratulacions; un plebiscit pràcticament unànim no hauria consagrat un altre nom. En Puig i Cadafalch és una immancable garantia de la continuació ascendent de la nova Generalitat, la gloriosa institució consagradora de l'unitat de Catalunya. Al verb candent de sos dies passats, a la frisança de sempre pel deixondiment i mobilització de la cultura catalana, a la seva excepcional capacitat creadora i organitzadora d'institucions que honren a Catalunya, s'ajunten avui a l'ànima selectíssima, excepcionalíssima d'En Puig i Cadafalch, daurades patines de una serena, assidua i triomfadora acció de Govern.

Altre encert és el de la designació d'En Romà Sol, una de les figures capdels de la Mancomunitat, creador eximi i cordial catalanista, per la presidència de l'Assemblea de la Mancomunitat, que tant ha contribuit a refermar en el prestigi públic amb sa clara ment privilegiada i sa paraula eloqüentíssima.

La darrera crisi fou, en realitat, la primera crisi democràtica i perfecte en son desenrotllament; i el programa de la memorable Assemblea de Juliol (formació d'un ministeri de concentració, que tindria per tasca de convocar unes Corts amb absoluta legalitat, i que vinguessin a funcionar amb caràcter de Constituents) es complí amb tota exactitut, com és d'esperar que les noves Corts compleixin el programa de l'As-

semblea d'Octubre, exercint de Constituents per llur pròpia voluntat, ja que l'actual Constitució no senyala procediment especial per a la seva reforma. Altrament, el període constituient, contra el qual s'aixequen algunes veus porugues, és obert en tot el món, no es clourà pas sinó després d'alguns anys de signada la pau.

En Ventosa i en Rodés, que tan prestigiosament representen dues tòniques del nacionalisme català dins el Gabinet de concentració, són una garantia per als interessos catalans en la riquesa i la cultura per tant de temps combatuts en els ministeris d'Hisenda i Instrucció Pública.

Els noms del marquès de Camps i Luis Ferrer Vidal, de sòlida competència en Agricultura i Economia, ocupen, en les direccions generals d'Agricultura i Duanes, respectivament, llocs que poden qualificar-se d'estratègics. Es una vera mesura de l'èxit català, i d'una gran trasmudança en la opinió pública el que a tals llocs—els dos Ministeris i les dues direccions — hagin estat assignats a catalans, i a catalans de una tan precisa significació catalanesca.

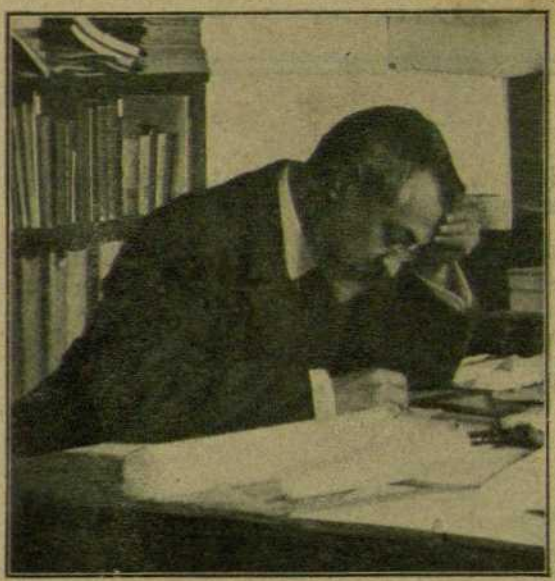

Josep Puig i Cadafalch, President de la Mancomunitat de Catalunya

(Fot. Serra)

La política catalana es troba en els començaments de son apogeu: tothom vol compartir avui la seva crítica del vell sistema polític, i l'afirmació d'una Espanya diversificada. El catalanisme, sota la direcció imponderable de en Cambó, té, de fet, el monopoli de la iniciativa, i el secret profunde de les renovacions. El seu crèdit és enorme.

Romà Sol, President de l'Assemblea de la Mancomunitat de Catalunya

(Fot. Serra)

La conferència dada per En Cambó al Palau de la Música Catalana a son retorn de Madrid, arran de la resolució de la crisi, fou una peça admirable de clarivident estadisme. La carrera de l'ideal català, des de les primeres escomeses, principalment sentimentals, nades a l'escalf dels certàmens literaris, fins avui dia ha estat certament per a fer enveja als problemes nacionalistes d'al-

Galicia i Catalunya

DE LA SETMANA GALLEGA

Banquet celebrat en el Restaurant del Tibidabo, en honor de les personalitats gallegues, ofert per la Lliga Regionalista.

(Fot. Sagarra)

DE LITERATURA

Joan Ramis D'Ayreflor, autor del llibre de poesies «Clarianes»

Ignasi Iglesias, autor de L'encís de la glòria

(Fot. Serra)

Miquel S. Oliver, President de l'Ateneu Barcelonès

En Cambó sortint de Palau després d'esser consultat pel rei
(Fot. Vidal)

tres races. El deure magnífic de Catalunya, el deure imperialista, suscitador de la Ibèria, fou exposat per en Cambó en termes eloqüentíssims. La concurrència tingué la sensació d'assistir a un pròleg genial dels més ràpids i venturosos esdeveniments.

Sobre *El Fet i la Idea de la Civilització* versà el discurs llegit a la sessió inaugural de l'Ateneu per en M. S. Oliver, l'il·lustre mallorquí definitivament barcelonissim. Eloqüent defensa del fonament cristià de la civilització, és una mena d'entrenyable monòleg d'un sentit conservador enlairat, en presència dels èpics trontolls de nostres dies.

Un drama i un llibre de versos: veu's-aquí les novetats literàries del mes. El drama, de l'Ignasi Iglésies, i es diu *L'encís de la glòria*; el llibre de versos, *Clarianes*, és d'En Joan Ramis d'Ayreflor, nou poeta mallorquí. Es un encert la combinació del tema dolorós i l'ambient histriònic de l'obra de l'Iglésias; el contrast és encenegat, però o és que cada dia costa més fer drames o és que el públic esdevé cada dia més exigent, o és que nostres autors es ressenten del llarg període de que ha estat clos el teatre català. Pot-ser hi ha una mica de cada cosa. El cas és que l'obra de l'Iglésias no ha durat en els cartells.

El llibre d'En Joan Ramis d'Ayreflor és clar, olorós, agradable, familiar, polit, ben mallorquí, amb un cert rastre de l'olor d'estepes de la musa d'En Riber.

Altre dels fets més notables a consignar és la celebració de la Setmana Gallega, que ha tingut lloc els darrers dies de novembre i primers de desembre.

Un escollidíssim estol de galleguistes, representant un conjunt de les més altes i preuades activitats, de l'agricultura fins a la filosofia, va arribar a Barcelona el dia 26 i s'en entornava el dia 4. Roderic Sanz, Porteiro, Ribalta, Villar Ponte (A i R.), Peña Novo, Losada, Varela, Valcàrcel i Pita, formaven l'embaixada de la nova Galícia.

La presència llur ha constituit un esdeveniment transcendental en la història dels dos pobles que s'uneixen en l'ideal comú de la Ibèria esdevenidora; i en sa virtut, tot afecte i tota cordialitat entrellaçava galaics i barcelonins.

Primer consell de ministres de l'actual Gabinet
(Fot. Vidal)

Ells han deixat un rastre magnífic de esperances, amb fonament de plenitud; car no va passar un sol dia sense que celebressin, i a voltes doblement, actes públics reveladors de llur contingut i espiritual assaonament. Les conferències de la Setmana Gallega van fer-se seva l'atenció de tot Barcelona, que les omplenava de gent, a vessar.

El panorama, de molts caires i de molts colors, a vegades ombrívol i sagnant, de Galícia fou exposat a Barcelona d'una manera tan precisa, completa, que tots ens hem pogut capacitar de la situació d'aquell bell poble malhaurat. Dues sensacions, principalment, se'n han tretes: que la opressió de Galícia per part de les velles tiranies és extraordinària, talment cosa de legenda; i que avui en dia, però s'ha arribat a una tan brava potencialitat de reivindicació que ja se'n obira el pròxim triomf.

En Lluís Ferrer i Vidal, Director General de Duanes
(Fot. Vidal)

Minvats tal volta en el prestigi amb què s'exhibiren per tot l'occident en furor de civilitat, els ballets russos han arribat a moure l'atenció de l'espectador d'aquest recó d'Europa, plàcidament embaumat amb flaires de romança i esplendors concertants. El liceista s'ha sentit corprès del ritme perfecte d'uns peus nus de dansarina russa, de l'elasticitat d'uns gentils cossos volants il·luminats per dues grosses pupil·les negres i guerxades i el somriure d'una boca xica, pebeter de les acres sentors de l'orient.

El bon liceista evocador d'aquell esplet de ballarines patinadores del *Profreta* o de l'escena mímica de la seducció de *Roberto* dins les ruines romàntiques, s'ha extasiat principalment amb *Les sílfides*, escena insuperable de composició de figures. També, però, se l'han dut les visions orientals d'un orient de rondalla, de *Scheerezade* on la adaptació de l'acció a la música, ja coneguda, de Rimksi-Korsakof, així altament superada, és un prodigi de tècnica escènica, i la més banal de «Cleopatra» que li ha ofert la sensació d'una gran marxa de òpera presentada amb una riquesa de detalls fora mida.

El Marquès de Camps, Director General d'Agricultura
(Fot. Vidal)

Múltiples i de ben divers caràcters han sigut les manifestacions musicals que darrerament han tingut lloc en nostra ciutat.

Generalment la tardor ço oue primer ens du amb les ubèrrimes daurades fruites

Quadro final de «Les Silfides».—Ballet amb música de Chopin, representat pels «Balls Russos»

assaonades pel sol roent d'agost, és música. Pot dir-se que l'any civil és inaugurat per les nostres entitats musicals les primeres sessions de les quals fan d'*Obertura* al gran concert que la ciutat inicia quan el cel és d'aram i els arbres s'escabellen.

La present temporada ha sigut inaugurada solemnement per l'*Associació d'Amics de la Música* amb tres belles simfonies. Elles obriren el cicle de les audidicions orquestrals que paral·lelament donen aquesta entitat al *Palau* i la *Associació Musical* a el *Eldorado*.

Pau Casals

(Fot. Obrador)

L'austeritat de les audicions de la primera entitat, al redós de la qual s'acobla un públic que *viu de música*, contrasten amb les sessions matinals a el *Eldorado* de la *Orquesta Simfònica*, l'heterogenitat del públic i dels programes de les quals tenen quelcom de *diumenger*.

Si altre encís no tinguessin els concerts matinals de la *Associació Musical*, una cosa sola els faria atraients: el retornar-nos, a n'alguns, a temps passats en que tals festes *diumengeres*, més que no pas ara, eren una *lluita* i una *relació*... Ricard Wagner i Beethoven; Straus i els russos no eren tant *nostres*: erem llavors sí, més *fàcils* amb la música però més *exigents* amb els músics...

Contrasta amb tals concerts, la exquisida mondanitat dels de l'*Associació de Música de Camera*, entitat que, mercès a una certa atracció que la seva preferència pel *virtuós* ha exercit al públic, ha lograt reunir en les seves ben interessants sessions que organitza una concurrència molt selecta però... poc *convensuda*.

El quartet de l'Associació Musical constituit pels artistes Macià, Quer, Garangou i Cassadó

Un dels més notables concerts de aquesta entitat ha sigut el d'En Pau Casals, el nostre artista perfet; la valor més positiva entre tots els artistes instrumentistes que corren món, a través de les pures execucions del qual triomfa la raça arreu d'Europa i Amèrica. En Casals, en aquets temps d'orgies artístiques, dona amb el seu art, altes lliçons de moral.

Entre les diverses sessions de *musica da camera* que en aquets mesos darrers s'han donat, citarem, per tractar-se d'un nou quartet, la donada per els notables artistes Macià, Quer, Garangou i Cassadó constituits en aquest agrupament musical. Els quatre instrumentistes reunits han lograt un bell conjunt fent esperar per l'avenir belles interpretacions de *musica da camera*.

Les exposicions d'art, han sigut numerosíssimes durant el mes. Les quatre o cinc sales d'exhibició de Barcelona han estat sempre plenes, variant-se la nota de setmana en setmana.

A Can Parès, hi ha exposat el pintor terrassenc En Tomàs Viver, una sèrie bellíssima de paissatges i l'artista mallorquí en Joan Fuster, qui ha donat un nou aspecte de la seva personalitat.

La Societat Literària i Artística de Catalunya reuní en aquesta mateixa sala les obres dels seus associats en un bell conjunt. Darrerament, succeí a n'aquella exhibició, la de retrats, d'En M. Teixidor, la de Paissatges, d'En F. Gimeno i la de notes i estudis de F. Masriera i d'En Mateu i Plà.

«La vella» per M. Hugué (Fot. Serra)

A les Galeries Layetanes hi ha hagut aixímateix exhibicions numeroses. Apart les obres del famós pintor Hermen Anglada, exposades en sala reservada als invitats especials, hi ha hagut les de pintura, dibuixos i escultura de Manuel Hugué, artista interessantíssim. La de paissatges, d'En Colom, que és de les més assenyalades d'aquesta temporada; la d'En Torres-Garcia, i, finalment, la del argenter i pintor En Jaume Mercader.

Crònica estrangera

Avui els fets del món estàn dominats per la gran guerra. Fer la crònica general dels esdeveniments ve a ésser gairebé el mateix que fer la crònica dels aspectes militars, polítics, ideològics i econòmics de la present lluita, que és la lluita més grossa que mai hagin vist els mortals ulls dels homes.

L'any 1917 haurà portat una fase nova de la guerra. Aquesta fase està marcada per l'enfonsament polític i militar de la Rússia, del qual són conseqüències la desfeta italiana de l'Isonzo i la ruptura de l'equilibri militar a favor dels Imperis Centrals. Per això l'esforç de les potències de l'*Entente* es dirigeix ara a obtenir un acreixement de la llur potència militar, mitjançant el concurs dels Estats Units i potser del Japó, i la millor coordinació dels elements de tota mena amb què compten.

Passem revista, amb pas lleuger i ràpid, pels principals esdevinements de les darreres setmanes.

General Cadorna

Generalíssim fins a darrers d'octubre de l'exèrcit italià i actualment representant d'Itàlia en el Consell de guerra interal·liat

El dia 20 d'octubre, l'exèrcit austrohongarés, reforçat amb artilleria i amb contingents alemanys, va empendre una formidable ofensiva per la banda dels Alps Julians, a la regió de l'alt Isonzo. El cop va ésser duríssim i les forces italianes no el van poder resistir.

Trencat el front italià, els imperials van endinçar-se resoltament pel portell obert. A les files italianes es va produir un moviment de confusió, i tot el front, des de Tolmino a la mar Adriàtica, va cedir. La retirada italiana va ésser difícil i tràgica. Després de una curta resistència al riu Tagliamento els italians van haver de seguir reculant per la plana de Venècia, mentre el front de la Càrnia i de l'est del Trentí cedia a son torn, i els soldats de l'Itàlia feien camí enrera a través les abruptes muntanyes.

La Itàlia estava amenaçada de córrer la sort de la Bèlgica, de la Sèrbia, de la Romania. Davant el perill pròxim, el nou Govern, presidit per Orlando, la

El nou Canciller alemany, Comte von Hertling
Es baverès i pertany al partit catòlic
Te 74 anys d'edat

Un dels més recents retrats de Lénine
Capitost dels revolucionaris maximalistes

pujada del qual al poder havia coincidit amb l'ofensiva austro-alemanya, va aplegar a son entorn totes les forces del país, des de Giolitti als socialistes oficials. Ensems, la França i l'Anglaterra enviaven promptament a Itàlia alguns cossos d'exèrcit.

La desfeta ha costat als italians la pèrdua de 300.000 presoners, de 3.000 canons, d'una quantitat enorme de forniments, a més d'una considerable llenca del propi territori. L'exèrcit italià, assegurem informacions alemanyes, ha perdut la meitat de la seva força combativa. La pèrdua de material és el que més l'ha afeblit. «Cal que els aliats ens proporcionin, més que homes, artilleria», ha escrit un diari italià.

Les tropes franceses i angleses enviades a Itàlia són ja a la linia de combat.

M. Clemenceau (El Tigre)
Cap de l'actual Govern francès

El doctor Michaelis ha fracassat com a canceller de l'Imperi alemany. Home enèrgic i inflexible, havia dit en certa ocasió, quan era comissari de

subsistències, davant la Dieta prussiana: «Jo no m'avinc a ésser un sabre esmossat.» Nomenat canceller (per indicació, segons hom diu, del mariscal Hindenburg) no va trigar gaire a entrar en conflicte amb la majoria del Reichstag, composta pel *Zentrum* catòlic, els socialistes majoristes i els radicals o progressistes. Aquesta majoria preconitza, en la política interior, la democratització del règim, i en la política de guerra proclama la fórmula de la pau sense anexions ni indemnitzacions. El doctor Michaelis no s'avenia prou amb cap de les dues tendències. Davant l'hostilitat de la majoria del Reichstag, a darrers d'octubre va presentar la dimissió.

Kerensky

El jove Cap del Govern provisional rus, únic que logrà escapar-se de les persecucions dels maximalistes.

I fou nomenat canceller el comte Hertling, que fins ara havia estat president del Consell de ministres del reialme de Baviera. Un canceller bavarès i catòlic, és una cosa nova a l'Imperi alemany. De canceller catòlic ja n'hi havia hagut un altre: el príncep de Hohenlohe. Però de canceller bavarès, encara no n'hi havia hagut cap.

El comte Hertling no prové del clos dels funcionaris com en provenia en Bethmann-Hollweg i el doctor Michaelis. Es un antic professor universitari de Filosofia, que s'ha especialitzat en les qüestions de sociologia i d'economia política. Ha adquirit fama d'hàbil parlamentari i d'orador de primer orde.

Es vell, molt vell. Té 74 anys.

El discurs amb que va presentar-se al Reichstag (29 de novembre) va tenir un gran èxit. Una de les més interessants afirmacions d'aquest discurs fou que l'Alemanya reconeix a la Polònia, la Lituània i la Curlàndia el dret de disposar de sí mateixes i de donar-se aquella organització política que més els plagui.

Amb el comte Hertling han triomfat a Prússia les tendències democratitzadores. Han estat presentats a la Dieta de Prússia tres projectes de reforma constitucional. El primer introdueix el sufragi universal en l'elecció de la Dieta o Cambra de diputats prussiana; el segon modifica en bona part la constitució de la Cambra dels Senyors o Senat i el tercer eixampla les atribucions d'aquesta última. En son

M. Caillaux

M. Humbert

Dues de les principals figures complicades en els afers d'espionatge

conjunt, els tres projectes representen l'adopció per part de la Prússia, de les formes polítiques democràtiques característiques de l'Europa occidental.

De molts anys ençà, les esquerres prussianes, especialment els socialistes, demanaven amb insistència la introducció a Prússia del sufragi universal. La guerra ha vingut a apressar el moviment de democratització iniciat.

El dia 7 de novembre va esclatar a Petrograd una revolució organitzada pels socialistes maximalistes o *bolxeviki*, el capitost dels quals és Lenine. El cop va reeixir, i els maximalistes es van apoderar del poder. Els ministres del Govern provisional van ésser empresonats, llevat de Kerensky, que va poder escapar-se i de qui no s'ha sabut rès més, suposant-se que està amagat.

Els maximalistes van anar a la revolta amb el lema de *Pa i pau*. Eren conegudes les seves opinions favorables a la pau immediata, encara que la Rússia hagi de pactar-la separadament dels seus al·liats occidentals. La llur tesi és que els tractats i els pactes públics o secrets dels Governs del vell règim, no lliguen per a rès el poble rus. Ells no els reconeixen i els consideren com a papers mullats. I Trotski, comissari del poble per als afers estrangers, ha anat publicant a l'orgue del *Soviet*, el diari *Isvestia*, tota la documentació diplomàtica secreta que ha caigut a les seves mans.

Per tant, el Govern dels Comissaris del Poble—aquesta és la denominació que ha adoptat el Govern maximalista—va acordar tot seguit iniciar negociacions per a l'armistici i per a la pau. Havent ordenat al generalíssim Dukhonin que parlamentés sobre aquest punt amb els austro-alemanys, aquell va negar-s'hi. Aleshores el Govern maximalista va destituir-lo i va nomenar generalíssim a Krilenko, que era un suboficial (un sergent, com si diguéssim). Dukhonin no va voler donar-se per destituit. Al contrari, va trasmetre als exèrcits russos la protesta dels al·liats contra les negociacions per l'armistici i per la pau empreses pels bolxeviki.

El general Sir Julian Byng
Comandant de les forces angleses de Cambrai

La resistència del general Dukhonin va tenir un desenllaç tràgic. Krilenko va anar a Mohilef, lloc del quarter general, al capdavant de forces maximalistes. En saber alguns dels elements d'aquestes forces que el general Kornilof, que estava pres a Mohilef després del seu avortat cop d'Estat, havia fugit, van exasperar-se, i invadint el vagó del tren on Dukhonin anava, el van llençar daltabaix del tren. Així, segons sembla, va ésser assassinat l'infeliç general.

Les negociacions per l'armistici realitzades durant la primera quinzena de desembre, han donat per resultat l'acord de sospendre les hostilitats. Les negociacions per la pau han començat.

L'armistici s' ha extés també al front romanès.

M. Paul Painlevé, home de gran vàlua com a tècnic i de vàlua mediocre com a polític, va aguantar-se tres mesos a la presidència del Consell de ministres de França. S'hi sostenia en equilibri inestable, entre continues encepegades. Val a dir que va tenir mala as-

August Rodin
el gran escultor francès

trugància, puix dins el seu període de govern van multiplicar-se i complicar-se els afers d'espionatge i d'intel-ligència amb l'enemic, arribant aquests afers a prop d'una dotzena. D'entre tots ells, el més greu, políticament, és l'afer Caillaux.

Tantes encepegades va donar Painlevé, que al cap-d'avall va caure. Esdevingué la caiguda en la sessió de la Cambra dels diputats del dia 13 de novembre. Va demanar Painlevé, que fós ajornat, per segona vegada, el debat sobre els afers, i els diputats van declarar-se contra la seva actitud per una majoria de 90 vots. Crisi immediata i total...

I heu's aquí M. Clemenceau, el vell Clemenceau, el *Tigre*, com li diuen, al poder. Encarregat pel president de la República de formar gabinet (15 de novembre), acceptà tot seguit la comanda i la va complir en poques hores. M. Clemenceau es va reservar, demés de la presidència del Consell, la cartera de Guerra, va posar al ministeri d'Afers estrangers a M. Stephen Pichon i al ministeri de l'Interior un català, un rossellonès, En Juli Pams, fill de la bona terra d'En Joffre. Van continuar en llur lloc els dos tècnics del ministeri Painlevé, o sigui M. Loucheur, ministre de l'Armament, i M. Claveille (ortografia francesa del cognom català Clavell), ministre dels Transports. Els socialistes van restar exclosos del ministeri Clemenceau com ja ho havien restat del ministeri Painlevé. Però en aquest no hi van entrar perquè no van voler, mentre que M. Clemenceau, que ja comptava amb la llur hostilitat, va prescindir d'oferir-los cap cartera.

La declaració ministerial del nou Govern va tenir un gran èxit parlamen-

«L'edat d'Aram»
una de les més famoses obres de Rodin
(Museu de Barcelona)

tari, tan per les orientacions que marcava com per l'estil clar, nerviós, vibrant, agut, del president del Consell. Llevat dels socialistes i d'un petit grup de radicals amics de M. Caillaux, els diputats de tots els partits van atorgar la llur confiança a M. Clemenceau. Hi va haver 418 vots en pro, 65 en contra i 40 abstencions.

El Parlament francès va fer seves i va consagrar amb el seu entusiasme les fórmules de M. Clemenceau: *El meu objectiu de guerra és la victòria. Volem vèncer per a ésser justos.*

El general Sir Stanley Maude
comandant de les forces angleses de Mesopotàmia, mort recentment del còlera

Els afers d'espionatge i d'intel·ligència amb l'enemic segueixen apassionant la opinió francesa. La llista dels afers d'aquesta mena és ja llarga, i pot creixer encara. Heu's aquí la llista al·ludida:

Afer Margulies; Afer de *Le Bonnet Rouge*; Afer Bolo; Afer Turmel; Afer Lenoir-Desouches; Afer Daudet-Malvy; Afer Paix-Séailles; Afer Humbert; Afer Caillaux.

El nombre de processats —quasi tots presos— puja a uns 15. Dins l'afer de *Le Bonnet Rouge* hi ha encartades, fins ara, sis persones. Mort tràgicament i misteriosament Vigo-Almereyda, que era director de *Le Bonnet Rouge*, a la presó de Fresnes, el principal personatge de l'afer de *Le Bonnet Rouge* és ara Duval, administrador i redactor del dit periòdic, que és el qui anava tot sovint a Suissa a cobrar les fortes subvencions que rebia per conducte del banquer alemany Marx, de Mannheim.

Armando Diaz
Nou generalíssim de les tropes italianes

En la seva declaració ministerial, M. Clemenceau va expresar el seu propòsit de passar a la jurisdicció militar els afers que eren tramitats pels tribunals civils. El procés del diputat Turmel ha passat ja al Consell de Guerra.

Davant la campanya que contra M. Malvy es realitza, acusant-lo d'espionatge i

de traició, l'ex ministre de l'Interior va demanar a la Cambra que se'l sotmetés al judici de l'Alt Tribunal, constituït pel Senat, per a respondre dels seus actes com a ministre. La Cambra, adoptant el dictamen d'una Comissió de 33 membres, va acordar que procedia accedir a la demanda de M. Malvy (29 de novembre).

Des de son diari *La Victoire*, Gustave Hervé va convertir en acusacions clares, categòriques i concretes les insinuacions i les acusacions nebuloses que es feien contra M. Caillaux, acusant-lo de maniobres pacifistes. Hervé afirmá que el director d'aquestes maniobres és Caillaux—«Vós — diu, adreçant-se a aquest—éreu darrera de Almereyda, com éreu darrera de Dubarry, com éreu darrera de Cavallini, com érau darrera de Bolo.» Després de formular ses acusacions M. Hervé deia: «Ara, M. Caillaux, porteu-me als tribunals, i allí escatirem l'afer».

I M. Caillaux no va tenir més remei que fer-ho així.

Posteriorment, el Govern francès ha demanat a la Cambra de diputats l'alçament de la immunitat parlamentària de M. Caillaux.

Mr. Wilson

President de la República Nordamericana que ha declarat la guerra Austria i Hungria

La Polònia renaix. El nou Estat polonès ha quedat constituït, bé que sota el control provisional de l'Alemanya i de l'Austria. Es només un troç de la Polònia—part de la Polònia russa—el que recobra, fins a cert punt, la llibertat.

Després del manifest del 5 de novembre de 1926, en el qual els emperadors d'Alemanya i Austria prometien a la Polònia russa la independència, ha vingut el rescrit del 12 de setembre d'enguany, pel qual els dos emperadors disposen la creació a Polònia d'un Consell de regència, encarregat a son torn de nomenar el ministeri.

El president del Consell de ministres nomenat primer pel Consell de regència, el comte Tarnowski, no va plaure a Berlín. El cap del Govern polonès definitivament designat és Joan Guchazewski, conegut historiador, literat i polític de l'antiga Polònia russa. Aviat se procedirà a l'elecció d'un Parlament.

No estan prou satisfets de tot això els polonesos. Ells volen la constitució de

El Coronell nordamericà House

gran amic i conseller de Mr. Wilson, delegat per aquest en la Conferencia internacional

Lord Lansdowne

Autor de la célebre carta del «Daily Telegraph»

ELS SOBERANS DELS PAISOS ESCANDINAUS

Haakon I, de Noruega — Gustau V, de Suècia — Cristià X, de Dinamarca

la Polònia lliure i una amb accés a la mar Bàltica, volen la reunió en un sol Estat independent de les tres Polònies: la russa, la prussiana i l'austriaca. Però avui les esperances dels polonesos són més clares que mai, i canten amb renovellada fe el seu himne patriòtic, la *Marxa de Dombrowski*:

La Polònia no és morta,
mentre nosaltres visquem...

Apart de la retirada italiana, el darrer fet militar més important és la batalla de Cambrai.

L'ofensiva anglesa va començar de bon matí del dia 20 de novembre. I va començar per sorpresa, sense la llarga acció d'artilleria que precedeix les ofensives de la guerra actual. L'acció de l'artilleria — una de les principals missions de la qual és rompre les xarxes de filferro amb què l'enemic protegeix les seves posicions—va ésser substituïda per l'acció de centenars de *tanks* o carros de combat, darrera dels quals van avançar l'infanteria i la cavalleria.

L'operació va valdre a les tropes britàniques un avanç considerable en un front de 20 quilòmetres, avanç que en alguns indrets va ésser de 8 quilòmetres de fondària. Els anglesos van arribar a tres quilòmetres de Cambrai, lloc de gran importància estratègica, sobretot com a nus de comunicacions.

Però els alemanys, als quals la ofensiva havia agafat desprevinguts, van adonar-se del perill i van enviar grans forces al sector esbotzat pels anglesos. Després de deturar l'avenç d'aquests, van empendre la contraofensiva, amb grans forces. El resultat d'aquesta va ésser reconquerir la meitat del terreny perdut, especialment la zona més propera a Cambrai. És curiós constatar que el nombre de presoners i de botí ha estat quasi igual en les dues accions: ofensiva i contraofensiva.

August Rodin, el gran escultor famós, ha mort a la seva terra de França.

El seu nom, ja en vida, era tot plè de glòria. En morir el gran artista, son nom entra a la immortalitat.

Rodin ha estat un dels més genials artistes dels nostres temps. Hi ha en la seva obra complexa alguns elements que no són greco-llatins, és a dir, mediterranis. Es que Rodin, s'ha dit, era francès, però un francès del Nord. Les seves obres tenen sovint un sentit tràgic, i revelen l'angúnia i la tortura.

En aquest segle, l'obra del vell Rodin va trobar, a França mateix, detractors agressius i irrespectuosos. No va mancar qui negués l'alta vàlua del mestre. Però és un fet notori que en els darrers anys, l'«antirodinisme» havia perdut terreny.

Per damunt les tendències i els criteris d'escola, l'art de Rodin constitueix una de les més pures glòries dels nostres dies.

El general Sir Stanley Maude, qui manava l'exèrcit anglo-indi de la Mesopotàmia, ha mort en aquella regió asiàtica, víctima del còlera.

A Anglaterra i a tots els països al·liats, la mort del general Maude ha causat un gran sentiment. Ell fou qui va conquerir Kut-el-Amara i la gran ciutat de Bagdad. A la seva mort, gran part de la rica regió que ha vist les antiquísimes civilitzacions prestigioses de Babilònia i Nínive, estava en poder de les seves tropes.

Era Sir Stanley Maude un dels generals de aquesta guerra que més sòlid prestigi militar han conquerit.

El dia 29 de novembre va inaugurar-se a París la Conferència interaliada. Hi havia presents els delegats de 15 Estats.

Les qüestions tractades a la Conferència, que va durar una setmana, han estat importantíssimes. De la Conferència de Raspallo (Itàlia), celebrada pocs dies després de l'enfonçament de la línia italiana de l'Isonzo, va sortir-ne la creació d'un Consell de guerra interal·liat, format per ministres de les potències occidentals, i un Estat Major interal·liat, que resideix a Versalles i que integren els generals Foch (francès), Wilson (anglès) i Cadorna (italià). Aquest darrer havia estat rellevat de son lloc de generalíssim, essent substituït pel general Diaz, davallant de una família espanyola establerta a Itàlia.

El general Allenby
Conqueridor de la Ciutat Santa de Jerusalem

L'unitat d'acció dels al·liats, demanada en termes apremiants per Lloyd George en el discurs que va pronunciar a París de tornada de Raspallo, ha constituït sens dubte un dels principals temes de la Conferència de París. Una nota oficiosa ha explicat els acords presos per la millor utilització en comú dels recursos de cada país. Els acords es refereixen, en general a la creació d'organismes de caràcter tècnic, financier i econòmic.

Coincidint amb l'apertura de la Conferència interal·liada, l'ex ministre anglès lord Lansdowne, que ha estat durant molt de temps el *leader* conservador a la Cambra dels Lords, va publicar al *Daily Telegraph* una carta sobre els objectius de guerra exposats en la contesta al missatge de Mr. Wilson per la pau, en el sentit d'esborrar-ne alguns i de rebaixar-ne alguns altres; i han de declarar, ensems, que no volen destruir l'Alemanya, ni imposar-li cap sistema de govern, ni excluir-la dels mercats mundials.

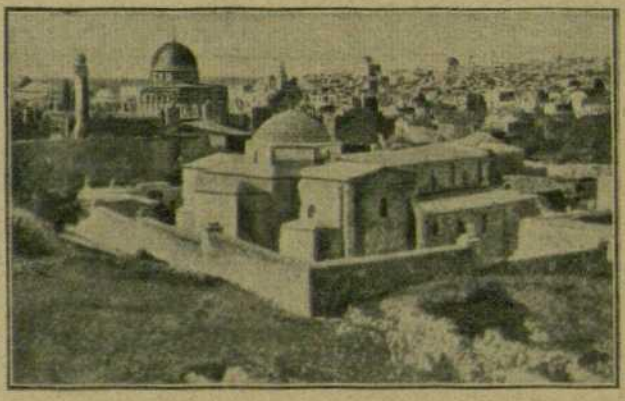

Vista general de Jerusalem, la Ciutat Santa conquerida darrerament per les tropes angleses.

En general, la carta ha estat mal aco-

llida per l'opinió dels països de la *Entente*.

D'ençà que la gran guerra va esclatar, els tres Estats escandinaus han realitzat en comú diversos actes de caràcter diplomàtic, encaminats a la salvaguarda de la neutralitat i dels llurs interessos propis. La comunitat de raça i de llengua que uneix Dinamarca, Suècia i Noruega, ha cristal·lizat ara en una intel·ligència diplomàtica, la qual constitueix un pas cap a la futura Confederació escandinava.

Aqueixa intel·ligència diplomàtica s'ha manifestat en les Conferències de ministres dels Estats escandinaus, en notes comunes sobre les qüestions promogudes per la guerra i en entrevistes dels sobirans dels tres reialmes. Una d'aquestes darreres entrevistes s'han celebrat a Cristiania, capital de Noruega, on s'han reunit el rei de Dinamarca Cristià X, el de Suècia Gustau V i el de Noruega Haakon I (27 de novembre).

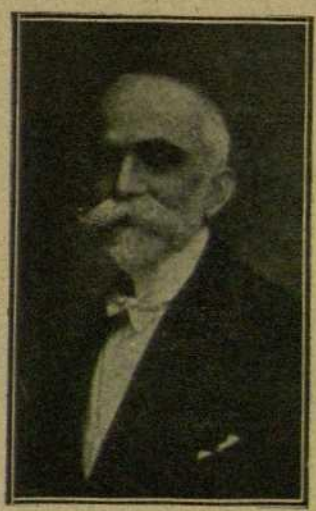

Bernardí Machado

President de la República portuguesa, actualment en exil.

Es de remarcar el fet que aquesta és la primera vegada, després de la separació sueco-noruega (1905) que el rei de Suècia visita Cristiania. Gustau V, en el discurs que va pronunciar al dinar de gala del Palau reial de Noruega, va dir:

«Cadascuna de les nostres tres nacions és petita; però ajuntant-nos, constituïm una força amb la qual cal comptar quan es tracta de la salvaguarda i del manteniment de la nostra independència i del nostre dret a disposar lliurement dels nostres destins.»

El missatge de Mr. Wilson al Congrés nordamericà (4 de desembre) contenia la proposta de declarar la guerra a l'Austria-Hongria. Deia el president que això s'ha fet necessari, per la possibilitat que hagin d'anar al front de l'Itàlia, on lluita l'exèrcit austro-hongarès, tropes nordamericanes.

El Parlament dels Estats Units ha aprovat la nova declaració de guerra.

De greus conseqüències ha estat la revolució de Portugal. La República portuguesa no ha trobat encara son equilibri estable. El moviment va començar, segons hom diu, per un rebombori popular contra la carestia de les subsistències, i ha acabat amb una revolta militar.

Els revolucionaris, triomfants, han constituït un Govern provisional presidit pel tinent coronell Sidoni Paes. Els ministres del Govern anterior i el president de la República, En Bernardí Machado, han estat exilats. Aquest es troba a París.

En ses primeres declaracions, el Govern revolucionari ha afirmat que seguirà fiel a la política d'aliança amb la Gran Bretanya i de participació de Portugal a la guerra europea.

En aquestes darreres setmanes, la guerra ha dut el seu estrèpit a la Palestina, a la Terra Santa. Les tropes angleses han avançat pel litoral ocupat segles enrera pels filisteus, i van entrar a Jerusalem el dia 11 de desembre prop passat, després de la capitulació dels turcs.

Tenen un regust estrany, d'enyorament i de gloriosa antigor, els noms de poblacions que esmenten els comunicats oficials: Gaza (la ciutat filistea que va veure les proeses de Samsó), Hebron, Betlem, Jericó, Nazareth, Bethània. Aquests noms bíblics, tots daurats i resplandents, evoquen els records de l'Antic i el Nou Testament, la història mosaica i la història cristiana. I nosaltres hem pensat que enguany el panorama dels pessebres nadalecs és ple de soldats amb canons, metralladores i aeroplans. Per damunt el portal de Betlem, les granades han passat, xiulant. El pessebre, aquest Nadal és també un camp de batalla...

A. ROVIRA I VIRGILI

OSTRES
PEIX
MARISCS
Quintana, 7
Telèfon 3.541